

Motion till riksdagen 2013/14:Fi13

av Mikael Damberg m.fl. (S)
med anledning av prop. 2013/14:100

2014 års ekonomiska vårproposition

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	1
FÖRSLAG TILL RIKSDAGSBESLUT	2
INLEDNING2	
VÄRLDSEKONOMIN DRAR SVERIGE UR LÅGKONJUNKTUREN	8
SVENSK EKONOMI UTVECKLAS STARKARE ...	11
... MEN ARBETSLÖSHETEN HAR BITIT SIG FAST ...	11
... OCH REKRYTERINGSGAPET HAR VIDGATS	13
KLYFTORNA HAR ÖKAT	15
KUNSKAPRESULTATEN I SKOLAN SJUNKER	18
FÄRRE FÅR CHANSEN ATT LÄSA VIDARE	20
SJUKVÅRDEN OCH OMSORGEN HÅLLER INTE VAD DEN LOVAR	22
ANDRA INSATSER HADE KRÄVTS	23
2. EKONOMISKT RAMVERK	26
REGERINGEN RYTER MOT DE SVENSKA BUDGETREGLERNA ...	26
DE OFFENTLIGA FINANSERNAS UTVECKLING	26
... OCH MOT EUROPEISKA	30
REGELMÄSSIGT ÖVEROPTIMISTISKA PROGNOSE	31

Fel! Okänt namn på

EN MER AKTIV FINANSPOLITIK	32
SYSSLESÄTTNINGSPOLITISKT RAMVERK	33
INVESTERINGSPLAN	34
3. INRIKTNING FÖR DE KOMMANDE ÅREN	35
SA NÅR VI LÄGST ARBETSLÖSHET I EU 2020	35
4. ALTERNATIV VÅRÄNDRINGSBUDGET	76
INVESTERA I MINDRE KLASSER REDAN I HÖST	76
INFÖR UTBILDNINGSKONTRAKTET REDAN I ÅR	76

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen beslutar riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i enlighet med vad som anförs i motionen.

Inledning

I år står Sverige inför ett vägval. Den borgerliga regeringen har i två val lovat att ta sig an samhällsproblemen men kommer efter åtta år att lämna efter sig ett tydligt eftermål: Arbetslösheten steg. Skolresultaten sjönk. Överskott vändes till underskott.

Samma riktning anges framåt: Unga ska fortsätta att vara i arbetslöshet och fas 3. Vinstjakten och privatiseringarna i välfärden ska fortsätta. Den enda diskussion som regeringen tycks föra är om längden på pausen innan även skattesänkarpolitiken ska fortsätta.

Socialdemokraterna står för en annan väg. Sverige är fortfarande ett land att vara stolt över. Men ska vi skapa en trygg framtid för dig och din familj behöver vi investera i det som gör Sverige starkt – inte försvaga det.

Därför sätter vi ett mål främst: Sverige ska ha lägst arbetslöshet i EU 2020. Alla som kan arbeta ska arbeta. Vi accepterar inget annat. Det är ett hårt mål, men det är ett mål vi ska nå. Ingen människa ska berövas möjligheten att forma sitt eget liv. Ingen ung ska vara utan jobb.

Då kan vi inte fortsätta på regeringens linje. Sänkta skatter, pressade löner och subventioner av inhemska branscher kommer aldrig att ge EU:s lägsta arbetslöshet. Det har bara gjort att Sverige faller i internationella jämförelser när det gäller konkurrenskraft och innovationsförmåga, och att vi tappar det som tidigare har gjort Sverige unikt och till ett land som har väckt förundran i världen.

Fel! Okänt namn på

I stället för skattesänkningar behöver vi investera: i bostäder, infrastruktur, forskning och den miljöteknik som Sverige behöver och som världen efterfrågar. I stället för att peka ut företag som särintressen behöver vi skapa efterfrågan på arbetskraft, genom näringspolitisk samverkan som röjer ny väg för innovationsutveckling och export till globala marknader. Och istället för att låsa in människor i fas 3 och passiva åtgärder behöver vi utbilda, så att varje ung har en gymnasieexamen, och att alla står redo att ta de jobb som växer fram. Det vägvalet måste Sverige göra.

Samtidigt – och med resurser från fler i arbete – ska vi vända resultaten i den svenska skolan. Med vår skolpolitik skulle den pojke eller flicka som i dag börjar lågstadiet få gå i en mindre klass stärkta lärare och tidiga insatser så fort han eller hon skulle behöva det. Han eller hon kommer att kunna nå kunskapsmålen i en jämlik skola utan vinstjakt, som ger alla barn större möjlighet att nå det liv de önskar.

Med fler i arbete kan vi också skapa en välfärd som blir en orubblig grundstomme för din frihet. Det är en välfärd som inte bara gör att du lever väl, utan också vågar och vill gå nya vägar i livet, där personalen slipper gå på knäna och där proffsen får vara proffs och inte styrs av påhittade marknadssystem och detaljreglering utan sitt eget yrkeskunnande det är en välfärd där människovärdet alltid väljs framför vinstintresset och där du känner att tryggheten finns där om du blir sjuk eller gammal.

Det är dags för Sverige att välja väg. Vår väg är tydlig: Arbetslösheten ska bekämpas. Skolresultaten ska vändas. Välfärden ska stärkas. Under vår ledning kommer mindre klasser och fungerande vård att gå före fler skattesänkningar, oavsett om de ska genomföras 2015 eller 2017.

I denna vårmotion lyfter vi fram ett antal förslag som vi vill genomföra under nästa mandatperiod. Vi presenterar också viktiga finansieringsförslag för den kommande mandatperioden. Slutligen beskriver vi den politik som vi skulle ha fört under andra halvåret 2014.

Så når vi lägst arbetslöshet i EU 2020

Vi ska nå vårt mål om lägst arbetslöshet i EU 2020. Ordning och reda i statsfinanserna är grunden för vår sysselsättningspolitik. Vi kommer att investera i en aktiv näringspolitik som ökar efterfrågan på arbetskraft. Vi kommer att investera i utbildning för att företag ska kunna växa med rätt kompetens, och vi kommer att göra nödvändiga investeringar i infrastruktur, nya bostäder och klimatinnsatser.

Öka efterfrågan på arbetskraft. Vi vill bana väg för fler nya jobb genom att förbättra förutsättningarna för innovation och tillväxt. Vi vill stärka de små och medelstora företagens möjligheter att växa genom att låta staten ta över ansvaret för den andra sjuklöneveckan och genom att pröva nya lösningar för att stärka kapitalförsörjningen i dessa företag.

En stark export är avgörande för att skapa fler jobb och högre tillväxt. Vi vill utveckla en ny modell för svenskt exportfrämjande, där större hänsyn tas till de små och medelstora företagens behov.

Fel! Okänt namn på

Sverige behöver en nyindustrialiseringsstrategi. Många företag tar hem sin produktion från andra marknader, för att få större närhet till forskning och utveckling och ledningsfunktioner. Andra länder arbetar aktivt med att understödja en sådan utveckling. Här bör Sveriges insatser intensifieras. För att stärka efterfrågan på arbetskraft i hela landet krävs också en modern och aktiv regional tillväxtpolitik som sätter jobben i centrum.

Investera i rätt kompetens. Sverige behöver ett kunskapslyft. Gymnasieutbildning har blivit en vattendelare på den svenska arbetsmarknaden. Nu krävs investeringar för att fler ska avsluta gymnasiet och hitta ett jobb. Unga arbetslösa som inte har avslutat gymnasiet ska utbildas för att få ersättning. Socialdemokraterna kommer att införa en 90-dagarsgaranti. Senast efter 90 dagar ska en ung arbetslös ha utbildning, jobb eller praktik.

Investera för fler jobb. Det byggs alldeles för lite i Sverige samtidigt som befolkningen ökar kraftigt. Det finns ett tydligt samband mellan en väl fungerande bostadsmarknad och ekonomins funktionssätt. Regeringen valde: höstas att dela ut en miljard kronor till de kommuner, främst moderatstyrda, som har det allra bäst ställt. Vi vill rikta om de pengarna så att de stimulerar tillväxt och byggande. Sverige ska bibehålla sin position som världsledande inom miljöteknik. Det kräver mer investeringar i demonstrationsarenor och pilotanläggningar för innovationer inom transporter, samhällsbyggnad och energieffektivisering.

Vi ska vända utvecklingen i skolan

För att vända utvecklingen i skolan finns inga genvägar. Det krävs bättre undervisning för att våra unga ska lära sig mer. I flera år har Socialdemokraterna lagt fram effektiva förslag för att vända utvecklingen. Fokus har legat på tidiga insatser med mindre klasser, fler speciallärare och specialpedagoger samt på att lyfta läraryrket. Nu har regeringen anslutit sig till den socialdemokratiska linjen. Med utgångspunkt från förslagen i vårpropositionen kommer Socialdemokraterna att ta fortsatta initiativ. För det första tycker vi inte att eleverna i skolan ska fortsätta vänta – vi föreslår mindre klasser redan i höst. Vi står också för en jämlik skola utan vinstjakt.

Vi ska stärka sjukvården

Svensk hälso- och sjukvård rankas högt i internationella jämförelser, men vi nås allt oftare av rapporter om att utvecklingen går åt fel håll. Allt fler blir äldre och kraven på en bättre sjukvård ökar. Vi behöver ge svensk sjukvård ökade resurser för att den ska klara av att hålla god kvalitet nu och i framtiden. Det går före stora skattesänkningar. Onödiga administration ska inte stå i vägen för tid för patienterna. Gräddfiler för privatbetalande patienter ska inte vara tillåtet i den offentligt finansierade vården.

Vi ska utveckla den svenska modellen

Den generella välfärden är en grundläggande del av den svenska modellen. Idén är att allas framgång är Sveriges framgång. Välfärdspolitik handlar om

att öka människans makt över sitt eget liv. Vi ska se till att vi har väl fungerande försäkringar vid arbetslöshet och sjukdom. Vi anser att pension ska beskattas som lön. Vårt mål är att skatteflyktan ska slutas, och vi föreslår att skatten för pensionärer ska sänkas redan nästa år.

En aktiv förvaltningspolitik

Redan den socialdemokratiska socialministern Gustav Möller visste att varje skattekrona som inte används effektivt är en stöld från folket. Det är fortfarande Socialdemokraternas inriktning. Tilliten till våra myndigheter är hög. Men det saknas inte möjligheter att förbättra våra gemensamma verksamheter ytterligare. Arbetet med att modernisera och effektivisera den offentliga sektorn för att ge bättre service åt medborgarna till en lägre kostnad måste alltid vara högt prioriterat.

Finansieringsförslag för de kommande åren

Eftersom regeringen de senaste åren lånat till vidlyftiga skattesänkningar kommer våra förslag för fler jobb, bättre skola och välfärd att kräva finansiering. Vi redovisar våra finansieringsförslag för de kommande åren. Ineffektiva nedsättningar – av arbetsgivaravgifter för unga som redan har ett jobb och av krogmoms – ska avskaffas. Sverige ska ha rättvisa skatter och ta ut punktskatter på miljön. Därutöver ställer vi oss bakom regeringens finansieringsförslag i vårpropositionen – med tre undantag: Snus ska inte straffbeskattas. Landsbygdens banker och försäkringsbolag ska inte missgynnas. Och vi ska inte spara på försvaret.

Alternativ vårändringsbudget

Vi presenterar en alternativ vårändringsbudget, som återger vilka förslag vi skulle ha lagt fram om vi hade suttit i regeringsställning. Regeringen har haft goda möjligheter att föreslå nya insatser för fler jobb och bättre skola redan här och nu – men har ännu en gång missat chansen att ta initiativ för en bättre utveckling i Sverige.

Investera i mindre klasser redan i höst

Vi avsätter redan i vårändringsbudgeten resurser för att minska klasstorleken i förskoleklass och årskurs 1–3. Alla skolor kommer inte att hinna genomföra reformen redan i höst. Det tar tid att hitta rätt personal och att anpassa lokaler. Men med vårt förslag är det inte resurserna som sätter gränsen för mindre klasser redan i höst.

Inför Utbildningskontraktet redan i år

Svensk arbetsmarknad kräver gymnasieutbildning. Utbildningskontraktet innebär att ungdomar som blir arbetslösa snarast anvisas en individuell utformad plan, där studier kan kombineras med praktik eller arbete och leder fram till gymnasieexamen. Utbildning är ett krav för att få ekonomiskt stöd

Fel! Okänt namn på

från samhället. Som ett första steg i 90-dagarsgarantin föreslår Socialdemokraterna att utbildningskontraktet införs under andra halvåret 2014.

Obligatorisk sommarskola och möjlighet till sommarjobb

De elever som lämnar eller riskerar att lämna grundskolan utan fullständiga betyg ska ägna en del av sommarlovet åt att lära sig det de inte lärt sig under året. Här och nu är det viktigaste att de elever som går ut nionde klass utan behörighet kompletterar sina betyg. De som studerar på sommaren bör ges möjlighet att kombinera studierna med sommarjobb.

Stärk matchningen – investera i bristyrkesutbildning

Matchningen på arbetsmarknaden fungerar inte tillräckligt bra. När konjunkturen nu tar fart ökar antalet lediga jobb. Redan nu rapporterar näringslivet om svårigheter att hitta rätt kompetens. De lediga jobben riskerar att inte tillsättas i tillräckligt hög takt, för att matchningen fungerar otillfredsställande. Därför vill vi investera i bristyrkesutbildning redan under andra halvåret 2014.

Utbilda fler barnmorskor – redan i höst

Bristen på personal är svår inom förlossningsvården. Den höga arbetsbelastningen kan få allvarliga konsekvenser för vårdkvaliteten. Många barnmorskor vittnar om en utsatt arbetssituation. En så livsavgörande händelse som en förlossning ska ske under trygga omständigheter. Sverige måste komma till rätta med bristen på barnmorskor. Vi vill investera i fler utbildningsplatser redan i höst.

Bättre kontinuitet i äldreomsorgen

För äldre som har hemtjänst är kontinuiteten av avgörande betydelse. Äldre kan träffa mer än 20 olika anställda från hemtjänsten under en tvåveckorsperiod. Även om personalen är kvalificerad innebär ständigt nya ansikten en otrygghet. Vi föreslår en stimulans till kommuner som genomför kvalitetsprogram för bättre kontinuitet i äldreomsorgen redan under andra halvåret 2014.

Ökad övningsverksamhet och stärkt materielförsörjning för försvaret

Sverige står inför en nedtrappning i flera av de internationella operationer vi deltar i. Kosovomissionen avvecklas och engagemanget i Afghanistan trappas ned. Vi föreslår att resurser förs från internationella insatser till ökad övningsverksamhet och till anskaffning av behövlig materiel.

Finansiering i den alternativa vårändringsbudgeten

Vi finansierar förslagen i vår alternativa vårändringsbudget genom att omfördela medel som står till regeringens disposition. Vi säger också nej till att

Fel! Okänt namn på

förlänga Urban15 och föreslår att trappa ned Matlandet och Skogsriket. Vi föreslår också att alkohol- och tobaksskatten höjs redan från halvårsskiftet.

Fel! Okänt namn på

1. Det ekonomiska läget

Konjunkturen i världen stärks. Den amerikanska ekonomin har vänt, utsikterna för Europa ljusnar och Kina växer i god takt. I USA sjunker arbetslösheten, och bostadsmarknaden utvecklas väl. I Europa utjämnas konkurrensförhållandena successivt. I många europeiska länder har de offentliga finanserna stärkts. Den europeiska centralbankens deklaration att banken är redo att göra vad som krävs har fått effekt. Grunden är därmed lagd för en bättre tillväxt de kommande åren.

Med en allt bättre utveckling i omvärlden stärks svensk ekonomi. Men de strukturella utmaningarna består: Arbetslösheten är alltjämt högre än i många jämförbara länder, och skolresultaten fortsätter att falla.

400 000 människor är arbetslösa i Sverige. Arbetslösheten är ungefär 8 procent. Flera länder – som Norge, Danmark, Tyskland, Österrike, Nederländerna och Storbritannien – lyckas bättre än Sverige. Arbetslösheten i Sverige är i dag betydligt högre än för sju år sedan. Under samma period har arbetslösheten sjunkit kraftigt i Tyskland.

Ungdomsarbetslösheten ligger kvar på en mycket hög nivå. Antalet långtidsarbetslösa har nästan tredubblats under de senaste sju åren. Utanförskapet har cementerats. Sverige är på väg åt fel håll. Prognosmakarna är eniga om att det kommer att dröja mer än tio år innan arbetslösheten når ned till den nivå som regeringen tog över. Det är tio förlorade år på den svenska arbetsmarknaden.

Skolresultaten har sjunkit. Andelen elever som lämnar grundskolan utan behörighet stiger. Andelen ungdomar som kan börja högskolan sjunker. Den viktigaste framtidsutmaningen för Sverige är att vända utvecklingen i skolan. Det är också angeläget att säkerställa en högre nivå på investeringarna i högre utbildning.

Rekryteringsgapet vidgas. Samtidigt som arbetslösheten är hög föreligger det en brist på rätt utbildad personal inom flera branscher och yrken. Den förda arbetsmarknadspolitiken är inte tillräckligt effektiv, och ger därför inte tillräckligt stöd till konjunkturuppgången. Den svenska arbetsmarknaden fungerar allt sämre.

Regeringen har misslyckats med sitt löfte om att bryta arbetslösheten och utanförskapet. Den höga arbetslösheten i Sverige håller tillbaka den ekonomiska utvecklingen. Samtidigt har skatten sänkts med mer än 130 miljarder kronor. Därför är utrymmet för ofinansierade reformer obefintligt.

Figur 1: Arbetslöshet i Sverige och viktiga konkurrentländer

Procent av arbetskraften, säsongjusterat

Källa: Eurostat

Efter den svenska 1990-talskrisen lade Socialdemokraterna fast det finanspolitiska ramverket – med överskottsmålet, utgiftstaken, det kommunala balanskravet och den sammanhållna budgetprocessen. Det ramverket har tjänat Sverige väl. Ordning och reda i statens finanser är en av Sveriges viktigaste

konkurrensfördelar. Därför är det olyckligt att regeringen för en politik som är oförenlig med överskotts målet.

Världsekonomin drar Sverige ur lågkonjunkturen

Sedan finanskrisen 2008–2009 har världsekonomin genomgått en utdragen lågkonjunktur. Nu står det klart att konjunkturen i USA har vänt – och att Europa börjar känna fast mark under fötterna. Några nedåtrisker återstår. Det är alltså osäkert vilka konsekvenser den väntade nedmonteringen av den mycket expansiva penningpolitiken i USA kommer att få. I Europa råder alltså en viss osäkerhet om tillståndet i delar av banksystemet. En allt högre tillväxttakt på global nivå väntas likafullt de närmaste åren.

Figur 2: Tillväxt i omvärlden

Procentenheter

Källa: Riksbanken, Penningpolitisk Rapport februari 2014.

Den amerikanska ekonomin har vänt

I USA ser vi en stabil återhämtning. Investmentbanken Lehmann Brothers krasch 2008 markerade början på finanskrisen. Kraschen härrörde främst från långvariga obalanser på den amerikanska bostadsmarknaden, i kombination med otillräckligt reglerade finansmarknader. Under flera år hade långivningen varit alltför lättvindig och bidragit till en ohållbar prisutveckling. Samtidigt skapades komplexa finansiella instrument med begränsad insyn som gav långivarna möjlighet att dölja de risker som krediterna var förknippade med när de såldes vidare.

När den amerikanska bostadsbubblan brast stramades kreditgivningen åt i hela ekonomin. Både företag och hushåll såg över sin skuldsättning, vilket resulterade i minskande efterfrågan, stigande arbetslöshet och en utdragen lågkonjunktur. Under det senaste året har vi sett en återhämtning på den amerikanska bostadsmarknaden. Priserna har vänt uppåt, och nybyggnationen har stigit.

Från den amerikanska regeringens och centralbankens sida har svaret på krisen varit en aktiv finans- och penningpolitik. Den amerikanska styrräntan har sänkts kraftigt och har legat i spannet 0–0,25 procent sedan finanskrisens utbrott i slutet av 2008. Centralbanken har också använt sig av kvantitativa lättnader – köp av bostads- och statsobligationer – för att stimulera efterfrågan. Den federala budgeten har drivits med stora underskott. Dessa stimulanter har burit frukt.

Figur 3: Amerikanska huspriser

Säsongjusterat husprisindex (januari 1991 = index 100).

Källa: Federal Housing Finance Agency

Fel! Okänt namn på

Figur 4: Arbetslöshet i USA

Procent (säsongrensat).

Källa: Eurostat

Figur 5: Konkurrensförhållanden i euroområdet

Förändring i enhetsarbetskostnader 2000–2008 respektive 2008–2012, krisländerna i blått

Källa: Eurostat.

Den mycket expansiva penning- och finanspolitik som har förts i USA är inte hållbar i längden. När återhämtningen har tagit fart kommer den amerikanska regeringen att behöva minska de stora underskotten i statsbudgeten och betala av på statsskulden. På samma sätt kommer centralbanken att behöva avveckla de kvantitativa lättnaderna och höja styrräntan till mer normala nivåer. Detta kommer att verka återhållande på den amerikanska tillväxten i framtiden.

Europa inleder återhämtningen

Det mest centrala för vårt lands ekonomiska utveckling är situationen i vårt närområde – Europa och euroområdet. På EU-nivå har flera åtgärder vidtagits i syfte att lägga grunden för förstärkt hållbarhet i medlemsländernas offentliga finanser.

Den utlösande faktorn för den ekonomiska krisen i Europa var den amerikanska finanskrisen. En av de grundläggande orsakerna till utvecklingen i euroområdet var också att konkurrensförhållandena inom valutaområdet utvecklades på ett ohållbart sätt under åren efter att den gemensamma valutan skapades. Samtidigt som enhetsarbetskostnaderna i Tyskland var ungefär konstanta under perioden 2000–2008, ökade de kraftigt i Medelhavsländerna och Irland. Därmed urholkades konkurrenskraften i valutaområdets södra delar och i Irland.

Figur 6: Bytesbalans

Bytesbalans 2008 respektive 2012 (procent av BNP), krisländerna i blått

Källa: OECD.

En allt svagare konkurrenskraft bidrog till att bytesbalansen i krisländerna försvagades. Underskotten finansierades med stigande upplåning – hos hushållen och inom det offentliga. En oförmåga att betala tillbaka dessa skulder – eller tvivel om denna förmåga – var under många år orsaken till återkommande oro på finansmarknaden.

Nu ser vi att eurozonen börjar komma till rätta med vissa av de underliggande problemen. Under senare år har tillverkningskostnaderna stigit snabbare i Tyskland än i krisländerna. Under perioden 2008–2012 steg enhetsarbetskostnaderna med ungefär 10 procent i Tyskland. Samtidigt sjönk de i Portugal, Grekland, Spanien och Irland. Därmed har konkurrensförhållandena

utjämnats något. Denna process kommer sannolikt att fortgå under åren framöver.

Den utjämning av kostnadsläget inom valutaområdet som började under åren 2008–2012 har inneburit att krisländernas stora bytesbalansunderskott kring 2008 har minskat. Irland uppvisar numera ett bytesbalansöverskott, samtidigt som Portugal, Spanien och Italien uppvisade mycket små underskott 2012.

Figur 7: Ränteskillnad mot Tyskland

Skillnad i marknadsräntor för 10-åriga statsobligationer (månadsdata, procentenheter)

Källa: ECB.

Förhållandena i eurozonen har blivit stabilare sedan sommaren 2012. Oron på finansmarknaden har avtagit. Den viktigaste faktorn bakom de stabilare förhållandena på finansmarknaden var den europeiska centralbankens besked förra sommaren att banken står beredd att göra vad som krävs för att hålla samman valutaområdet. Detta besked bidrog till lägre räntor i de utsatta länderna, vilket i sin tur har stärkt förtroendet för ländernas förmåga att finansiera och minska sina statsskulder.

De ekonomiska svårigheterna inom euroområdet avspeglar sig tydligt i utvecklingen på arbetsmarknaden. Under det senaste året har sysselsättningen inom euroområdet sjunkit. Arbetslösheten i valutaområdet har ökat till ungefär 12 procent. Arbetslösheten skiljer sig dock kraftigt inom euroområdet. I vissa länder – som Tyskland och Österrike – är arbetslösheten låg – medan den är hög och stiger i andra. Särskilt allvarig är utvecklingen i Spanien och Grekland som har mer än 25 procents arbetslöshet.

Tudelingen på den europeiska arbetsmarknaden försvårar jämförelser med Sverige. Det är uppenbart att den svenska arbetsmarknaden har utvecklats bättre än arbetsmarknaden i Medelhavsländerna och Irland. Samtidigt har sysselsättningsgraden stigit i länder som är mer jämförbara med Sverige. Under samma period har sysselsättningsgraden sjunkit i Sverige.

Figur 8: Konjunkturinstitutets barometerindikator

Index

Källa: Konjunkturinstitutet, september 2013.

Europas ekonomi växer långsamt under de kommande åren. De obalanserade konkurrensförhållandena inom euroområdet måste alltså jämnas ut sig. Det kommer att verka återhållande på tillväxten i de länder som måste sänka sitt relativa kostnadsläge. Möjligheterna till finanspolitiska stimulanser begränsas av att de stora länderna i Europa redan är högt skuldsatta. Den kvarvarande risken när det gäller en europeisk återhämtning är situationen i banksystemet i vissa medlemsländer samt den säkerhetspolitiska utvecklingen i Ukraina.

Fel! Okänt namn

Svensk ekonomi utvecklas starkare ...

De förbättrade utsikterna i omvärlden har fått genomslag i Sverige. Sveriges ekonomiska utveckling är tätt sammankopplad med utvecklingen i vår omvärld. 2013 var ett svagt år, men det avslutades med ett mycket starkt sista kvartal. Detta utfall, och framåtblickande indikatorer, tyder på att den starkare utvecklingen i omvärlden bidrar till en god ekonomisk utveckling under 2014 och åren framöver.

Figur 9: Prognoser för den svenska ekonomins tillväxttakt

Procent

Källa: Konjunkturläget augusti 2013, Penningpolitisk uppföljning september 2013, Budgetpropositionen 2014.

Sedan hösten 2012, och i takt med att utvecklingen i vår omvärld har förbättrats, har hushållens och företagens tro på framtiden stärkts. Konjunkturinstitutets barometerindikator har stigit och indikerar för närvarande en starkare utveckling än normalt. Även andra indikatorer på stämmingsläget i näringslivet har stigit.

Nu är samtliga prognosmakare överens om att tillväxten har tagit fart i Sverige. 2014 kommer att bli ett betydligt starkare år än 2013. Tillväxten väntas ligga på mellan 2,5 och 3,0 procent, och 2015 väntas utvecklingen stärkas ytterligare. För 2016 väntar sig de flesta prognosmakare en något långsammare utveckling – men Finansdepartementet förutser ett ännu bättre utfall.

... men arbetslösheten har bitit sig fast ...

Trots en allt bättre konjunkturutveckling i Sverige består de strukturella problemen i svensk ekonomi. Arbetslösheten har bitit sig fast på en hög nivå. Antalet långtidsarbetslösa har nästan tredubblats under regeringens tid vid makten. Ungdomsarbetslösheten har etablerat sig på en hög nivå.

Figur 10: Arbetslöshet i Sverige

Procent av arbetskraften

Källa: Arbetskraftsundersökningen, säsongrensat och trend för 15–74 år (SCB).

Den svenska arbetslösheten är hög – både i en historisk jämförelse och i förhållande till många jämförbara länder. Arbetslösheten har bitit sig fast kring 8 procent. Det är betydligt mer än när regeringen tillträdde för nästan åtta år sedan. Ungefär 400 000 människor är arbetslösa i Sverige. Regeringen har misslyckats med sitt löfte att bryta utanförskapet och arbetslösheten.

Det senaste halvåret har arbetslösheten faktiskt stigit – trots en starkare konjunkturutveckling. Det är inte troligt att denna utveckling håller i sig. En bättre utveckling på arbetsmarknaden är att vänta utifrån utsikterna i övrigt.

Frånvaron av en aktiv politik för bättre matchning – med insatser inom utbildning, omskolning och kompetensutveckling – bidrar dock till att många människor fastnar i arbetslöshet. Därmed hämmas takten i arbetslöshetsnedgången. Utan mer effektiva insatser kommer arbetslösheten att ligga kvar på en hög nivå under åren framöver.

Sysselsättningsgraden är i dag lägre än för sju år sedan. Konjunkturuppgången under 2010 och 2011 innebar att sysselsättningen återhämtade sig något – varefter den positiva utvecklingen stannade av. Frånvaron av aktiva insatser håller tillbaka en positiv utveckling. Momentant förefaller sysselsättningen att sjunka, men det är inte troligt att en sådan utveckling håller i sig. Däremot kommer sysselsättningsökningen att gå långsamt. I denna låga takt kommer det att dröja många år innan Sverige åter ligger på samma nivå som för sju år sedan.

Figur 11: Sysselsättningsgrad (15–74 år)

Procent av befolkningen

Källa: SCB, AKU.

I vårpropositionen studeras hur en större befolkning leder till ett ökat antal anställda och ett ökat antal deltagare i arbetskraften:

Studeras skillnader mellan länder tycks det tämligen uppenbart att befolkningens storlek har avgörande betydelse för mängden jobb och sysselsättningsnivå. Även befolkningens utveckling över tid i enskilda länder varierar systematiskt med sysselsättningen. Däremot tycks det inte finnas några tydliga samband mellan befolkningens storlek och nivån på arbetslösheten. Detta indikerar att arbetskraften och antalet jobb ökar när befolkningen ökar.

Två förändringar på den svenska arbetsmarknaden är särskilt problematiska. Dels står allt fler unga utan arbete, dels är allt fler människor arbetslösa allt längre. En ny årskull studenter kommer i vår att lämna gymnasieskolan, och alltför många riskerar att stängas ute från den möjlighet till gemenskap, egen försörjning och bostad som ett jobb innebär. Risken är att många fastnar i passivitet som bryter ned arbetsförmågan och självkänslan.

Vid sidan av ungdomsarbetslösheten är den växande långtidsarbetslösheten också allvarlig. Sedan 2007 har antalet arbetslösa som varit arbetssökande längre än 24 månader nästan tredubblats – och under de senaste åren etablerat sig på en högre nivå kring 70 000 arbetslösa.

Även bland ungdomar har den långvariga arbetslösheten bitit sig fast. Under de senaste åren har antalet ungdomar som varit arbetslösa mer än sex månader ungefär tredubblats. Denna grupp har ökat kraftigast och har under de senaste åren pendlat kring 40 000 unga.

Figur 12: Långtidsarbetslösa (16–64 år)

Antal arbetslösa längre än 24 månader

Källa: Arbetsförmedlingens månadsstatistik.

Fel! Okänt namn på

Figur 13: Långtidsarbetslösa ungdomar (18–24 år)

Antal arbetslösa längre än 6 månader

Källa: Arbetsförmedlingens månadsstatistik.

Figur 14: Arbetslöshetsprognoser

Procent av arbetskraften

Den varaktigt höga ungdomsarbetslösheten kan få betydande konsekvenser. Svårigheterna att komma in i arbetslivet tilltar med tiden i arbetslöshet. Då försämras arbetsmarknadens funktionssätt.

Frånvaron av en fungerande arbetsförmedling och effektiva insatser för bättre matchning är en viktig förklaring till att arbetslösheten bitit sig fast. En annan förklaring är att kunskapsresultaten i skolan har sjunkit. Andelen ungdomar som slutar grundskolan utan behörighet till gymnasiet har stigit år efter år. Dessutom har en minskande andel unga getts möjlighet att läsa vidare på högskola och universitet.

De större prognosmakarna – Finansdepartementet, Riksbanken och Konjunkturinstitutet – gör nu bedömningen att det kommer att dröja åtminstone till 2016 innan arbetslösheten är tillbaka på nivån från januari 2007. Det innebär tio förlorade år på den svenska arbetsmarknaden.

Figur 15: Andel elever som lämnar grundskolan utan gymnasiebehörighet

Procent av avgångseleverna

Källa: Skolverket.

Figur 16: Beveridge-kurva för Sverige

Procent av arbetskraften

Källa: Konjunkturinstitutet, Lönebildningsrapporten 2013.

... och rekryteringsgapet har vidgats

Samtidigt som arbetslösheten är hög finns det ett stort antal lediga jobb i ekonomin. Riksbanken, Konjunkturinstitutet och Arbetsförmedlingen rapporterar att antalet vakanser i den svenska ekonomin har legat på en mycket hög nivå sedan mitten av 2012. Matchningen av lediga jobb mot jobbsökande har dock försämrats i Sverige sedan 2007.

Figur 17: Långtidsarbetslösa, aktiva insatser och fas 3

Antal arbetslösa längre än 24 månader, antal platser

Källa: Arbetsförmedlingen.

Regeringen har under samma period trappat ned satsningar på arbetsmarknadsutbildning och anställningsstöd till förmån för fas 3 (numera omdöpt till ”sysselsättningsfasen”). Samtidigt används inte en stor del av de medel som

Fel! Okänt namn på

avsätts till Arbetsförmedlingen på grund av en missriktad detaljstyrning av myndigheten. Behovet av reformer av Arbetsförmedlingen är betydande.

I dag är ungefär 35 000 arbetslösa placerade i regeringens arbetsmarknadspolitiska flaggskepp fas3 – och antalet ökar alljämt något. Enligt Arbetsförmedlingen är det endast cirka 15 procent av dem som deltagit i fas 3 som lämnat programmet för arbete eller utbildning.

En stor del av de lediga arbetstillfällena finns i tillväxtregionerna och då främst i Stockholm. Finanspolitiska rådet har uppskattat att förbättrade pendlings- och boendemöjligheter skulle stärka matchningen och bidra till lägre arbetslöshet. I dag är tillväxtregionernas ansträngda infrastruktur och bostadsbestånd ett hinder för matchningen på arbetsmarknaden.

Fel! Okänt namn på

Figur 18: Yrken med störst brist på sökande under 2014

Mjukvaru- och systemutvecklare	Civilingenjörer, elektronik och teleteknik
Ingenjörer och tekniker, gruvteknik och metallurgi	Geriatrisksköterskor
Sjuksköterskor, psykiatrisk vård	Flygtekniker
It-arkitekter	Distriktssköterskor
Läkare	Byggnadsplåtslagare
Sjuksköterskor inom akutsjukvård	Testare och testledare
Kockar	VVS-ingenjörer
Operationssjuksköterskor	Byggnadsingenjörer och byggnadstekniker
Civilingenjörer, gruvteknik och metallurgi	Specialpedagoger
Civilingenjörer, bygg och anläggning	Lastbilmekaniker
Barnsjuksköterskor	Civilingenjörer, maskin
Civilingenjörer, elkraft	Gymnasielärare i yrkesämnen
Förskollärare	Maskinbefäl, fartyg

Källa: Arbetsförmedlingen.

Även Svenskt Näringsliv noterar att matchningen på svensk arbetsmarknad har försämrats under de senaste åren. I organisationens rekrytringsenkät uppger omkring hälften av företagen att de har haft svårt att rekrytera den arbetskraft de efterfrågar. Nästan vart femte rekryteringsförsök misslyckas.

Enligt Arbetsförmedlingens bedömning av efterfrågan på arbetsmarknaden råder det idag brist på arbetskraft i nom ett flertal yrken. Många bristyrken kräver högskoleutbildning, men brist råder också inom ett flertal yrken med lägre utbildningskrav.

Sedan 2007 har platserna inom den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen minskat från cirka 11 000 till ungefär 6 000. Detta är en bidragande orsak till att matchningen på arbetsmarknaden har försämrats. Regeringens utbildningspolitik är sannolikt också en bidragande orsak. Sedan 2010 har antalet högskoleplatser minskat. Antalet studerande inom den kommunala vuxenutbildningen är lägre i dag än 2006. En annan viktig förklaring till att arbetsmarknadens funktionssätt försämrats är omläggningen av arbetsmarknadspolitiken från aktiva insatser till passiva åtgärder som fas 3.

Klyftorna har ökat

Den svenska ekonomin har historiskt kännetecknats av en hög grad av inkomstjämlighet i jämförelse med andra länder. Skillnaderna mot omvärlden har emellertid minskat under senare år. Sverige har i dag en av de snabbast växande inkomstklyftorna i hela OECD.

Den tiondel av svenska hushåll som har högst inkomst har nästan tre gånger så hög inkomst som medianhushållet, som i sin tur har en inkomst som är nästan tre gånger så hög som den inkomst som den tiondel av hushållen har som har de lägsta disponibla inkomsterna.

Figur 19: Andel av hushållen med en inkomst (efter skatter och transferingar) som är mindre än 50 procent av medianinkomsten

Procent

Källa: SCB.

Inkomstklyftor har negativa effekter på ekonomins funktionssätt: Ökande ojämlikhet leder till lägre social rörlighet. När klyftorna blir större blir det allt svårare att röra sig mellan inkomstskikten. Föräldrarnas inkomst blir en allt viktigare förklaring till barnens inkomstutsikter.¹ Internationella valutafonden framhåller också att större inkomstklyftor bidrar till långsammare tillväxt.²

Minskad social rörlighet innebär ett sämre tillvaratagande av människors förmågor och kunskaper. Segregation hindrar människor från tillträde till de positioner där de kan göra mest nytta. Med ökande inkomstskillnader följer stigande segregation på andra områden, exempelvis boendesegregation och ökande segregation i skolan.

Ökande segregation på utbildningsområdet inverkar inte bara negativt på resultaten för de barn som har störst svårigheter i skolan. Resultaten för hela gruppen dras ned. Utbildning är förknippat med betydande kamrateffekter som i en uppdelad skola får minskad effekt.

Figur 20: Andel skolor med hög respektive låg andel behöriga elever

Procent

Källa: Skolverket.

Inkomstklyftorna i Sverige har ökat sedan 90-talskrisen. Detta bekräftas av OECD. I maj 2013 rapporterades att klyftorna i Sverige växte snabbast i hela OECD-området. Det mått som OECD lyfter fram är det s.k. relativa fattigdomsmåttet som visar hur stor andel av befolkningen som har en inkomst (efter skatter och transferingar) som är mindre än halva medianinkomsten. Som ett resultat av bl.a. utförsäkringar, ökande arbetslöshet och försvagade ersättningsnivåer i försäkringssystemen har vi sedan 2007 sett hur allt fler lämnas efter. 2006 hade 5,2 procent av hushållen en inkomst som var lägre än hälften av medianinkomsten. 2012 var det hela 7,8 procent. Andelen fattiga har därmed ökat med 50 procent.

Figur 21: Andel av effekter av regeringens politik 2006–2014

Procent per inkomstdecil

Källa: Direkta effekter ur fördelningspolitiska redogörelser, vårpropositionen 2012 och vårpropositionen 2014, egna beräkningar.

Regeringens politik har bidragit till de vidgande inkomstklyftorna. De stora skattesänkningarna, varav många ofinansierade, har främst riktat sig till dem som tjänar bäst. Den tiondel som har högst inkomster har gynnats lika mycket

¹ Daniel Lind, Hur långt från trädet faller äpplet? – Och hur länge lever den amerikanska drömmen i Sverige?, 2009.

² Redistribution, Inequality, and Growth, SDN/14/02, IMF.

Fel! Okänt namn på

som halva svenska folket tillsammans – och tio gånger så mycket som den tiondel som tjänar minst.

Om man studerar inkomstutvecklingen under de senaste 20 åren ser man att fördelningsprofilen skiljer sig kraftigt mellan perioderna för de olika regeringssinnehaven. Under perioden 1995–2006 växte inkomsterna mer än 2 procent per år för alla inkomstgrupper. Sedan 2006 ser vi en radikalt annorlunda fördelningsprofil. De 30 procent av inkomsttagarna som har de allra lägsta inkomsterna har nu haft en betydligt svagare eller till och med negativ inkomstutveckling.

Ett mer jämställt Sverige

Arbetsmarknaden är allt annat än jämställd. Sysselsättningen bland kvinnor är betydligt lägre än sysselsättningen bland män. Bland kvinnorna är sysselsättningsgraden 63 procent medan männens sysselsättningsgrad är 68 procent. Det vittnar om en stor arbetskraftsreserv i Sverige. Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män ska minska. Vårt mål är att ta bort denna skillnad.

Kvinnor har väsentligt lägre löner än män och denna löneklyfta ligger nästan still. Den genomsnittliga månadslönen (heltidsarbete) för kvinnor var 27 600 kronor och för män 32 100 kronor år 2012.

Figur 22: Sysselsättning bland kvinnor och män

Andel av befolkningen, procentenheter

Källa: SCB, AKU.

Medan ett heltidsarbete är en självklarhet för de flesta män tvingas många kvinnor acceptera ett deltidsarbete och en lön som det inte går att försörja sig på. Av samtliga anställda arbetar drygt en miljon deltid. Skillnaden är stor mellan arbetare och tjänstemän liksom mellan kvinnor och män. För att alla som vill ska kunna arbeta heltid måste utbudet av heltidsanställningar öka. Här spelar arbetsmarknadens parter en central roll. Som deltidsanställd är inkomsten lägre. Ofta är också deltagandet i planeringen av arbetet och inflytande över arbetet och arbetets förläggning mindre.

Kvinnor har sämre möjligheter än män att utvecklas i arbetet och göra karriär. Nästan två tredjedelar av alla chefer i Sverige är män. Under de senaste 20 åren har andelen kvinnor i börsnoterade bolagsstyrelser ökat i blygsam takt – men trenden har nu vänt. Sedan 2011 har andelen kvinnor i bolagsstyrelser minskat för varje år och var 2013 bara 22,3 procent.

I denna motion föreslår vi ett sysselsättningspolitiskt ramverk. Ett mål är att kvinnors sysselsättningsgrad ska öka. Vi bedömer att det kommer att bidra till att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden.

Vi föreslår också i denna motion ett första steg i kunskapslyftet. Investeringar i vuxenutbildning har visat sig vara en effektiv jämställdhetspolitik. Arbetsinkomsten för deltagarna i 90-talets särskilda komvuxsatsningar ökade med i genomsnitt 14 procent för män och 23 procent för kvinnor. Bland lågutbildade kvinnor med små barn fick de som deltog i nittioalets vuxenutbildningsinsatser högre löneinkomster än de som inte gjorde det. Fem år efter det att utbildningen startade var deltagarna sysselsatta i högre grad. Efter ytterli-

Fel! Okänt namn på

gare ett år var deltagarnas sysselsättningsgrad 10 procentenheter högre än sysselsättningsgraden bland dem som inte deltagit i utbildningen. Tre år efter det att de började på utbildningen tjänade deltagarna mer än icke-deltagarna.

Kunskapsresultaten i skolan sjunker

På skolans område går utvecklingen åt fel håll. Allt fler ungdomar står efter grundskolan utan grundläggande gymnasiebehörighet. Resultaten i skolan är nedslående:

- ✍ Av alla elever i OECD-länderna sjunker svenska grundskoleelevers kunskaper kraftigast.
- ✍ Elever har fått sämre kunskaper både sett över tid och jämfört med omvärlden.
- ✍ Klyftorna mellan hög- och lågpresterande elever har ökat, skillnaden mellan skolorna har ökat och föräldrarnas bakgrund spelar en allt större roll.
- ✍ Allt fler ungdomar lämnar grundskolan utan grundläggande gymnasiebehörighet.
- ✍ Yrkesprogrammen har blivit allt mindre populära efter regeringens förändringar av gymnasiet.
- ✍ En allt mindre andel av de sökande kommer in på högskolan
- ✍ Svenska universitet och högskolor tappar i jämförelse med sina utländska konkurrenter.

Utbildning är nyckeln till framtidens jobb och konkurrenskraft, men också till människors frihet att forma sina egna liv. Ska svenska företag klara av att ständigt utvecklas måste deras anställda också kunna göra det. En av Sveriges viktigaste konkurrensfördelar har varit, och är alltjämt, en god tillgång på kvalificerad arbetskraft. Därför måste den negativa utvecklingen brytas.

Andelen elever som klarar grundskolan med behörighet till gymnasiet har sjunkit kraftigt sedan den nuvarande regeringen tillträdde (se figur 23). Resultaten från den internationella PISA-undersökningen bekräftar den negativa utvecklingen. De svenska skolresultaten faller nu snabbast i OECD (se figur 24). Samtidigt har andra länder stärkt sina resultat, och den svenska grundutbildningen har därmed hamnat allt längre bakom andra OECD-länders.

Figur 23: Andel elever som lämnar grundskolan utan gymnasiebehörighet *Procentenheter*

Källa: Skolverket.

Figur 24: Resultat i PISA-undersökningen *Poäng*

Källa: Skolverket.

Gemensamt för skolsystem som presterar väl i internationella undersökningar som PISA är en hög grad av likvärdighet. Att kompensera elever för deras

Fel! Okänt namn på

bakgrund är ett av den svenska skolans huvuduppdrag – alla ska ges chans att lyckas oavsett vilken bakgrund man har. Skolan ska ge alla barn samma chans.

Den svenska skolan har historiskt präglats av god likvärdighet men nu går utvecklingen åt fel håll. I PISA-undersökningen har vi sett att samtliga elevgrupper försämrats i relation till OECD-snittet. De bästa elevernas kunskaper är alltså jämförbara med motsvarande elevers kunskaper i andra OECD-länder, tydligast är att de svagast presterande eleverna uppnår markant sämre resultat än de svagast presterande i andra OECD-länder (se figur 25).

Figur 25: Resultat för svenska elever för olika percentilgrupper i jämförelse med OECD-snittet för motsvarande grupp

Poäng

Källa: Skolverket

Samtidigt som resultaten och likvärdigheten i grundskolan försämras sänks ambitionerna för gymnasieskolan. När regeringen tillträdde lovade den att höja yrkesutbildningens status. Det blev tvärtom. På två år har andelen antagna elever till yrkesprogrammen minskat med en femtedel (se figur 27).³ Enligt Skolverket är den huvudsakliga orsaken till denna snabba förändring regeringens beslut att yrkesprogrammen inte ska ge behörighet till högre studier. Många av dem som söker till gymnasiet studieförberedande program anger att de skulle ha sökt ett yrkesprogram om yrkesprogrammen hade gett högskolebehörighet.⁴ Det här är olyckligt på flera sätt. I dag går allt fler elever gymnasieutbildningar som de kanske varken har fallenhet eller intresse för. Dessutom har många branscher och yrken som flera av yrkesprogrammen utbildar för brist på arbetskraft. Därmed minskar ungdomars chanser att få jobb.

Figur 26: Andel elever på gymnasieskolans yrkesprogram (medieprogrammet exkluderat⁵)

Procentheter

Källa: Skolverket.

Figur 27: Antal studieplatser per 1 000 unga (19–25)

Procent

Källa: Universitetskanslersämbetet.

Det finns några övergripande förklaringar till regeringens misslyckande på skolområdet. Flera reformer har sjuvats utan att dessa har haft god grund i forskning och internationella jämförelser. Insatser för att förbättra lärarnas

³ Skolverket, pm Elever i gymnasieskolan läsåret 2012/2013.

⁴ Undersökning av Svenskt Näringsliv, presenterad på gymnasiepolitisk hearing, riksdagen mars 2013.

⁵ Då medieprogrammet har avskaffats i sin gamla form och i dag till större delen ingår i de studieförberedande programmen har det exkluderats ur hela tidsserien.

arbetssituation och för att ge bättre förutsättningar för elever att lära har kommit i andra hand.

Högre kvalitet kräver resurser. Regeringen har länge underlåtit att se behovet av ytterligare resurser till den svenska skolan. Nu krävs resurser för att minska klasstorleken och övriga insatser för att stärka kvaliteten.

Regeringens politik har alltför ensidigt fokuserat på mätning, dokumentation och rapportering. Politiken har inneburit att lärare fått mindre utrymme att utöva sin profession och mindre tid för varje elev. Ambitionen har varit att skapa transparens, men utfallet har blivit mindre planeringstid för lärarna och därmed lägre undervisningskvalitet. Den bristfälliga styrningen har också skapat stora mängder dubbelarbete där liknande information rapporteras flera gånger.

Regeringens politik har alltför ensidigt fokuserat på sortering. Regeringen agerar utifrån uppfattningen att skolan blir bättre om elever får göra tidigare val och sorteras utifrån hur deras förutsättningar ser ut just vid sorteringsögonblicket. Skolforskningen visar emellertid att ökad uppdelning och segregation av elever i tidiga åldrar snarare sänker än höjer kunskapsresultaten.

Regeringens politik har ignorerat det omgivande samhället. Ökade klyftor, och den ökade segregation som följer i dess spår, skapar sociala problem som gör det svårare för skolor att lyckas med undervisningen.

Färre får chansen att läsa vidare

För att klara jobben och tillväxten i en allt hårdare global konkurrens krävs att Sverige behåller sin position som kunskapsnation. Efter åtta år har Sverige istället färre lärosäten på internationella rankningar över de bästa universiteterna i världen. Regeringens nya system för att fördela resurser utifrån kvalitet blev så undermåligt att Sverige inte längre tilläts vara med i det europeiska organet för jämförelser och utvärdering av den högre utbildningen. Under den borgerliga regeringstiden har den svenska akademien tappat gentemot omvärlden.

För att möta den allt hårdare globala konkurrensen sätter land efter land upp ambitiösa mål för att öka andelen högskoleutbildade. Detta gäller inte bara de växande ekonomierna i Asien och Sydamerika, utan även i EU. Sverige har de senaste åren gått åt motsatt håll. Sedan 2010 har antalet studerande minskat varje år, och prognosen för de kommande åren är fortsatt sjunkande. När varje EU-land fick ange en ambitionsnivå för andelen högskolestuderande 2020 fastslog regeringen en nivå som är lägre än den nuvarande.

Samtidigt söker fler studenter än någonsin till högre utbildning. Konsekvenserna av detta syns på både kort och lång sikt. Här och nu är arbetslösheten högre än vad som hade kunnat vara möjligt. För framtiden drabbar det Sveriges framtida konkurrenskraft och tillväxt. Resultaten av den förda politiken är tydliga. År 2006 fanns det 365 högskoleplatser per 1000 personer i åldern 19–25 år. I dag väntas detta förhållande ha sjunkit till 311.

Fel! Okänt namn på

Figur 28: Andel med eftergymnasial utbildning, 25–34 år, topp 20 OECD-länderna 2011

Procent av befolkningen

Källa: OECD, Education at a glance 2013.

Ibland hävdas det att det finns en konflikt mellan kvalitet och kvantitet i högre utbildning. Det finns ingen sådan motsättning – Sverige har tappat både när det gäller spets och bredd. Antalet studieplatser per ung människa är i dag det lägsta på 8 år (se figur 28), detta trots att det är fler unga än någonsin som vill studera på högskolan, trots att efterfrågan från arbetsgivarna på akademiskt utbildad arbetskraft stiger och väntas fortsätta stiga och trots att många av Sveriges konkurrentländer inom OECD satsar betydligt mer på eftergymnasial utbildning.

Sverige förlorar just nu konkurrenskraft i förhållande till andra länder. Fram till 2006 ökade ungas examensfrekvens från högre studier och nådde då nivån 41 procent. Därefter vände utvecklingen. År 2010 var examensfrekvensen nere på 37 procent. Sverige ligger på sista plats bland de nordiska länderna. Island ligger högst på 60 procent, följt av Danmark och Finland på 50 procent. Norge hade en examensfrekvens på 42 procent.

Samtidigt ser vi inte att kvaliteten i den högre utbildningen har höjts. I stället ser vi hur vi tappar i internationella rankningar. Från att ha haft tre lärosäten på Times Higher Educations topp 100-lista över de mest ryktbara universiteterna är bara ett kvar 2014. Uppsala och Lund har trillat ur, kvar finns bara Karolinska Institutet på plats 51–60.

Sjukvården och omsorgen håller inte vad den lovar

De anställda i välfärden jobbar hårt och professionellt. Trots detta rapporteras återkommande om brister inom vården. En viktig orsak är att det saknas personal. Både andelen undersköterskor och specialistsjuksköterskor har minskat under lång tid. SCB uppskattar att det kommer att fattas 30 000 sjuksköterskor 2030. Enligt en undersökning som Läkarförbundet har gjort fattas det 1 400 allmänläkare i Sverige.

Bristen på vårdpersonal leder till ett minskat antal vårdplatser och bidrar till överbeläggningar. Situationen har förvärrats sedan 2006. De flesta sjukhus beskriver att de har överbeläggningar dagligen eller varje vecka och att de lika ofta utlokaliserar patienter. Socialstyrelsen har i sina granskningar av vården upprepade gånger pekat på problemet med överbeläggningar.

Figur 29: Vårdplatser i Sverige 2006–2011

Antal

Källa: Socialstyrelsen.

Figur 30: Vårdplatser i EU27

Antal per 1 000 invånare, 2010 eller senaste år

Källa: OECD.

Figur 31: Tecknade privata sjukvårdsförsäkringar

Antal

Källa: Svenskförsäkring.

Anställda i sjukvården rapporterar om att deras arbete har kidnappats av administration, detaljreglering och ekonomiska ersättningsmodeller. Studier visar att läkare och sjuksköterskor tvingas ägna mycket tid åt annat än direkt patientarbete. Uppskattningsvis två tredjedelar av läkares arbetstid upptas av annat än patientkontakter.

Det som var tänkt att leda till en effektivisering av välfärden har i stället i flera delar lett till en byråkratisering av välfärden. Framgångsrikt utvecklingsarbete på olika sjukhus, kliniker och vårdcentraler runt om i landet visar att det går att ändra på organisation och arbetsmetoder för att frigöra mer tid för vård. Detta arbete måste spridas och tillämpas i hela hälso- och sjukvården. Samtidigt måste staten se över sina krav och regler för att frigöra tid för vård.

Det ska vara hälsotillståndet som avgör när och hur man får del av den offentligt finansierade sjukvården – aldrig privatekonomin eller olika privata försäkringar. Regeringen genomförde 2007 en ändring i hälso- och sjukvårdslagen där det uttryckliga förbudet mot att ta emot försäkringspatienter togs bort. Antalet privata sjukvårdsförsäkringar har ökat – sedan 2006 har antalet tredubblats. Mer än en halv miljon människor har i dag en privatförsäkring. Det är oroande att ett omfattande system för denna typ av försäkringar byggs upp. Privata sjukvårdsförsäkringar får aldrig påverka hur människor tas emot i den offentliga vården. Detta bör lagregleras igen.

Andra insatser hade krävts

Regeringen skattesänkningar har inte gett jobb. Arbetslösheten är högre än när regeringen tillträdde. Skolresultaten har sjunkit och välfärden har fått stå tillbaka. I stället för att låna till stora skattesänkningar hade Sverige behövt investera i en aktiv näringspolitik, i skola och utbildning och i insatser för arbetslösa. Nationella kvalitetslagar för ordning och reda i välfärden hade krävts för att motverka att vinstintresset sätts före kvaliteten. Sådana insatser hade lett till fler jobb och en tryggare välfärd.

Jobbskapande näringspolitik

I budgetmotionen för 2014 föreslog Socialdemokraterna att det statliga riskkapitalet skulle omvärldas för att bana väg för innovationsinvesteringar. Vi föreslog samverkansprogram för att effektivisera forskningsinsatser, riskkapital- och kompetensförsörjning och att främja investeringar som ska stärka svensk konkurrenskraft. Vi föreslog även ett nationellt innovationsråd under ledning av statsministern, stärkt kapitalförsörjning för inkubatorer samt en nationell strategi för innovationsupphandling.

För att fler företag ska våga anställa lade vi förslag på att andra sjuklöneveckan slopas. Vi ville att företagen skulle få bättre tillgång till kapital,

Fel! Okänt namn på

forskning och nätverk och föreslog kortare betaltider och en ny företagarförmedling och samverkansstiftelser. Vi föreslog ökade resurser till exportfrämjande så att företagen skulle få bättre förutsättningar att etablera affärskontakter och att ta sig in på nya marknader.

Med sådana aktiva näringspolitiska insatser hade vi redan i dag kunnat förbättra förutsättningarna för företag att växa och anställa, och därmed bana väg för fler jobb.

Utbildning och jobb för att stänga rekryteringsgapet

Arbetslösheten har bitit sig fast, med allt fler långtidsarbetslösa, och ungdomsarbetslösheten ligger på en mycket hög nivå. I det socialdemokratiska budgetalternativet föreslogs nya jobb och utbildningsplatser. Detta hade stärkt matchningen på den svenska arbetsmarknaden, och möjliggjort för många arbetslösa att förvärva den kompetens som krävs för att ta de jobb som finns.

Vi föreslog ett första steg i införandet av 90-dagarsgarantin. Vi föreslog också bättre studievägledning, en förstärkt och förbättrad arbetsförmedling, fler möjligheter till utbildning, stöd till anställningar genom yrkesintroduktionsavtal och ett brett engagemang från alla offentliga arbetsgivare för att sätta stopp för ungdomsarbetslösheten.

För att möta långtidsarbetslösheten föreslogs ett avskaffande av regeringens åtgärd fas 3.

Kravet i fas 3 är att de sysslor som utförs inte skulle ha ägt rum på den ordinarie arbetsmarknaden. Det betyder att deltagarna inte lär sig riktiga jobb – vilket gör att deras chanser att komma vidare i arbetslivet inte stärks. Vi föreslog i stället extratjänster: riktiga jobb till kollektivavtalsenlig lön, som bidrar till att höja kvaliteten i välfärden eller den ideella sektorn.

Därutöver föreslogs resurser för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden genom satsningar på bristyrkesutbildningar som utformas i nära samverkan med näringslivet och andra arbetsgivare, utbyggd yrkesutbildning och satsning på högskolan.

Med sådana aktiva insatser hade vi redan i dag kunnat komma närmare målet om att Sverige ska ha lägst arbetslöshet i EU 2020.

Mindre klasser och högre kompetens

Utbildning är nyckeln till framtidens jobb och konkurrenskraft. Därför föreslogs betydande investeringar i skolan, förskolan och i människors möjligheter till vidare utbildning i den socialdemokratiska budgetmotionen.

Vi föreslog mindre klasser, fler specialpedagoger och speciallärare i skolans lägre åldrar och satsningar på förskolan. Det hade gett mer tid för lärarna med varje enskild elev och möjliggjort att varje elev får stöd i sin utveckling.

Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter skickliga och engagerade lärare som har bra förutsättningar att bedriva en god undervisning. Vi ville därför öka attraktiviteten i läraryrket. Vi tog initiativ till en nationell samling för läraryrket och avsatte medel för en lärarmiljard. Vi avsatte också medel för att höja kvaliteten i lärarutbildningen, minska den ad-

Fel! Okänt namn på

ministrativa bördan och stärka rektorernas möjligheter att stötta och leda det pedagogiska arbetet.

Samtidigt som vi presenterade insatser för att vända resultaten i skolan, föreslog vi fler platser inom den högre utbildningen. En växande andel av jobben kommer att kräva en högre utbildning. Sverige behöver tillhöra de länder i världen som har högst andel med högre utbildning. Vi sade nej till regeringens neddragningar av antalet högskoleplatser, och föreslog fler utbildningsmöjligheter i yrkeshögskola och högskola.

Med sådana aktiva insatser hade fler unga och vuxna redan i dag kunnat utbilda sig för att stärka sina möjligheter att hitta ett jobb.

Mer tid för vård

Svensk sjukvård håller fortfarande hög kvalitet i en internationell jämförelse. Vi ser dock tecken på att utvecklingen går åt fel håll. Flera delar av sjukvården har i dag allvarliga problem. De anställda i vården behöver ta hand om allt fler och belastningen på akutmottagningar, vårdavdelningar och andra verksamheter är mycket hög. Den pressade situationen leder till brister i patientsäkerheten. Vi behöver utveckla en sjukvård där patienter känner trygghet och där personalen kan utföra sitt jobb på ett säkert sätt.

Socialdemokraterna föreslog därför i budgetmotionen för 2014 att resurser skulle investeras för mer vårdpersonal. Det hade gett mer tid för vård och höjt kvaliteten. Inom ramen för insatsen låg ett särskilt fokus på att säkerställa ett bra omhändertagande av svårt sjuka äldre. För att personalen skulle få mer tid för vård föreslogs också en nationell vårdrevision för att minska administrationen inom vården.

Trots den oroliga situationen inom sjukvården valde regeringen att prioritera ytterligare skattesänkningar i budgeten för 2014. För Socialdemokraterna var det viktigare att komma till rätta med vårdkrisen och att återupprätta förtroendet för sjukvården än ytterligare skattesänkningar.

Med en socialdemokratisk politik hade vi kunnat stärka sjukvården redan i dag.

Fel! Okänt namn på

2. Ekonomiskt ramverk

Regeringen ryter mot de svenska budgetreglerna ...

Socialdemokraterna lade fast det finanspolitiska ramverket – med överskottsmål, utgiftstak, balanskrav på kommunerna och en sammanhållen budgetprocess – efter den svenska 90-talskrisen. Ramverket har tjänat Sverige väl. I mitten av 00-talet anslöt sig även Moderaterna till denna ordning. Den breda uppslutningen bakom ramverket har varit en styrka för Sverige under finanskrisen. Ordning och reda i statens finanser har varit en av Sveriges viktigaste konkurrensfördelar. Men denna konkurrensfördel går lätt förlorad om ramverket ignoreras.

För att minska den offentliga skulden och för att skapa en buffert inför den demografiska utvecklingens kommande påfrestningar på de offentliga välfärdssystemen har Sverige ett överskottsmål. Målet infördes 2000. Överskottsmålet innebär att de offentliga finanserna ska visa ett överskott på 1 procent av BNP över en konjunkturcykel. Det betyder att konjunkturedgångar kan mötas med en mer expansiv politik – så länge som finanspolitiken stramas åt när konjunktoren stärks. Över tid ska underskott och överskott ligga på en nivå som är förenlig med målet.

Regeringen uppger att den står fast vid överskottsmålet – men man förmår inte leva upp till det. I stället har stora och ofta ofinansierade skattesänkningar genomförts. Under hösten 2013 avsåg regeringen att låna ytterligare medel för att sänka skatten för dem som tjänar bäst. Riksdagen röstade ned detta förslag, vilket bidrog till en bättre måluppfyllelse.

Vår hållning är att regler ska efterlevas.

De offentliga finansernas utveckling

År 2006 uppvisade de offentliga finanserna ett överskott om 65 miljarder kronor. I vårpropositionen för 2014 beräknas underskottet bli 59 miljarder kronor. Sammantaget har de offentliga finanserna alltså under regeringens tid vid makten försvagats med 124 miljarder kronor, enligt regeringens egen bedömning.

Den viktigaste förklaringen till att de offentliga finanserna har försvagats är att regeringen har genomfört stora skattesänkningar, varav många med lånade pengar. Regeringens skattesänkningar har sammantaget försvagat de offentliga finanserna med ungefär 130 miljarder kronor.

Ofta har ofinansierade skattesänkningar motiverats med att sådana insatser skulle vara väl avvägda mot bakgrund av konjunkturläget. Det finns flera skäl att invända mot denna argumentation. För det första är permanenta skatte-

sänkningar föga lämpliga som konjunkturinsatser, eftersom de inte avvecklas när konjunktoren stärks. För det andra är det väl känt att offentlig konsumtion och offentliga investeringar ger ett starkare bidrag till konjunktoren än skattesänkningar. Hushåll som har det lite bättre ställt kan välja att spara hela eller delar av skattesänkningen. Samtidigt kommer en del av ökningen i konsumtionen att motsvaras av en ökning i importen, och således inte stimulera den inhemska ekonomin.

Figur 32: Finansiellt sparande konsoliderad offentlig sektor

Miljarder kronor

Källa: Ekonomistyrningsverket, april 2014.

Figur 33: Konjunkturjusterat finansiellt sparande konsoliderad offentlig sektor

Procent av BNP

Källa: Vårpropositionen 2014, Ekonomistyrningsverket (april 2014), Konjunkturinstitutet (mars 2014).

Under 2014 har regeringen valt att genomföra en mycket expansiv finanspolitik. Underskottet är det största sedan nittiotalskrisen. Samtidigt stärks konjunktoren, enligt regeringens egen bedömning. BNP-gapet minskar. Tillväxten 2014 väntas bli 2,7 procent, vilket är betydligt högre än genomsnittet under de senaste åren. Regeringens finanspolitik låter sig alltså inte motiveras på konjunkturpolitiska grunder.

Uppföljning av de budgetpolitiska målen

Det finanspolitiska ramverket har tjänat Sverige väl. Ordning och reda i de offentliga finanserna är en viktig konkurrensfördel för Sverige. Grunden för detta är att de regelverk som satts upp också efterlevs. Regeringen överskrider inte utgiftstaken. Den nedanstående uppföljningen fokuserar därför på uppfyllelsen av överskottsmålet.

För att utvärdera uppfyllelsen av överskottsmålet har regeringen själv valt att upprätta tre indikatorer: Det historiska tioårsnittet, det konjunkturjusterade sparandet samt en sjuårsindikator som mäter sparandets utveckling över budgetåret, de tre föregående åren och de tre följande åren.

Redan hösten 2012, i budgetpropositionen för 2013, fann regeringen att den föreslagna politiken inte var förenlig med överskottsmålet. Om det bakåtblickande tioårsnittet konstaterades: ”År 2002–2011 motsvarade det finansiella sparandet i den offentliga sektorn i genomsnitt 0,7 procent av BNP. Sparandet låg med andra ord något under målsatt nivå.”

Figur 34: Finansiellt sparande i offentlig sektor samt indikatorer för avstämning mot överskottsmålet

Procent av BNP

Indikator	2013	2014	2015
Finansiellt sparande			
Finansdepartementet	-1,3	-1,6	-0,3

Fel! Okänt namn på

Konjunkturinstitutet	-1,3	-2,0	-0,8
Ekonomistyrningsverket	-1,3	-2,3	-1,3
Konjunkturjusterat sparande			
Finansdepartementet	0	-0,2	0,5
Konjunkturinstitutet	-1,0	-1,3	-0,5
Ekonomistyrningsverket	-1,0	-1,8	-1,1
Sjuårsindikatorn			
Finansdepartementet		-0,5	
Konjunkturinstitutet		-0,7	
Ekonomistyrningsverket		-0,9	
Tioårigt genomsnitt			
Finansdepartementet	0,7		
Konjunkturinstitutet	0,7		
Ekonomistyrningsverket	0,7		

Källa: Vårpropositionen för 2014, Konjunkturinstitutet (mars 2014), Ekonomistyrningsverket (april 2014).

Om sjuårsindikatorn konstaterades, likaledes: ”Om vikt tillmäts både den ojusterade och den konjunkturjusterade sjuårsindikatorn förefaller det finansiella sparandet ligga något under överskottsmålet.” Även det strukturella sparandet pekar i samma riktning: ”Denna indikator pekar på ett sparande som ligger under målet i år och nästa.”

Regeringen bedömde själv att reformutrymmet i budgetpropositionen för 2013 var väl tilltaget: ”Sammantaget visar indikatorerna som används för att följa upp överskottsmålet på ett finansiellt sparande som ligger något under målet 2012–2014.”

Sedan 2012 har de indikatorer regeringen använder för att utvärdera måluppfyllelsen sjunkit. Samtliga ligger långt ifrån den målsatta nivån. I budgetpropositionen för 2014 låg ingen av indikatorerna i närheten av nivån på 1,0 procent. Sjuårsindikatorn var negativ. Regeringen valde likväl att föreslå stora ofinansierade skattesänkningar. Det bidrog till sämre måluppfyllelse.

Regeringen konstaterade i höstas, i budgetpropositionen för 2014, att ”Om vikt tillmäts både den ojusterade och den konjunkturjusterade sjuårsindikatorn ligger det finansiella sparandet under 1 procent av BNP samtliga år”. Vidare konstaterades att ”Det strukturella sparandet bedöms vara lägre än 1 procent av BNP 2012–2015 för att sedan öka till något över 1 procent 2017. Denna indikator pekar således på ett sparande som ligger under överskottsmålets nivå fram t.o.m. 2015 vid en oförändrad politik, utöver de åtgärder som föreslås i denna proposition”.

Redan i höstas stod det alltså klart: Överskottsmålet skulle inte nås. Enligt de indikatorer regeringen själv fastställt för att följa upp måluppfyllelsen var den förda politiken inte förenlig med ramverket. I vårpropositionen finner regeringen återigen att indikatorerna inte når upp till överskottsmålets nivå. Både det strukturella sparandet och sjuårsindikatorn är negativa. Ingenting tyder på att regeringen lever upp till det finanspolitiska ramverket.

Expertmyndigheterna

Regeringens har tre expertmyndigheter som stämmer av den förda politiken mot det finanspolitiska ramverket – Finanspolitiska Rådet, Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket.

Finanspolitiska Rådet noterade i 2013 års rapport: ”Överskottsmålet nås inte.” Rådet konstaterar vidare ”att de indikatorer regeringen redovisar pekar på att överskottsmålet inte uppnås. Rådets bedömning, liksom beräkningar från såväl Konjunkturinstitutet som Ekonomistyrningsverket, visar att det kommer att ställas stora krav på finanspolitiken för att målavvikelsen ska kunna korrigeras. För att upprätthålla trovärdigheten för det finanspolitiska ramverket bör regeringen presentera en tydlig plan för hur överskottsmålet ska kunna nås under den konjunkturcykel som är relevant för måluppfyllelsen.”

Enligt *Konjunkturinstitutets* bedömning krävs en stram finanspolitik för att överskottsmålet ska nås. Med antaganden om en återhållsam finanspolitik gör Konjunkturinstitutet prognosen att det finansiella sparandet kan nå överskottsmålets nivå 2018.

Ekonomistyrningsverket konstaterar att ”indikatorerna för utvärdering av överskottsmålet visar att målet inte nås. För att målet ska nås krävs skattechöjningar eller utgiftsminskningar. Hur snabbt målet ska nås och på vilket sätt är en politisk bedömning”.

Expertmyndigheterna är eniga: Överskottsmålet nås inte. Regeringen har i flera år överskattat reformutrymmet. Överskottsmålet har inte varit förenligt med de stora ofinansierade skattesänkningar som regeringen genomfört under de senaste åren.

... och mot europeiska

I stabilitets- och tillväxtpakten finns två skarpa gränser: underskottet i den offentliga sektorns finanser får inte vara större än 3 procent av BNP och skulden får inte överstiga 60 procent av BNP. Eftersom endast ett fåtal EU-länder klarat dessa gränser samtliga år har pakten lidit av trovärdighetsproblem. 2011 stramades pakten upp – bl.a. genom en möjlighet att bötfälla euroländer som inte följer regelverket – i syfte att stärka dess status och funktion.

Kärnan i stabilitets- och tillväxtpakten är att medlemsländerna ska bedriva en ansvarsfull ekonomisk politik. Riktmärket är att statsfinanserna ska vara nära balans eller i överskott. Medlemsländerna ska etablera ett budgetmål på medellång sikt och utforma en finanspolitik som gör det troligt att målet nås. Detta medelfristiga budgetmål – som ska ta hänsyn till konjunktursvängningar samt bortse från engångsåtgärder och tillfälliga åtgärder – ska sättas så att det finns en bred marginal ned till underskottsgränsen på 3 procent av BNP och så att skuldsituationen kan hanteras på ett effektivt sätt.

Inom stabilitets- och tillväxtpakten gäller för euroländer och länder som på väg in i eurosamarbetet att det medelfristiga målet aldrig får sättas på en nivå som är sämre än –1 procent av BNP. Inom ramen för finanspakten har euro-

Fel! Okänt namn på

länderna dessutom gjort ett mer långtgående gemensamt åtagande. Där slås fast att det medelfristiga målet inte får vara sämre än $-0,5$ procent av BNP. Endast om skulden är klart lägre än 60 procent av BNP är det acceptabelt att gå ner till -1 procent av BNP.

Sverige är bundet av stabilitets- och tillväxtpaktens regelverk, men har ingen skyldighet att följa de något hårdare reglerna i finanspakten.

När det gäller balansen i de offentliga finanserna för 2014 är Ekonomistyrningsverkets bedömning att Sverige når ett underskott på 2,3 procent. Konjunkturinstitutet räknar med ett underskott på 2,0 procent. Ekonomistyrningsverket har ifrågasatt om det finns ett betryggande avstånd till gränsen på 3,0 procent.

När det gäller den strukturella balansen har regeringen satt ett medelfristigt mål på -1 procent av BNP. Ekonomistyrningsverket gör bedömningen att det konjunkturjusterade sparandet för 2014 uppgår till $-1,8$ procent. Motsvarande siffra i Konjunkturinstitutets prognos är $-1,3$ procent. Mycket talar alltså för att målet inte nås.

Kommissionen återkommer med sin värdering av det svenska konvergensprogrammet kring månadsskiftet maj/juni. Sverige skulle, mot bakgrund av de bedömningar som presenterats, kunna få rekommendationen att presentera ytterligare insatser för att konsolidera de offentliga finanserna.

Figur 35: Prognostiserat offentligt finansiellt sparande

Fyraårsprognoser från mandatperiodens budgetpropositioner (procent av BNP)

170 mdkr

Källa: Budgetpropositionerna för 2011, 2012, 2013 respektive 2014, samt vårpropositionen 2014.

Regelmässigt överoptimistiska prognoser

Överskottsmålet nås inte. En förklaring till att regeringen under de senaste åren har tagit ut ett alltför stort reformutrymme är att de egna prognoserna för de offentliga finanserna regelmässigt varit överoptimistiska. Fundamentet för regeringens kalkyler är en uppfattning att jämviktsarbetslösheten i Sverige, på några års sikt, är ungefär 5 procent. Med denna uppfattning följer att arbetslösheten på samma sikt kommer att sjunka kraftigt.

Förklaringen till regeringens mycket optimistiska syn på arbetsmarknadens utveckling är ett antagande om att den genomförda politiken till slut ska vara mycket effektiv i att skapa jobb. De hittillsvarande utfallen vittnar inte om att detta antagande skulle vara riktigt.

Regeringens antagande att arbetslösheten kommer att sjunka kraftigt om några år får återverkningar på regeringens syn på de offentliga finansernas utveckling. Med förväntat stigande sysselsättning ökar de förväntade skatteintäkterna. Samtidigt sjunker de förväntade kostnaderna för arbetslösheten.

Prognosfelen som följt av regeringens optimistiska syn på arbetsmarknadens utveckling är betydande. I budgetpropositionen för 2011 väntade sig regeringen att de offentliga finanserna skulle uppvisa ett överskott om 2,9 procent av BNP 2014. I vårpropositionen för 2014 väntar sig regeringen i stället ett underskott om 1,6 procent av BNP. Skillnaden motsvarar 170 miljarder kronor i år.

Regeringen uppger i vårpropositionen att de väntar sig att de offentliga finanserna ska stärkas med 100 miljarder kronor under de kommande fyra åren. Det skiljer sig inte materiellt från tidigare års prognoser. För fyra år sedan väntade sig regeringen att de offentliga finanserna skulle stärkas med drygt 100 miljarder kronor under den kommande fyraårsperioden. I verkligheten försvagades de. Regeringen har under vart och ett av de senaste åren sagt att de offentliga finanserna kommer att stärkas med ungefär 100 miljarder kronor under de kommande åren. Hittills tyder ingenting på att dessa prognoser har haft något med den faktiska utvecklingen att göra.

En mer aktiv finanspolitik

Vid måttliga konjunktursvängningar bör finanspolitiken verka via de automatiska stabilisatorerna. Med ett sämre konjunkturläge följer ökade utbetalningar från arbetslöshetsförsäkringen. Samtidigt sjunker skatteintäkterna med sjunkande sysselsättning. På dessa sätt stimuleras ekonomin med automatik när konjunkturen försämras. Regeringen har emellertid försämrat arbetslöshetsförsäkringen och sänkt skatten rejält. Det innebär att de automatiska stabilisatorerna har försvagats. Att investera i en bättre arbetslöshetsförsäkring och en mer effektiv arbetsmarknadspolitik är viktigt för att stärka dessa.

Vid större konjunktursvängningar kan mer aktiva finanspolitiska insatser övervägas. Det finns flera anledningar att se över hur sådana insatser kan genomföras på ett mer effektivt sätt: För det första tyder senare års forskning på att finanspolitiken har större möjligheter att stabilisera den ekonomiska utvecklingen än vad forskarsamhället tidigare trott. Storleken på de finanspolitiska multiplikatorerna förefaller ha underskattats – i synnerhet i de fall när penningpolitiken passiviserats av en bindande nollränterestriktion. För det andra har de automatiska stabilisatorerna i Sverige försvagats. Även detta är ett argument för att överväga insatser för att stärka den aktiva finanspolitiken.

Vid större konjunktursvängningar finns det anledning att vidta aktiva finanspolitiska åtgärder för att stabilisera den ekonomiska utvecklingen. Trots att motiven för en mer aktiv finanspolitik stärkts är det väl känt att sådana insatser är förenade med tidsfördröjningar. För att åstadkomma en god tidsanpassning av finanspolitiska åtgärder är det viktigt att det finns spadfärdiga projekt som kan sättas igång med kort varsel. Spadfärdiga projekt kan inkludera offentliga infrastrukturprojekt och stimulanser till bostadsinvesteringar men de kan också omfatta andra program såsom subventionerad sysselsättning. Därför bör möjligheterna att åstadkomma bättre tidsanpassning vad gäller statens infrastrukturinvesteringar och stimulanser till bostadsinvesteringar ses över.

Fel! Okänt namn på

Den nyligen införda lagen om stöd vid korttidsarbete kan tjäna som exempel på ett program för subventionerad sysselsättning som kan sättas igång med kort varsel och därmed med rimlig anpassning till konjunkturutvecklingen. Systemet innefattar statliga subventioner för att bevara arbetstillfällena vid företag som möter en vikande efterfrågan genom att anställda tillfälligt går ned i arbetstid och lön.

På samma sätt skulle ett system med ekonomiskt stöd till en nettoökning av sysselsättningen i företag också kunna utformas så att det kan aktiveras med kort varsel. Sådana marginella sysselsättningsstöd (MSS) har i viss utsträckning prövats tidigare i Sverige liksom i flera andra länder. Tidigare svenska erfarenheter är inte odelat positiva men mycket tyder på att de system som har prövats har varit alltför komplicerade eller alltför begränsade i tiden. För att möjliggöra en bättre tidsanpassning av den aktiva finanspolitiken bör ett system med marginella sysselsättningsstöd utredas.

De automatiska stabilisatorerna ska stärkas. Därutöver har motiven för att använda mer aktiva finanspolitiska insatser vid större konjunktursvängningar stärkts. Därför bör möjligheterna att förbättra tidsanpassningen av sådana insatser ses över. Utformningen av marginella sysselsättningsstöd bör också utredas.

Sysselsättningspolitiskt ramverk

Full sysselsättning är den ekonomiska politikens viktigaste mål. Men under 20 år har Sverige haft högre arbetslöshet och lägre sysselsättning, även i perioder med stark BNP-tillväxt, än vad som var fallet före 1990-talskrisen.

Figur 36: Arbetslöshet i EU:s medlemsländer 2013

Rankning	Land	Arbetslöshet	Rankning	Land	Arbetslöshet
1	Österrike	4,9	15	Ungern	10,2
2	Tyskland	5,3	16	Frankrike	10,3
3	Luxemburg	5,8	17	Polen	10,3
4	Malta	6,5	18	Litauen	11,8
5	Nederländerna	6,7	19	Lettland	11,9
6	Tjeckien	7,0	20	Italien	12,2
7	Danmark	7,0	21	Bulgarien	13,0
8	Rumänien	7,3	22	Irland	13,1
9	Storbritannien	7,5	23	Slovakien	14,2
10	Sverige	8,0	24	Cypern	15,9
11	Finland	8,2	25	Portugal	16,5
12	Belgien	8,4	26	Kroatien	17,2
13	Estland	8,6	27	Spanien	26,4
14	Slovenien	10,1	28	Grekland	27,3

Källa: Eurostat.

Full sysselsättning är ett läge när alla som kan och vill arbeta också finner ett arbete. Men det räcker inte med låg arbetslöshet. För att begreppet full syssel-

sättning ska vara meningsfullt som målsättning krävs att sysselsättningsgraden samtidigt är hög. Många måste både vilja och kunna arbeta.

För att den samlade ekonomiska politiken ska ta tydligare steg mot full sysselsättning behöver ett sysselsättningspolitiskt ramverk utvecklas. Ett sysselsättningspolitiskt ramverk med ett övergripande mål tydliggör politikens inriktning. Det stärker styrningen inom Regeringskansliet och myndigheter för att lyfta fram nya förslag som verkar i riktning mot måluppfyllelse. Ramverket ska följa utvecklingen i sysselsättningsgraden, antalet arbetade timmar och arbetslösheten, för såväl kvinnor som män.

Det sysselsättningspolitiska ramverket ska byggas kring ett tydligt mål för jobben: Sverige ska mellan 2014 och 2020 öka antalet människor som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin så mycket att vi når lägst arbetslöshet i EU.

Ökad jämställdhet är viktigt för ökad sysselsättning. I dag är sysselsättningsgraden bland män betydligt högre än bland kvinnor. Om man mäter hur stor andel kvinnor och män som arbetar, men framför allt om man tar hänsyn till att kvinnor generellt sett har kortare arbetstid än män. Det är inte förnuftigt. Kvinnors sysselsättning ska öka. Det är viktigt både för Sveriges ekonomi och för kvinnors ekonomi och ställning på arbetsmarknaden. Vårt mål är att kvinnors förvärvsfrekvens ska vara lika hög som männens.

Ett ambitiöst mål ska följas av en kraftfull politik med fokus på jobben. Då krävs ordning och reda i de offentliga finanserna, en aktiv näringspolitik, investeringar i människors kunskaper och kompetens och en fungerande välfärd.

Investeringsplan

I ett internationellt perspektiv har Sverige starka offentliga finanser, vilket till stor del förklaras av att regeringar i många år följde det finanspolitiska ramverket. För att bedöma värdet på statens förmögenhet räcker det emellertid inte med att enbart se till statens finansiella ställning. För att bedriva en väl avvägd ekonomisk politik måste man även beakta hur värdet på de statliga reala tillgångarna, det vill säga vägar, järnvägar och annat fysiskt kapital i statlig ägo, utvecklas.

Värdet på den offentliga kapitalstocken beror av investeringsbeslut som fattats under en betydande tidsrymd. För att analysera behovet av ökade investeringar behöver man därför studera utvecklingen i ett längre historiskt perspektiv. Sedan ungefär 15 år tillbaka har de offentliga investeringarna stabiliserats kring 3 procent av BNP.

För att på bästa sätt följa hur de offentliga investeringarna utvecklas över tid behöver investeringarna tydligt redovisas. Vi föreslår att en investeringsplan över de samlade offentliga investeringarna ska biläggas budgetpropositionen varje år. Planen ska redovisa i närtid genomförda, nu pågående samt planerade offentligt finansierade investeringsprojekt. Investeringsplanen ska redovisas för samma period som utgiftstaken fastställs. Investeringsplanen

Fel! Okänt namn på

ska redovisas både i absoluta tal och som andel av den samlade ekonomin.
Kapitalstockens utveckling ska särskilt belysas.

Figur 37: Arbetslöshet i EU15 år 2013

Procent av arbetskraften

Källa: Eurostat.

Figur 38: Ungdomsarbetslöshet i EU15 år 2013

Procent av arbetskraften

Källa: Eurostat.

3. Inriktning för de kommande åren

Så når vi lägst arbetslöshet i EU 2020

Socialdemokraterna har de senaste åren utvecklat och förnyat sin politik. Vårt mål är att nå lägst arbetslöshet i EU 2020. Vår strategi består av insatser på tre områden:

Öka efterfrågan på arbetskraft. För att öka efterfrågan krävs en aktiv näringspolitik och samverkan mellan politik, näringsliv, akademi och arbetsmarknadens parter. Vi vill stärka

hela innovationskedjan så att fler företag, innovatörer och entreprenörer lyckas utveckla sina idéer till framgångsrika produkter och tjänster.

Utbilda för rätt kompetens. Trots att Sverige har hög arbetslöshet har många arbetsgivare svårt att hitta personal. En fungerande utbildningspolitik och en effektiv arbetsmarknad är avgörande om vi ska kunna komma till rätta med arbetslösheten. Vi vill göra omfattande satsningar inom skola, utbildning och en effektiv arbetsförmedling så att människor kan ta de jobb som finns och de nya som växer fram.

Investera för framtiden. För att upprätthålla Sveriges konkurrenskraft på sikt krävs att vi gör nödvändiga investeringar. Det omfattar exempelvis infrastruktur för fungerande transporter för varor och för att människor ska kunna pendla till jobbet, nya bostäder och klimatinvesteringar.

Öka efterfrågan på arbetskraft – en aktiv näringspolitik

Sverige är ett av världens mest öppna, innovativa och konkurrenskraftiga länder. Frihandel och globalisering skapar stora möjligheter för Sverige och svenska företag. Vi socialdemokrater vill stärka Sveriges innovationsklimat och därmed skapa förutsättningar för nya jobb att växa fram.

Vi ser med oro på att Sverige nu sjunker i World Economic Forums ranking över konkurrenskraft. Sverige är för litet för stora motsättningar. För att Sverige ska stå starkt i den internationella konkurrensen krävs ett väl utvecklat samarbete mellan politik, näringsliv, fackliga organisationer och akademi. Näringslivet är inget särintresse. Samverkansmodeller mellan det privata och det offentliga har historiskt varit mycket viktiga för att driva på utvecklingen i Sverige.

Konkurrenskraften i näringslivet främjas av långsiktighet i investeringar och ägande. Socialdemokraterna avser att se över hur långsiktiga investeringar kan premieras framför spekulation och kortsiktighet.

Samverkan är centralt för att se till att forskning och utveckling (FoU) blir till kommersiella produkter. En viktig förklaring till att alltför få idéer blir till kommersiella svenska produkter och tjänster är brister i samordningen av offentliga och privata resurser till FoU och riskkapital. Därför är det nödvändigt att utveckla modeller för en bättre strategisk samverkan mellan politik, akademi och näringsliv. Vi vill utveckla samverkansformer som främjar innovation, export och fram- och tillväxten av företag.

Fel! Okänt namn nå

Fler jobb genom innovation

Sverige ska stå sig starkt i den globala konkurrensen och säkra framtidens jobb genom att producera nya varor och tjänster som är attraktiva på den internationella marknaden. De närmaste åren kommer vi att genomföra flera insatser för att förbättra förutsättningarna för innovation och tillväxt.

Ett nationellt innovationsråd

Socialdemokraterna vill inrätta ett nationellt innovationsråd direkt underställt statsministern. I rådet ska representanter från näringsliv, akademi och arbetsmarknadens parter samlas. Det nationella innovationsrådet kommer att fungera som en ny infrastruktur för att löpande utbyta erfarenheter, identifiera nya utmaningar och föreslå nya initiativ för att stärka Sveriges innovations- och konkurrenskraft.

Ett tidigt uppdrag för det nationella innovationsrådet blir att identifiera ett antal övergripande områden där det behövs samverkansprogram. Det ska handla om näringar, teknologier och utvecklingsområden där Sverige har möjlighet att inta en världsledande ställning, och där offentliga insatser tillsammans med insatser från näringslivet kan stärka Sveriges position. Ett annat uppdrag för det nationella innovationsrådet blir att lägga fast de strategiska utgångspunkterna för den nya fonden för finansiering i tidiga skeden.

Sverige ska ha ett innovationsråd under statsministern, som samlar representanter från näringsliv, akademi och arbetsmarknaden i syfte att stärka innovationsklimatet i Sverige.

Innovationsfond för tidiga skeden

Ett innovativt tillväxtföretag går normalt igenom en fas där behovet av kapital är så stort att privata investerare har svårt att fylla det. Studier har visat att Sverige i jämförelse med flera andra jämförbara länder har sämre tillgång till kapital till de allra tidigaste faserna där behovet av finansieringsstöd är som störst.

Därför vill Socialdemokraterna avsätta 1 miljard kronor i en ny fond för investeringar i tidiga skeden. Målsättningen är att den nya fonden ska arbeta flexibelt och i samverkan med de aktörer som finns runt om i landet hitta fungerande lösningar för att lösa finansiering i tidiga skeden.

Det är av vikt att befintliga aktörer spelar en roll eftersom det oftast är de som har störst kunskap om vilka problem och behov som finns i de olika näringar och företag som de arbetar med. Genom att på detta sätt arbeta i samverkan adresserar man också bättre de behov av kompetensstöd som finns under utvecklingsfaserna. Det gäller inte minst kännedom om avsättningsmöjligheter och efterfrågan som är väsentlig för att innovationstunga företag ska få bättre förutsättningar att utvecklas och nya produkter kunna introduceras på tillväxtmarknader.

Dagens statliga riskkapitalsystem är ineffektivt organiserat och behöver struktureras om. Det består av ett flertal aktörer som bitvis överlappar och

konkurrerar med varandra. På grund av snäva låsningar till bransch eller geografiskt område används stora delar av kapitalet inte alls.

Vi vill strukturera om det statliga riskkapitalet. I ett första steg kommer vi att avveckla Fouriertransform. Outnyttjade resurser hos Fouriertransform kommer att tillföras den nya innovationsfonden. Befintliga investeringar inom Fouriertransform berörs inte.

Finansieringsmöjligheterna i de allra tidigaste faserna av ett tillväxtföretags utveckling ska stärkas. Outnyttjade resurser hos Fouriertransform förs över till en innovationsfond.

Kapitalförstärkta inkubatorprogram - innovationskatapulter

För att framtidens jobb ska kunna skapas behöver de resurser som vi i dag satsar på FoU resultera i fler kommersiella produkter. En del av de nya idéer som skulle kunna utvecklas till nya varor och tjänster utvecklas i dag inom ramen för de inkubatorer som finns för att främja och underlätta utvecklingen av nya affärsidéer.

Många bra idéer som skulle kunna bli till nya produkter som efterfrågas både i Sverige och andra länder stannar dock i utvecklingen på halva vägen. En bidragande orsak till detta är de svårigheter att få finansiering till nya projekt, inte sällan mer långsiktiga.

Det behövs ett riktat statligt finansieringsstöd till företag kopplade till inkubatorerna. Modeller där staten tillhandahåller tidigt kapital till företag inom inkubatorer har visat sig vara värdefulla i andra länder.

Vi vill utveckla en ny modell för statlig kapitalförsörjning till företag kopplade till inkubatorer. Syftet är att utveckla innovativa idéer i företag som befinner sig i ett uppstartsskede vilka ännu anses för riskfyllda och befinner sig i ett för tidigt skede för att få finansiering från enbart privata investerare.

Inkubatorer som kvalificerar för att omfattas av det nya programmet ska bemyndigas att ge statligt stöd till projekt som av inkubatorn bedöms som innovativa och värda att utveckla, med en betydande marknadspotential. Projekten väljs ut av en styrelse bestående av den kompetens som finns vid inkubatorn, representanter från relevant industri och övrigt näringsliv samt forskningsinstitut.

Projekt som antas av inkubatorn förses med en budget för flera år, varav staten ska svara för merparten i form av villkorslån. Resterande del, som bör komma från privata investerare, ska inkubatorn själv svara för. De statliga lånen betalas tillbaka genom royaltier från bolagens intäkter. Efter tiden inom inkubatorn ska företagen vara kapabla att själva erhålla finansiering från privat sektor och kunna operera på egen hand. Modellen förutsätter att tillvägagångssättet är förenligt med gällande statsstödsregler.

Vi kommer att föreslå en ny modell för statligt finansieringsstöd till företag inom inkubatorer för utveckling av fler innovationer. Vi avsätter 1 miljard kronor redan 2015 till detta program, vilket vi finansierar genom att avveckla Fouriertransform.

Fel! Okänt namn nå

Världens främsta innovationsmiljöer – ett program för testbäddar och demonstrationsarenor

Sverige ska utveckla de mest innovativa testmiljöerna i världen för att ta fram nya produkter och tjänster. Det är genom att vara en världsledande innovationsnation som vi tillsammans med våra andra konkurrensfördelar, hög kompetens, framstående forskning, snabb omställningsförmåga och omfattande tvärsektoriell strategisk samverkan, kan stå starka i den internationella konkurrensen.

Vi föreslår ett testbäddsprogram där det offentliga i samverkan med näringsliv och akademi ska utveckla befintliga och skapa nya innovationsmiljöer. Under beaktande av statsstödsregler ska resurser från det statliga riskkapitalet frigöras för att i samarbete med näringslivet säkerställa kapitalbehovet för investeringarna. Berörda myndigheter och statliga bolag ska få ett särskilt uppdrag att se över regelverk och förbättra förutsättningarna för testverksamheterna. Dessa aktörer ska även arbeta med att förbättra tillgången till information, offentliga miljöer och anläggningar. Offentliga upphandlingar ska användas för att stärka innovationsmiljöerna.

Exempel på områden där staten aktivt ska arbeta för att utveckla världsledande innovationsmiljöer:

Utveckling av teknikparkerna. Industrins framtid i Sverige vilar på en effektiv produktion. Genom förstärkning av de relativt nystartade teknikparkerna ska möjligheten att testa och utveckla innovationer inom produktionsteknik förbättras. Det handlar bl.a. om innovationer inom automatisering och digitalisering och produktionssystem som lean och modularisering.

Life Science. Vi vill utveckla befintliga innovationscentrum inom Life Science. Fler kliniska prövningar ska genomföras. Innovationsvänliga upphandlingar för att introducera nya innovativa läkemedel, tekniker och behandlingsmetoder ska utvecklas. Möjligheterna för ett stegvis godkännande av läkemedel, s.k. Adaptive Licensing, ska utredas.

Miljöteknik. Sverige ska bibehålla sin position som världsledande inom miljöteknik. Det kräver mer investeringar i demonstrationsarenor och pilotanläggningar för innovationer inom transporter, samhällsbyggnad och energieffektivisering.

Upprätta innovationskontor utomlands

Allt fler länder intensifierar sitt arbete för att bygga upp starka innovationsmiljöer och locka investerare och entreprenörer. Inom ramen för vår strategi för nyindustrialisering av Sverige vill vi arbeta för att Sverige ska etablera världsledande innovationsmiljöer.

En central del i att stärka Sveriges innovationsarbete är att vi är närvarande och delaktiga runt om i världens viktiga innovationskluster. I dag är den svenska närvaron på plats i världens mest dynamiska innovationsmiljöer långt ifrån tillräcklig. Regeringen har exempelvis avskaffat generalkonsulatet i San Francisco. Det är ett beslut som är svårbegripligt. Silicon Valley är en självklar miljö för Sverige att vara närvarande i.

Fel! Okänt namn på

Inom ramen för myndigheten Tillväxtanalys finns i anslutning till vissa svenska ambassader tjänster som forsknings- och innovationsråd, med huvudsaklig inriktning på policyanalys. Vi vill göra en kraftfull utbyggnad av det internationella innovationsarbetet och stärka den svenska närvaron i världens mest dynamiska innovationsmiljöer. Utöver den grund som finns i dag vill vi inrätta nya funktioner som är mer direkt riktade mot företag, entreprenörer och innovatörer.

På vissa platser vill vi upprätta särskilda innovationskontor, som på plats samlar kunskap om utvecklingen och förmedlar idéer och kontakter mellan svenska innovationsföretag och världens mest inflytelserika innovationsnoder. Arbetet ska vara utåtriktat och det ska vara lättillgängligt för entreprenörer att vända sig till myndigheterna. Svenska företag ska kunna besöka miljöerna och få hjälp med rätt kontakter och stöd för hur de kan tillgodogöra sig kunskap och delta i olika projekt för att utveckla nya produkter och idéer. Ytterligare en viktig aspekt är att möjliggöra för unga företag med globala, skalbara affärsidéer att validera sina produkter eller affärsmodeller på marknader med hård konkurrens. En bärande del i arbetet blir också att lära av hur man arbetar på andra platser för att stärka de svenska innovationsmiljöerna och för locka fler till att lokalisera sitt innovationsarbete i Sverige.

Vi vill utforma de nya strukturerna för internationellt innovationsarbete i nära samverkan med handelskammare och de svenska innovationsaktörerna.

Den svenska representationen utomlands ska stärkas med innovationskontor i de städer och områden som står för den senaste utvecklingen inom tillväxtnäringar.

Innovationsupphandling

Den offentliga upphandlingen, dvs. uppköp från stat, kommun och landsting, omsätter årligen över 500 miljarder kronor. Ett ”partnerskap för innovation” ska göra det möjligt för myndigheter att starta upphandlingar för att lösa ett särskilt problem utan att i förväg bestämma sig för en viss lösning. På så sätt ska det skapas spelrum för entreprenören att i samarbete med den upphandlande myndigheten ta fram innovativa lösningar.

I dagsläget förekommer sällan innovationsupphandlingar, dvs. upphandlingar av lösningar som tillfredsställer ett behov eller löser ett problem för vilket det saknas etablerade lösningar i form av befintliga produkter eller tjänster. Historiskt har sådan teknikupphandling resulterat i betydande innovationer inom exempelvis eldistribution och telefoni. Även värmepumpen är ett resultat av innovationsupphandling under oljekrisen.

I den svenska implementeringen av de nya EU-direktiv som nyligen antagits av parlament och ministerråd måste nu möjligheterna till innovationsupphandling säkras.

På basis av en ny lagstiftning vill vi utveckla en nationell strategi för innovationsupphandling.

Fel! Okänt namn på

Fler jobb i små och växande företag

Sverige behöver ett starkt näringsliv, byggt på såväl stora exporterande industriföretag som mindre företag som växer med fler anställda. De stora företagen samspelar med mindre företag, inte minst när det gäller utveckling av nya varor och tjänster och när det gäller exportsatsningar. De nya jobben skapas i hög grad inom kunskapsintensiva, ofta mindre tjänsteföretag. Det är viktigt att den jobbpotential som finns i mindre företag tas till vara och utvecklas.

Slopa den andra sjuklöneveckan

För att underlätta för småföretag att våga ta steget och anställa måste hela samhället vara med och dela på riskerna. Det gäller inte minst risken för att den anställda blir sjuk. I dag tvingas företagen att bära en alltför stor del av kostnaden när en anställd blir sjuk.

Det är framför allt små och medelstora företag som håller tillbaka sina anställningsplaner till följd av risken att dra på sig sjuklönekostnader. Syftet med sjuklöneansvaret är att öka incitamenten för arbetsgivarna att minska sjukfrånvaron, t.ex. genom förbättringar av arbetsmiljön och utökad kontroll av giltigheten i frånvaron. Men i andra vågskålen ligger att det utökade arbetsgivaransvaret kan leda till att företagen väljer bort att anställa, inte minst personer med hög risk för sjukfrånvaro.

Vi kommer att föreslå att staten tar över ansvaret för den andra sjuklöneveckan.

Stärk kapitalförsörjningen i små och medelstora företag

Ett av de stora tillväxthindren som mindre företag uppger är svårigheter att få finansiering. Tidigare studier har visat att Sverige i jämförelse med flera andra jämförbara länder har sämre tillgång till kapital under de allra tidigaste faserna, där behovet av finansieringsstöd är som störst.

Små och medelstora företag är i högre grad hänvisade till att använda banker för sin finansiering än större företag. Det har sannolikt inneburit att de drabbades extra hårt av kreditåstramningen i banksektorn. Utlåningen till små och medelstora företag har minskat kraftigt sedan finanskrisen. Vi har tidigare föreslagit bl.a. stärkt kapitalförsörjning för inkubatorer och en nyföretagargaranti.

Nyföretagargaranti – också vid generationsväxling

I dag har många entreprenörer med en hållbar affärsidé svårt att bli beviljade lån om de saknar tillräckliga säkerheter. För nya företagare vill vi utveckla en nyföretagargaranti, där staten på vissa villkor kan dela risk med bankerna. En nyföretagargaranti, där staten garanterar en andel av lånet, ger bankerna möjlighet att expandera lånen till småföretag utan att öka sin totala riskexponering. Samtidigt har banken starka incitament att göra en noggrann kreditprövning då man står en väsentlig del av kreditrisken.

Endast på förhand godkända banker ska kunna erbjuda garantin. För att banken ska kunna pröva möjligheten till lånegaranti bör vissa krav ställas på

Fel! Okänt namn på

företaget och dess ägare. Dessa kan vara att ägarna saknar egna medel som kan satsas i bolaget, att det finns en liv- eller kapitalförsäkring som klarar lånet eller delar av det i händelse av dödsfall och att ägarna går i personlig borgen för garanterat belopp. Banken bör vara skyldig att göra en noggrann prövning, annars finns risk att garantin inte är giltig i händelse av obestånd.

Sverige står inför en stor generationsväxling också när det gäller företagare. Många välfungerande företag riskerar att läggas ned och jobb gå förloerade då ingen naturlig efterträdare finns att tillgå. Samtidigt vill många unga bli företagare. Vi har föreslagit att regionala företagarförmedlingar inrättas dit såväl företagare som ungdomar kan vända sig för hjälp med matchning, mentorskap och utbildning. Nyföretagargarantin ska kunna nyttjas även i samband med generationsväxling, i de situationer då en efterträdare till ett befintlig välfungerande företag saknar möjlighet att ställa säkerhet för lån.

Vi kommer att utveckla en lånegaranti för nyföretagare och generationsväxlare.

En ny modell för svenskt exportfrämjande

En stark export är avgörande för att skapa fler jobb och högre tillväxt. Att förbättra små och medelstora företags förutsättningar att växa genom att nå ut på nya större marknader är en del av en framgångsrik politik för att bekämpa arbetslösheten.

Svenska exportföretag har under de senaste decennierna tappat större marknadsandelar än jämförbara länder. Enligt Svenskt Näringsliv har svenska exportföretag tappat exportmarknadsandelar i tillväxtländerna. En jämförelse från 1990-talet fram till i dag visar att 17 av EU:s medlemsländer har haft bättre exportutveckling i BRIK-länderna jämfört med Sverige.

Sverige behöver en ny modell för exportfrämjande. Vi behöver förbättra insatser som stärker svenska företags export på tillväxtmarknader och ökar antalet exporterande svenska företag. Särskilt fokus bör ligga på att stärka de små och medelstora företagens exportmöjligheter. Det är här vi ser att de stora behoven av exportunderstöd finns och det är även här merparten av de nya jobben växer fram.

Förändra Business Sweden

Business Sweden behöver anpassa sin verksamhet till behoven hos våra små och medelstora företag. Detta har uppmärksammats av bland andra Riksrevisionen. Danmark har valt en betydligt generösare affärsmodell för företag i ett startskede. Även Finland arbetar aktivt med exportfrämjande för mindre företag. Dessa erfarenheter från våra nordiska grannländer bör genomlysas ytterligare.

Business Sweden behöver utvecklas för att möta behoven hos små och medelstora företag.

Fel! Okänt namn nå

Utveckla Exportkreditnämndens verksamhet

Exportkreditnämnden (EKN) bildades för att de svenska storföretagen skulle nå större exportframgångar. Rapporter visar nu på att det är främst de stora exportföretagen som beviljas lån från nämnden. Små och medelstora företag behöver få ökad tillgång till de finansieringsmöjligheter som EKN erbjuder.

Kreditrisker tillhör de främsta hindren för etablering för små och medelstora företag på nya marknader. Studier har visat att exportkrediter är en framgångsrik metod för det offentliga att främja export. Vi vill utveckla Exportkreditnämndens verksamhet i syfte att ytterligare sänka trösklarna för små och medelstora företags i samband med export, genom att pröva möjligheten till subventionerade garantiavgifter för förstagångsexportörer. Modellen förutsätter att tillvägagångssättet är förenligt med gällande statsstödsregler (EU och OECD).

Utlåningsdirektiven för Exportkreditnämnden ska ses över så att nämnden ska ges bättre förutsättningar att låna ut till mindre företag. Subventionerade garantiavgifter för förstagångsexportörer bör prövas snarast.

Ökat exportfrämjande till nya marknader

Sverige är en liten marknad. För att svenska företag ska kunna växa och anställa fler behöver de nå nya och fler kunder världen över. Vårt närområde, Norden och övriga Europa, kommer alltjämt att vara en viktig exportmarknad. Samtidigt behöver fler företag nå ut till de snabbast växande marknaderna i Asien, Afrika och Sydamerika. Om fler svenska företag ges möjlighet att exportera till de växande ekonomierna skapas fler jobb här i Sverige.

Jämfört med små företag som enbart exporterar till de traditionella marknaderna har små företag som exporterar till tillväxtmarknader en mer positiv bild av såväl efterfrågan som möjligheten att utveckla sin export. Exportkreditnämnden pekar särskilt ut Ryssland, Kina och Brasilien samt länder i Afrika som viktiga marknader att fortsätta utveckla för svenska företag.

Vi vill öka statens ambitioner inom exportfrämjande och stärka exporten genom att förbättra förutsättningarna för företagen att etablera affärskontakter och att ta sig in på nya marknader. Ytterligare resurser ska därför tillföras för exportfrämjande insatser på växande marknader i Afrika, Asien och Sydamerika.

Med en aktiv utrikesrepresentation kan Sverige arbeta strategiskt för att främja svenska företag på viktiga marknader. Genom att finnas på plats kan svensk utrikesrepresentation på ett konkret sätt hjälpa till att knyta kontakter, agera dörroppnare och skapa mötesplatser mellan svenska företag och kunder på utlandsmarknaderna.

Vi vill stärka möjligheterna till ökad export genom att förbättra förutsättningarna för företagen att etablera affärskontakter och att ta sig in på nya tillväxtmarknader. Sveriges utrikes- och främjandepolitik bör avspegla detta.

Regeringen har valt att lägga ned utrikesrepresentationer på växande marknader i Asien och Afrika. Mot bakgrund av att den svenska exporten behöver utvecklas på tillväxtmarknaderna är regeringens nedläggning av strategiskt lokaliserad utrikesrepresentation olycklig. Kännedom om var de

växande ekonomierna finns ska spela in när kommande beslut om nya ambassader eller konsulat fattas. Sverige bör ha god närvaro i länder i Asien, Afrika och Sydamerika.

Sveriges utrikesrepresentation bör i högre utsträckning främja export till växande marknader.

Regionala exportcentrum för små och medelstora företag

I dag finns en rad statliga aktörer som på olika sätt arbetar med att stärka företags internationalisering och exportförutsättningar. Det är viktigt att aktörerna agerar mer samordnat. Vi vill underlätta för små och medelstora företag att exportera och öka deras möjligheter att växa genom att utveckla en dörr in till olika typer av rådgivning, information och finansiellt stöd.

För att stärka samordningen mellan olika exportfrämjande aktörers insatser och sänka trösklarna mot exportmarknaden för enskilda företag föreslår vi att regionala exportcentrumen byggs upp enligt principen ”en dörr in”. Till de regionala exportcentra kan företagen vända sig för att ta del av ett samlat utbud av insatser och få rådgivning och information kring frågor som rör företagets exportplaner. En förstärkt roll för Business Swedens regionala exportrådgivare kan utgöra en viktig bas i ett sådant utvecklingsarbete.

Små och medelstora företag bör ges samlad tillgång till samhällets insatser i form av rådgivning, information och finansiering genom regionala exportcentrum.

Nyindustrialisering i Sverige

Sveriges långsiktiga investeringar i kunskap och utveckling har burit frukt: Sverige är ett av de länder som har tjänat mest på globaliseringen. Vi har bättre än många konkurrentländer klarat av att snabbt anpassa oss till nya branscher och att ställa om till att producera nya attraktiva produkter och tjänster.

Men de senaste åren har Sverige tappat marknadsandelar och faller i internationella jämförelser för konkurrenskraft och innovation. Det får konsekvenser för jobben i vårt land. Arbetslösheten har skjutit i höjden och sysselsättningsgraden har stagnerat. Särskilt allvarligt är det bland våra ungdomar. I stället för att investera i en aktiv näringspolitik betraktar regeringen det svenska näringslivet som ett särintresse och benämner svensk industri som ”praktiskt taget försvunnen”.

Ett land med ambitioner om en hög levnadsstandard behöver en fungerande balans i sin ekonomi. Det här har man på senare år upptäckt i många länder. I exempelvis England, USA och Frankrike arbetar man nu aktivt för att stärka sina industrisektorer.

Den globala trenden med nyindustrialisering handlar i grunden om att länder rustar sina ekonomier för en allt hårdare internationell konkurrens. I USA flyttar allt fler amerikanska företag tillbaka produktionen till hemmamarknaden. Utvecklingen är särskilt påtaglig bland företag där en allt större teknisk utveckling sker inom automation, digitalisering och organisation. Kunskaps- och tjänsteinnehållet i varorna blir allt viktigare och tjänstesektorn har

Fel! Okänt namn på

fått en stor betydelse för att industrin ska klara att producera varor och erbjuda koncept med högt förädlingsvärde.

Trenden med nyindustrialisering har bidragit till att länder nu formulerar strategier för att utveckla sina industrier på hemmaplan. Behovet av nya lösningar på klimatområdet banar väg för ny tillverkning. Ett förbättrat relativt kostnadsläge och fördelen att ha utveckling, ledningsfunktioner och tillverkning i samma land har lett till att flera företag nu återvänder till Sverige.

Strategi för nyindustrialisering

Vi vill se en strategi för att underlätta nyindustrialisering i Sverige. Strategin bör ha som utgångspunkt att skapa förutsättningar för fler företag att förlägga sin produktion och sina investeringar i Sverige. Genom ett aktivt och målmedvetet arbete kan en nyindustrialisering skapa många jobb inom tillverkningsindustrin, den kunskapsintensiva tjänstesektorn och exportnäringen, samtidigt som den öppnar för nya lösningar på klimatområdet.

Sverige varken kan eller ska konkurrera med låga löner och sämre arbetsvillkor. I svensk konkurrenskraft ligger i stället högt kunskapsinnehåll, kvalitet, innovation och ständig produktivitetutveckling. Sverige måste satsa offensivt för att bibehålla sina konkurrensfördelar. Ett komparativt försprång är dock på intet sätt konstant utan kan givetvis snabbt försvinna i en hård global konkurrens. Ett land som vill fortsätta utvecklas måste därmed hela tiden sträva efter att förstärka och förnya sina komparativa fördelar.

Följande komponenter är av särskild vikt i strategin:

Säkra kompetensförsörjningen. Sverige måste säkra kompetensförsörjningen inom industrin både när det gäller yrkesutbildning och högre utbildning. Sverige behöver bättre svara upp mot de kompetensbehov som industrin har. Socialdemokraterna kommer att prioritera investeringar i utbildning.

Bibehåll hög nivå på forskningen. Detta gäller såväl industriell forskning som tjänsteforskning. Tillgången till forskning ska förbättras för små och medelstora företag.

Förbättra villkoren för innovation. Sveriges industri behöver ständigt öka produktiviteten. Det kräver ett förbättrat innovationsklimat. Offentliga investeringar ska användas för att främja innovationsklimatet. Vi vill skapa världens mest innovativa miljöer och föreslår ett nytt testbäddsprogram för produktutveckling

Hög omställningsbenägenhet. Nyindustrialiseringen innebär ett ständigt omvandlingstryck till ny teknik och nya metoder. Arbetskraften behöver god tillgång till vidareutbildning och bra villkor för omställning.

Förbättrad samverkan och service från det offentliga. Industrin är beroende av en effektiv service med myndigheter och tydliga långsiktiga politiska förutsättningar.

Förbättra kapitalförsörjningen och använd det offentliga riskkapitalet på ett mer effektivt sätt.

Arbeta för standardisering för produktutveckling och internationell etablering av affärsverksamheter.

Bidra till en hållbar utveckling.

Sverige ska ha en nyindustrialiseringsstrategi. Strategin ska omfatta en plan och politiska förslag när det bl.a. gäller industrins tillgång till kompetens och forskning, kapital och förbättrade förutsättningar för innovation och teknikproduktion i Sverige.

Fler jobb i hela landet

Vi behöver en modern och aktiv regional tillväxtpolitik som sätter jobben i centrum. Statens insatser ska vara inriktade på att regionerna ska få möjlighet att växa och utvecklas efter sina egna förutsättningar. Vi ska ta till vara den tillväxtpotential som finns både i de snabbväxande storstäderna och i de mer glest befolkade delarna av landet.

Åtgärder som förbättrat stöd till näringslivsutveckling, möjlighet till utbildning, tillgång till offentlig och kommersiell service, riskkapital i tidiga skeden och investeringar i kommunikationer och infrastruktur är en naturlig del av en kraftfull regional tillväxtpolitik.

Utveckla högskolorna i hela landet

Regeringens politik har lett till att antalet utbildningsplatser minskat i hela landet. Utvecklingen har varit särskilt dramatisk för de mindre högskolorna. Samtidigt som antalet högskoleplatser har minskat ökar efterfrågan på utbildning. Vi vill i stället investera i fler utbildningsplatser så att fler unga har möjlighet att förverkliga sina framtidsdrömmar och hitta ett jobb.

Högre utbildning är viktig i hela landet och högskolorna har en stor betydelse för den regionala utvecklingen. Strategisk samverkan mellan högskolorna och de företag som är representerade i regionen skapar nya möjligheter. Vi vill stärka dessa möjligheter med förslaget till ett inkubatorprogram.

Regionala utvecklingsråd

Vi föreslår ett nationellt innovationsråd. För att stödja innovationsklimatet i hela landet vill vi knyta regionala utvecklingsråd till det nationella innovationsrådet för samverkan och insatser på regional nivå.

En väl fungerande infrastruktur i hela landet

En väl fungerande infrastruktur är viktig för utvecklingen i hela landet. Vägarnas tjälskador och bristande bärighet innebär risker för jobben och svensk ekonomi. Stora värden går förlorade på grund av bristande bärighet. Även stödet till enskilda vägar är betydelsefullt för sysselsättningen inom skogsindustrin och jordbruket. För att kompensera för regeringens neddragning på området har vi valt att skjuta till resurser till tjälsäkring och bärighetsåtgärder samt stöd till enskilda vägar. Satsningarna främjar både skogs- och basindustrins godstransporter, jordbruket och dem som använder bilen på landsbygden. För att landsbygden ska utvecklas och bidra till svensk tillväxt behöver tillgången till it-infrastruktur, inte minst bredband, förbättras. Vi vill se utbyggnad av bredband i hela landet.

Fel! Okänt namn på

Straffbeskatta inte de lokala sparbankerna

De lokala sparbankerna driver en unik verksamhet. Med sin lokala närvaro, stora personkännedom och sitt samhällsengagemang har de en central roll för tillväxt och utveckling i hela landet. Deras betydelse är stor för många små och medelstora samhällen, då verksamheten är lokalt anknuten och väl förankrad i den bygd där sparbankerna verkar. Det står i kontrast till de stora affärsbankerna som under senare tid har lagt ned lokala kontor främst i landsbygdsregionerna. Nyetableringar av företag och småföretags möjlighet att växa har hämmats.

Mot den bakgrunden är regeringens förslag om att slopa gruppregistrering av moms mycket märkligt. Förslaget drabbar framför allt lokalt och regionalt förankrade banker och försäkringsbolag, just de företag som är så viktiga för den regionala och lokala tillväxten. Regeringen måste dra tillbaka det förslaget och återkomma med ett förslag som inte är direkt riktat mot den regionala tillväxten.

Sparbankerna har en viktig del i den lokala tillväxten, men saknar i dagsläget möjligheten att ta in externt kapital i sin verksamhet. Den grundläggande skillnaden mellan sparbanker och andra banker är att andra banker kan ge ut nya aktier när de behöver kapital, medan sparbanker som har behov av att förstärka sin kapitalbas endast har att välja på att använda intjänade medel eller att konvertera till ett bankaktiebolag.

Regeringens förslag till straffbeskattning av decentraliserade företag i finanssektorn ska avslås. Regeringen bör utreda frågan om sparbankers tillgång till kapital och undersöka möjligheterna att ge sparbanker rätt att utfärda egenkapitalbevis eller förlagsinsatser.

Utveckla besöksnäringen

Den svenska besöksnäringen är en viktig exportindustri för Sverige. En växande besöksnäring betyder fler jobb i hela landet. Viktiga delar för att besöksnäringen ska kunna växa är väl utvecklade internationella kommunikationer till Sverige och strategisk marknadsföring av svenska destinationer utomlands.

I dag genomförs via Tillväxtverket riktade insatser för utvalda destinationer som har stor potential att växa på den internationella marknaden. Fokus på exportmogna destinationer är viktigt för att locka fler utländska besökare till Sverige. Det är också viktigt att utveckla fler exportmogna destinationer. Vi ser ytterligare behov av insatser för att i tidigare skeden stärka turistföretags och destinationers utveckling. Fler insatser behöver riktas mot företag eller grupper av företag kring en destination för att bidra till ökad attraktion, innovationsförmåga och konkurrenskraft. Särskilt fokus bör riktas på insatser som stärker utvecklingen av nya produkter och upplevelser och som därmed bidrar till fler besökare och växande företag.

Vi vill utveckla en nationell strategi för att intensifiera marknadsföringsinsatserna av svenska destinationer på strategiska marknader.

Utbilda för rätt kompetens

Trots att Sverige har hög arbetslöshet har många arbetsgivare svårt att hitta personal. En fungerande utbildningspolitik och en effektiv arbetsmarknad är avgörande om vi ska kunna komma till rätta med arbetslösheten. Vi vill göra omfattande satsningar inom skola, högskola och på arbetsmarknadsutbildning så att människor kan ta de jobb som finns och de nya som växer fram.

För att företagen ska hitta rätt kompetens är det angeläget att samhället tar ansvar för kompetensförsörjningen. Det handlar om att investera i reguljära utbildningsinsatser av god kvalitet och i tillräcklig omfattning, och det handlar om att stärka matchningen på arbetsmarknaden genom en effektiv arbetsförmedling. Det banar väg för att företagen ska kunna rekrytera och expandera.

Sverige behöver ett kunskapslyft

Arbetslösheten har bitit sig fast på en hög nivå. cirka 400 000 människor är i dag arbetslösa och arbetslösheten har bitit sig fast på en nivå kring 8 procent. Samtidigt blir arbetslösheten alltmer ojämnt fördelad. Arbetslösheten är högst bland dem som saknar rätt kompetens.

Sysselsättningsgraden för personer som bara har förgymnasial utbildning har sedan 1990 minskat med ca 20 procentenheter. Det är fyra gånger så mycket som bland dem som har mer utbildning. Arbetslösheten bland lågutbildade har nästan fördubblats sedan millennieskiftet – samtidigt som den ligger på ungefär samma nivå bland dem som har mer utbildning. I dag är arbetslösheten ungefär tre gånger så hög bland dem som inte avslutat gymnasiet som bland dem som har gjort det. Den mycket negativa utvecklingen för lågutbildade på svensk arbetsmarknad är anmärkningsvärd.

Prognoserna för efterfrågan på olika kompetensnivåer på arbetsmarknaden visar tydligt på ett ökat behov av eftergymnasialt utbildad arbetskraft. Detta behov växer snabbare än nuvarande inflöde på utbildningarna.

Mot denna bakgrund bör politiken inriktas på att stärka utsatta grupper på arbetsmarknaden, snarare än att försöka anpassa arbetsmarknaden efter dem. Regeringens sätt att adressera arbetslöshetsproblemet har varit att försöka anpassa arbetsmarknaden efter de grupper som står långt från arbetsmarknaden och vars produktivitet bedöms som lägre, genom att verka för sänkta lönerna och stimulera tillväxt i branscher med låga kvalifikationskrav. Vi socialdemokrater förordar i stället insatser som kan föra utsatta grupper närmare de jobb som finns, som växer fram och som Sverige behöver fler av.

Det är väl känt att många arbetslösa ungdomar saknar gymnasieexamen. Men även bland äldre på arbetsmarknaden finns personer som skulle ha stor nytta av en gymnasieexamen. Avkastningen på att avsluta gymnasiet är hög i termer av minskad arbetslöshet.

I stället för att anpassa arbetsmarknaden efter dem med låga kvalifikationer vill vi socialdemokrater se att man investerar i arbetskraftens produktivitet så att de uppfyller den krav som ställs på dagens arbetsmarknad. Det krävs därför ett kunskapslyft om vi ska nå den lägsta arbetslösheten i EU till 2020.

Fel! Okänt namn på

Tabell 1: Antal platser inom kunskapslyftet – ett första steg

Utbildningskategori	Utbildningskontrakt	Arbetsförmedlingen	Fria platser	Totalt
Vuxenutbildning inklusive yrkesvux	10 000	10 000	5 000	25 000
Yrkeshögskola	0	0	5 000	5 000
Totalt	10 000	10 000	10 000	30 000

I det första steget av kunskapslyftet bör fokus ligga på grundläggande utbildning och kortare yrkesutbildning. Vi föreslår därför att man investerar i 30 000 utbildningsplatser redan 2015 fördelade på tre områden.

Investera i utbildningskontraktet. 10 000 nya platser i vuxenutbildning öronmärks till arbetslösa under 25 år som inte har en fullständig gymnasieexamen. Arbetslösa ungdomar utan avslutad gymnasieutbildning ges möjlighet att läsa in gymnasiet med bibehållen ersättning, men förlorar sin rätt till ersättning om de tackar nej. Av utbildningsplatserna föreslås hälften avsättas till heltidsstudier och hälften till ungdomar som studerar på halvtid och jobbar på halvtid.

10 000 nya platser i vuxenutbildning för arbetslösa. De nya platserna anvisas arbetslösa som enligt Arbetsförmedlingens bedömning kan förbättra sina chanser på arbetsmarknaden genom en utbildning inom grundläggande komvux, gymnasialt komvux eller yrkesvux. De studerar med bibehållen ersättning.

10 000 nya platser i vuxenutbildning och yrkeshögskola. Slutligen avsätts 10 000 platser för dem som långsiktigt vill stärka sin position på arbetsmarknaden genom att komplettera en ofullständig gymnasieutbildning, läsa in en gymnasial yrkesutbildning eller en fördjupad yrkeshögskoleutbildning.

Utbudet av olika yrkesutbildningar ska styras utifrån regionala arbetsmarknadsbehov.

Yrkesvux

I dag planerar regeringen för betydande nedskärningar inom yrkesvux. Yrkesvux når de grupper som saknar gymnasieutbildning med yrkesinriktning eller har behov av att komplettera sin gymnasiala yrkesutbildning. När fler blir yrkesutbildade motverkas bristen på kompetens. Därmed stärks matchningen på arbetsmarknaden. I dag råder arbetskraftsbrist inom flera yrkesgrupper som inte kräver högskoleutbildning – t.ex. lastbilsmechaniker, kockar eller undersköterskor. Socialdemokraterna vill permanenta yrkesvux. Yrkesvux ska inte längre vara en statlig projektsatsning, utan bli en permanent verksamhet och utvecklas genom stabila finansieringsvillkor, kvalificerade behovsanalyser och kvalitetsuppföljning.

Socialdemokraterna föreslår ett första steg i ett kunskapslyft redan 2015. Detta belastar offentliga finanser med 2,5 miljarder kronor.

Figur 39: Arbetslöshet per utbildningsnivå, 25–54 år

Procent av arbetskraften

Källa: Eurostat.

Figur 40: Sysselsättning per utbildningsnivå, 25–54 år

Procent av befolkningen

Källa: Eurostat.

Unga ska jobba eller studera – 90-dagarsgarantin

Ungdomsarbetslösheten är en av Sveriges största utmaningar, och långtidsarbetslöshet i ungdomen sätter spår långt senare i livet. Skillnaden är stor mellan om en ung människa jobbar eller inte vad gäller livslön, möjligheten till en trygg ekonomisk ålderdom och möjligheten att skaffa bostad och bilda familj. Studier visar att ungdomar som blir arbetslösa direkt efter gymnasiet har en betydligt större sannolikhet att vara arbetslösa under de följande tio åren än andra. Ungdomsarbetslösheten är en ödesfråga för vår framtid – den formar det Sverige vi lever i och det Sverige vi kommer att leva i. Att inte prioritera kampen mot ungdomsarbetslösheten är ansvarslost.

Regeringen har misslyckats i kampen mot ungdomsarbetslösheten eftersom man har valt fel insatser. Sänkningen av arbetsgivaravgifter för unga har dömts ut av regeringens egna experter. Det är ett ineffektivt skatteundantag, eftersom det inriktas mot de unga som redan har jobb – inte dem som saknar det. Förändringarna av gymnasieskolan har framför allt lett till att ungdomar sökt sig bort från yrkesprogram – flera med utmärkta chanser till jobb efter examen – eftersom möjligheterna att läsa vidare senare i livet har försämrats. Regeringen har också i flera år minskat antalet högskoleplatser, och underlåtit att skjuta till tillräckliga medel till vuxenutbildning och yrkes- och högskola. Regeringens regelverk och detaljstyrning av Arbetsförmedlingen har inneburit att såväl arbetsförmedlare som unga arbetslösa hindrats från att ta initiativ som leder vidare till jobb. Därmed saknas de insatser som krävs för att unga ska kunna ta de lediga jobb som finns i dag – och de insatser som rustar ungdomar för framtidens arbetsmarknad.

Figur 41: Ungdomar, 18–24 år, fördelade på tid utan arbete

Tusental, genomsnitt 2012

Källa: Arbetsförmedlingen.

Det krävs en annan politik för att Sverige ska kunna hävda sig när konjunkturen vänder. Ungdomsarbetslösheten är ett slöseri – både för den som drabbas och för hela Sverige. Därför vill vi införa en 90-dagarsgaranti. Den som är ung och utan arbete ska senast efter 90 dagar erbjudas ett riktigt jobb, en utbildning som leder till jobb eller en kombination av utbildning och praktik som leder vidare till jobb. Den som inte tar detta erbjudande förlorar rätten till ersättning.

Knappt 100 000 ungdomar var i medeltal inskrivna på Arbetsförmedlingen under 2013. Ungefär 38 000 av dem hade varit utan arbete i mer än sex månader. Det är mer än tre gånger så många som när regeringen tillträdde.

Vid ett regeringsskifte kommer vi att steg för steg införa 90-dagarsgarantin. År 2015 kommer vi att föreslå ett första steg i införandet.

Fel! Okänt namn på

Med bättre studievägledning, en förstärkt och förbättrad arbetsförmedling, utbyggd gymnasial och eftergymnasial utbildning, stöd till anställningar genom yrkesintroduktionsavtal och ett brett engagemang från alla offentliga arbetsgivare är det fullt möjligt att sätta stopp för ungdomsarbetslösheten.

Vi utfärdar inga kravlösa garantier. Den som är arbetslös ska delta i den utbildning, praktik eller det arbete som anvisas. Den arbetslöse har en plikt att försöka ta sig vidare till studier eller arbete på den reguljära arbetsmarknaden efter den anvisade åtgärden. Med möjligheter till stöd, sysselsättning och ersättning kommer skyldigheter för att erhålla dessa. Vi är dock övertygade om att ungdomar vill studera eller arbeta.

Vi har bestämt oss. Att bekämpa arbetslösheten är de viktigaste för oss socialdemokrater, och 2020 ska Sverige ha EU:s lägsta arbetslöshet. Ett centralt led i detta är att stoppa långtidsarbetslösheten bland unga.

Vid ett regeringsskifte kommer vi att successivt korta den högsta tid som ungdomar tillåts vara arbetslösa. Ett första beslutsamt steg för införandet av 90-dagarsgarantin ska tas redan 2015. Vi föreslår ett utbildningskontraktet införs redan i höst.

Avskaffa fas 3 – investera i extratjänster

Arbetslöshet är ett slöseri. Just nu betalar Sverige dyrt för att sysselsätta långtidsarbetslösa med uppgifter som ingen efterfrågar på riktigt. Detta sker inom fas 3, som nu kallas sysselsättningsfasen, i regeringens jobb- och utvecklingsgaranti. Det är den enskilt största insatsen för långtidsarbetslösa.

Samtidigt ser vi stora behov av avlastning i välfärden. Det finns meningsfulla uppgifter i välfärden som behöver utföras men inte hinns med i dag. Många anställda berättar att det finns gott om arbetsuppgifter som behöver utföras – som inte blir utförda för att tiden inte räcker till. Fler anställda i välfärden bidrar till god kvalitet och omvårdnad.

Flera av miljonprogrammets områden har blivit symboler för ett Sverige som dras isär. Av åldersskäl krävs en storskalig renovering av miljonprogrammets bostäder. Dessa bostäder står inför nödvändig upprustning driven av naturligt slitage och åldrande, stundtals bristfälligt underhåll och är i behov av energieffektivisering. Extratjänster ska kunna användas av kommunala bostadsbolag som komplement när man genomför nödvändiga renoveringar.

Sverige har antagit 16 ambitiösa miljömål. Många arbetsinsatser krävs lokalt, för att Sverige ska nå dessa mål. Här finns meningsfulla arbetsuppgifter, som kan lösas av människor som varit arbetslösa länge. Extratjänster bör, inom ramen för kommuners miljöarbete, kunna skapas för att förstärka det ordinarie arbetet med att nå miljömålen.

Fas 3 är ekonomiskt oansvarigt och ett slöseri med människors tid och handlingskraft. Det finns meningsfulla uppgifter i kommunerna och i den ideella sektorn som behöver utföras och som skapar värde i samhället. Därför vill vi investera i extratjänster – riktiga jobb med riktig lön där den som jobbar får göra riktig nytta.

Fas 3 ska avskaffas. Vi föreslår extratjänster som ett alternativ för långtidsarbetslösa. Med dessa tar vi sikte på att samtidigt bryta långtidsarbetslös-

heten, att stärka kvaliteten i vården och omsorgen, att påskynda upprustningen av miljonprogrammets områden, att förstärka kommuners miljöarbete och att stärka den ideella sektorn.

Investera för fler jobb

Det byggs alldeles för lite i Sverige, samtidigt som befolkningen ökar kraftigt. Det finns ett tydligt samband mellan en väl fungerande bostadsmarknad och ekonomins funktionssätt. Såväl EU-kommissionen och IMF som Finanspolitiska rådet har uppmärksammat frågan. Ökad rörlighet bidrar till högre produktivitet och fler jobb. SCB:s statistik visar att antalet nyproducerade bostäder fortsätter att vara lågt – trots hög efterfrågan. Mellan 2006 och 2013 blev vi 532 000 fler invånare i Sverige. Ändå har nybyggandet minskat under samma period. Det är ingen hållbar utveckling.

Sverige går miste om möjligheten till jobb och tillväxt i ett läge där det just är jobb och växande ekonomi för en god välfärd som Sverige behöver. Bristen på bostäder hindrar företag från att rekrytera den personal de behöver för att expandera. Studenter som blivit antagna till utbildning som krävs för att få det jobb de vill ha, får tacka nej till utbildning när de inte hittar ett boende. Bostadsbrist hämmar tillväxten och gör det svårare för människor att flytta till jobb, utbildning och att bilda familj. Bostadsbristen och den låga takten på nybyggnation försämrar möjligheten att nå målet om EU:s lägsta arbetslöshet 2020.

Sverige behöver ett långsiktigt och uthålligt byggande. Byggindustrin är känslig för konjunkturcykler, vilket innebär att volymerna i bostadsbyggandet alltid kommer att variera mellan åren. Sett över tid behöver dock bostadsbyggandet komma upp i betydligt högre nivåer än vad som varit fallet under den borgerliga regeringens mandatperioder. För att byggsektorn ska kunna växa och bygginvesteringarna öka krävs också en ansvarsfull ekonomisk politik med stabila statsfinanser och som fokuserar på fler jobb och ökad tillväxt.

Figur 42: Nybyggnation och befolkningsökning i Sverige

Antal personer och antal färdigställda lägenheter

Källa: SCB.

Bostadsfrågan är komplex. Det finns inte en universallösning, snarare är det många förhållanden som behöver åtgärdas. Däremot är vår utgångspunkt enkel: bostadskrisen ska lösas på ett sätt som ger största möjliga frihet och trygghet för individen – genom att den som önskar kan hitta en egen bostad: hyresrätt, bostadsrätt eller småhus. Alternativen att vara inneboende eller bo i en tillfällig bostad kommer naturligtvis att finnas även framöver. Men i möjligaste mån ska detta vara frivilligt och under en begränsad period i livet – inte ett tvång. Här ligger en tydlig ideologisk skillnad i inriktningen av bostadspolitiken mellan oss och partierna i den borgerliga regeringen. För oss socialdemokrater är det tydligt att möjligheten till en egen bostad – oavsett om det är ett förstahandskontrakt på en hyresrätt, en bostadsrätt eller ett småhus – tryggar individens frihet bäst.

Fel! Okänt namn på

Därför har vi socialdemokrater föreslagit att en ny regering ska samla alla större aktörer för att finna vad var och en kan bidra med – en byggpakt. Vi har också föreslagit ett riktat statligt stöd till byggande av studentbostäder och mindre hyresrätter.

En av de mest utsatta grupperna på bostadsmarknaden är unga och studenter. Det håller inte att studenter vid våra universitet tackar nej till antagning eller avbryter sin utbildning för att de inte hittar någonstans att bo. Bristen på bostäder för studenter är särskilt svår i Stockholm, Uppsala, Göteborg och Lund. Enligt regeringens egen utredare finns ett samlat behov av 20 000 nya studentbostäder.

Staten har ett ansvar för att skapa stabila förutsättningar för bostadsmarknaden att utvecklas och för bostäder att byggas. Den akuta bristen på bostäder gör att staten bör vidga insatserna för att stärka incitamenten för bostadsbyggande. Ett sätt är att införa en byggbonus – ett investeringsstöd riktat till studentlägenheter och små hyreslägenheter. Under mitten av 00-talet, när en sådan stimulans senast fanns, nåddes närmast balans för studentbostäder. Erfarenheterna är alltså goda. Det finns förvisso god ekonomi i att bygga och förvalta hyres- och studentbostäder, men sådana projekt väljs ofta bort i förhållande till att bygga än mer lönsamma projekt. Därför är en byggbonus effektiv politik. När unga människor kan flytta till jobb och utbildning kan vi i högre grad sluta rekryteringsgapet.

En ny plan- och bygglag trädde i kraft så sent som 2011. Kritiken vid införandet var kraftfull och redan från början syntes brister. Det tar för lång tid från idé till färdig bostad. Processen är tidsödande och omgärdad av osäkerhet och höga kostnader. Lagen behöver moderniseras, förenklas och förtydligas för att plan- och byggprocessen ska kunna effektiviseras och byråkratin minska. Den borgerliga regeringen har utrett mycket, men utträtt lite. Vi socialdemokrater vill driva en aktiv politik och göra verklighet av flera förslag som skulle underlätta byggande. Detta kan med fördel göras i en bred politisk enighet för att ge långsiktigt trygga spelregler.

Att underlätta byggande handlar om att ställa tydligare krav på staten. Länsstyrelsens handläggningstider behöver göras mer förutsägbara, och länsstyrelsens synpunkter behöver komma tidigt i processerna för att undvika onödiga förseningar. Vi menar också att statliga aktörer behöver samordna sina uppfattningar bättre – inte minst när det gäller hävdandet av olika riksintressen. Riksintressen – som ofta kan fälla planer på utveckling och exploatering – måste givetvis beaktas, men de måste samordnas från olika statliga instanser.

Det handlar också om att ställa tydligare krav på kommunerna. Bostadsförslagslagen bör skärpas. Kommuner bör återta markanvisningar om ett projekt inte igångsatts inom rimlig tid och dela ut till annan intressent. Planavgifterna för de kostnader som uppstår vid detaljplaneringen ska vara förutsägbara innan projektet inleds. Kommuner bör alltid skriva in andelar av nya bostadsfastigheters upplåtelseform vid detaljplanering av nya områden, för att säkra en blandad och rörlighetsfrämjande bebyggelse.

Regelverket för byggandet behöver också förnyas och förenklas på flera punkter. Det är rimligt att nya bostäder får byggas i anslutning till redan be-

fintlig bostadsbebyggelse, trots att detta kan innebära en högre bullernivå än vad lagen i dag stipulerar. Regeringen har lagt fram ett undermåligt berett förslag till att kunna bygga större friggebodar. I grunden är dock denna idé god – varje ny bostad behövs. Boverket bör ges i uppdrag att utreda gemensamma byggregler i Norden, och Boverket bör oftare använda sin rätt att ge dispens från byggreglerna i avgränsande fall i experimentsyfte.

Så mycket som ca 650 000 lägenheter i miljonprogrammen står i dag i akut behov av upprustning. Enligt beräkningar uppgår kostnaderna för det totala renoveringsbehovet till 240–300 miljarder kronor. Tidigare utvärderingar av större upprustningar som gjorts av bostadsområden byggda på 1960- och 70-talen har visat att investeringarna inte alltid är företagsekonomiskt lönsamma. Resultatet i dag blir antingen att de omfattande upprustningar och möjligheter till energieffektiviseringar som behövs inte blir gjorda eller att de sker till priset av kraftigt höjda hyror som resulterar i att hyresgäster tvingas flytta runt till ännu inte renoverade bostäder. Ett sätt att hantera de ekonomiska riskerna och dela på ansvaret är att utställa statliga kreditgarantier.

Socialdemokraterna kommer att föreslå en byggbonus för studentlägenheter och små hyresrätter. Nödvändiga förändringar i plan- och bygglagen ska läggas fram under 2015.

Tillväxtmiljard

Incitamenten för att ta ett gemensamt ansvar för bostadsförsörjningen ska stärkas. Med regeringens budgetproposition för 2014 beslutade regeringspartierna att rikta en bonusmiljard till ett tiotal höginkomstkommuner, med något undantag moderatstyrda, inom ramen för det kommunala utjämningsystemet. Vi socialdemokrater motsatte oss detta. Regeringens motivering var att det skulle vara tillväxtfrämjande att inte låta mottagarna av bonusen behöva bidra så mycket till kommuner med sämre ekonomiska förutsättningar. Beslutet stred mot principerna för utjämningsystemet och är i praktiken ett stöd till det största regeringspartiets styre i ett antal kommuner.

Vi socialdemokrater vill möjliggöra och främja ansvarstagande för framtida tillväxt på ett sätt som premierar kommuner oavsett kommunstyrelsens sammansättning. Vi föreslår därför att denna miljard omdisponeras på ett sätt som är verkligt tillväxtfrämjande. Miljarden ska tilldelas kommuner som tar ansvar för att bygga nya hyresrätter. Alla kommuner ska kunna få del av detta på ett rättvist sätt utifrån hur många nya hyresrätter som byggs, utöver vad som redan ligger i plan, i förhållande till befolkningens mängd. Vi avdelar 100 miljoner kronor för att stimulera insatser för näringslivsutveckling i kommuner med avfolkningsproblematik.

Såväl arbetsmarknaden som bostadsmarknaden är i huvudsak regional i Sverige. Bostadsbyggandet är däremot främst en kommunal angelägenhet. Det innebär att ansvarstagandet för bostadsbyggande och tillväxt i en region kan skilja sig åt markant mellan olika kommuner. Med vårt förslag får kommuner incitament att bygga fler hyresrätter, och stärker deras förutsättningar att göra detta.

Fel! Okänt namn på

Den knappa miljard som tillfördes det kommunala utjämningsystemet från 2014 ska i stället fördelas som en stimulans till de kommuner som, med hänsyn tagen till befolkningsmängd, bygger nya hyresrätter. 100 miljoner kronor avdelas för att stimulera näringslivsutveckling i kommuner med avfolkningsproblematik.

Vi ska vända utvecklingen i skolan

För att vända utvecklingen i skolan finns inga genvägar. Vi är övertygade om att det krävs bättre undervisning för att våra unga ska lära sig mer. När kraven på arbetsmarknaden ökar måste också kraven i skolan hänga med. Allt annat vore att göra nästa generation en stor otjänst.

Efter att ha drivit igenom åtta budgetar i riksdagen utan några större skolsatsningar har regeringen nu backat från sitt motstånd mot ett antal av de åtgärder vi tidigare föreslagit. Såväl 2012 som 2013 röstade man emot mindre klasser, fler speciallärare och specialpedagoger i grundskolans yngre åldrar samt satsningar på läxhjälp. Nu lovar regeringen att genomföra den politik som man röstat ned år efter år. Det är en omvändelse under galgen. Det faktum att regeringen väljer att vänta till 2015 med att genomföra sina förslag vittnar inte om något större engagemang i frågan.

Det är möjligt att stärka kunskapsresultaten. Det kräver mindre klasser och mer tidiga insatser, att läraryrket lyfts och att alla barn erbjuds en bra skola som fokuserar mer på kunskap än på avkastning.

I flera år har Socialdemokraterna lagt fram effektiva förslag för att vända den fallande trenden i de svenska skolresultaten. Fokus har legat på tidiga insatser, genom mindre klasser och fler speciallärare och specialpedagoger i de lägre årskurserna samt satsningar för att lyfta läraryrket. Till detta kommer flera förslag för ökad likvärdighet såsom utökad ansvar för huvudmännen att erbjuda eleverna läxhjälp, obligatorisk sommarskola för elever som inte uppnår målen, obligatorisk förskoleklass, fler studieplatser i förskollärautbildningen.

I vårpropositionen för 2014 ansluter sig nu regeringen till den Socialdemokratiska linjen. Med utgångspunkt från förslagen i vårpropositionen kommer socialdemokraterna att ta fortsatta initiativ.

Mindre klasser och tidiga insatser

Att få en lyckad start på skolgången är avgörande för varje elevs möjlighet att klara sina studier. För att vända skolresultaten krävs därför betydande investeringar i de första skolåren.

Mindre klasser

Stora klasser ska bli mindre. Mindre klasser möjliggör en högre kvalitet på undervisningen. Det ger mer tid för lärarna med varje enskild elev och möjliggör att varje elev ges stöd i sin utveckling.

Forskningsstödet för positiva kunskapsförbättringar genom mindre klasser är starkt. Den mest kända studien gjordes inom STAR-projektet (Tennessee Student/Teacher Achievement Ratio). Resultaten från STAR visade att elever

Fel! Okänt namn på

i mindre klasser hade bättre inlärningsresultat. På grundval av denna och andra internationella och svenska studier konstaterar Skolverket att klasstorlek har betydelse för elevernas resultat. Undersökningarna visar att effekterna ofta varierar – beroende på elevernas ålder och bakgrund. Effekter av klasstorlek kan i första hand observeras för årskurserna 1–6. En ny studie från IFAU visar att klasstorlek har så stora effekter på elevens lärande att det påverkar elevernas lön senare i livet och att löneeffekterna är tillräckligt stora för att överstiga de direkta kostnaderna av fler lärare.

Mindre klasser förbättrar inte bara elevernas resultat utan också lärarnas arbetsmiljö. I en undersökning från Lärarförbundet uppgavs ”stora barn- och elevgrupper” som ett av de viktigaste skälen till att lärare övervägde att lämna yrket. Att göra de största klasserna mindre är därför ett viktigt initiativ för att höja läraryrkets attraktivitet. För att rikta resurserna dit där de förväntas ge störst effekt fokuseras denna insats på att minska elevgrupperna i de största klasserna.

Under de kommande åren ska stora klasser bli mindre. Mindre klasser betyder mer kunskap.

Mer specialpedagogiskt stöd för de yngsta eleverna

Forskning och internationella erfarenheter visar att tidiga insatser i skolan är mycket betydelsefulla. Ett tydligt exempel är vårt grannland Finland som länge presterat höga resultat i internationella kunskapsmätningar. I den finska skolan får störst andel av eleverna specialundervisning tidigt i skolan. Skillnaden är stor mot Sverige där andelen elever med åtgärdsprogram är som högst i årskurs 9. Samtidigt har antalet speciallärare och specialpedagoger minskat i den svenska skolan.

Vi vill investera i utökade möjligheter till ett tidigt specialpedagogiskt stöd, som ska erbjudas en elev i första hand och före beslut om åtgärdsprogram. På det sättet kan elever fångas upp tidigt och problem lösas innan de hinner växa sig alltför stora. Den svenska stödkurvan ska vändas – från nuvarande tonvikt i årskurs 9 till fokus på tidiga och förebyggande stödinsatser.

Under de kommande åren ska den specialpedagogiska undervisningen utvecklas och byggas ut – med fokus på de tidiga skolåren.

Lyft läraryrket

Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter skickliga och engagerade lärare som har bra förutsättningar att bedriva en god undervisning. För att höja kunskapsresultaten i den svenska skolan krävs att många ambitiösa och duktiga studenter väljer att utbilda sig till lärare, samt att vi klarar att behålla duktiga lärare i yrket. Då ska det också löna sig att utbilda sig till och arbeta som lärare.

I dag är det för få unga som vill bli lärare. Söktrycket på lärarutbildningen är lågt. Samtidigt överväger många verksamma lärare att lämna yrket och betydande pensionsavgångar väntar i närtid. Sammanfattningsvis står vi inför en betydande lärarkris om vi inte agerar.

Fel! Okänt namn på

Ett högt söktryck till lärarutbildningen är nödvändigt för att säkerställa kvalificerade sökande men också för att klara att rekrytera det stora antal som krävs framåt. SCB uppskattar att det kommer att finnas brist på närmare 60 000 lärare 2030. Gör vi inget kommer vi att se en nationell lärarkris.

Det finns i dag brist på utbildade lärare inom i stort sett alla lärarkategorier. Lärarutbildningen har lågt söktryck och till vissa inriktningar finns det i stort sett inga sökande. Insatserna för att stärka läraryrkets attraktivitet har inte fungerat. Andelen sökande till högskolan med lärarprogrammet som förstahandsval har sjunkit under de senaste åren. År 2006 var det drygt 13 procent av dem som sökte till ett program i högskolan som hade lärarprogrammet som sitt förstahandsval. År 2013 var det bara 8,5 procent.

Figur 43: Andel behöriga förstahandssökande till lärarprogrammet av behöriga sökande till program i högskolan

Procent

Källa: Universitetskanslerämbetet.

För att stärka läraryrket krävs förbättringar på flera områden. De karriärtjänster som instiftats av regeringen har varit bra men behöver kompletteras med ytterligare satsningar för att stärka lärares utvecklingsmöjligheter i yrket.

Fler vägar in i läraryrket

För att underlätta inflödet till läraryrket krävs också att fler vägar öppnas till yrket. Den kompletterande pedagogiska utbildningen kan komprimeras så att den går att slutföra på ett år. Villkoren för de som byter bana och söker sig till läraryrket mitt i karriären ska vara goda. I ett första steg vill vi erbjuda ett höjt studiemedel för akademiker med arbetslivserfarenhet som vill läsa in den kompletterande pedagogiska utbildningen.

Vi kommer att föreslå förhöjt studiemedel för akademiker med arbetslivserfarenhet som läser kompletterande pedagogisk utbildning.

Nationell samling för läraryrket

Vi vill se en professionalisering av läraryrket. Politiken ska skapa förutsättningarna för lärarna att göra ett bra jobb – men inte bestämma hur det ska utföras. Skolans verksamhet och skolpolitiken ska utgå från forskning och beprövad erfarenhet. Administrationen måste minska. Skolledare ska vara välutbildade och ha tid att vara pedagogiska ledare. Sverige ska ha en lärarutbildning av högsta kvalitet med höga krav på studenterna. För att stärka kompetensen hos de lärare som befinner sig i yrket krävs också att kompetensutvecklingen stärks.

Om vi ska nå våra målsättningar krävs en långsiktig färdplan för läraryrket som tas fram i nära samarbete med involverade parter, dels för att insatserna ska ges rätt inbördes prioritering, dels för att dessa diskussioner måste omfatta frågor om lärarnas lön och villkor, vilket primärt är en fråga för fack och arbetsgivare. Vi har därför tagit initiativ till en nationell samling för läraryrket för att bidra till en positiv utveckling för läraryrket. Inom den nationella samlingsen ämnar vi ta vidare initiativ för de kommande åren.

Inom ramen för en nationell samling för läraryrket kommer vi att ta vidare initiativ för att stärka läraryrket.

En jämlik skola utan vinstjakt

Svensk skola har historiskt kännetecknats av en hög grad av sammanhållning. Nu ökar dock skillnaderna i kunskapsresultat mellan elever och skolor.

Samtliga skolsystem som hamnar i topp i de internationella undersökningarna som PISA, TIMSS eller PIRLS är bra på att nå alla elever. Resultatspridningen är relativt låg. Vi vill se en sammanhållen skola som kompenserar för olika elevers bakgrund snarare än förstärker den. Utöver de tidiga insatserna som ökar lärarnas tid med varje enskild elev vill vi genomföra satsningar på obligatorisk sommarskola för elever i årskurs 6–9 som inte når målen. Vi vill också att huvudmännen erbjuder läxhjälp till sina elever för att kunna kompensera för olika förutsättningar i hemmen. Vi vill också se att en bedömning görs när nya skolor etableras, för att kontrollera att de inte ökar segregationen där de verkar.

Samtidigt som skolan måste bli mer jämlik måste vi vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att de resurser som är avsedda för skolan också går till verksamheten. Vi vill se utökade krav på att fristående huvudmän inte ska kunna skära ner på personal för att kunna ta ut mer vinst. Fristående aktörer i välfärden ska ha öppna böcker så att såväl det offentliga som medborgarna ska kunna se hur man använder resurserna man får för att driva verksamheten.

Under de kommande åren kommer särskilda insatser att genomföras för att lyfta de skolor som har tuffast förutsättningar.

Stärk sjukvården

En väl fungerande hälso- och sjukvård kan vara skillnaden mellan liv och död för en människa. När en svårt sjuk kan botas och återvända till ett aktivt liv eller när ett för tidigt fött barn kan räddas är det för den enskilde, familjen och de närstående det viktigaste och mest betydelsefulla som hänt i livet. Inget är mer avgörande för livskvalitet.

Svensk hälso- och sjukvård rankas högt i internationella jämförelser men vi nås allt oftare av rapporter om att utvecklingen går åt fel håll. Dagens brister inom svensk sjukvård riskerar våra möjligheter att svara upp mot framtidens utmaningar. Allt fler blir äldre och kraven på en bättre sjukvård ökar. Den tekniska utvecklingen skapar nya möjligheter, men ställer också höga krav på kompetens och en god arbetsmiljö. Vi behöver ge svensk sjukvård ökade resurser för att den ska klara av att hålla god kvalitet nu och i framtiden. Det går före stora skattesänkningar.

Vi vill öka resurserna till svensk sjukvård. För 2015 föreslår vi att staten tillskjuter 2 miljarder för att dämpa resursbristen och bidra till att säkra en god sjukvård över hela landet. Socialdemokraterna i varje landsting har en plan för hur de vill använda de statliga medlen utifrån de behov som finns i respektive landsting.

Behoven ser olika ut i Sverige. Tillgång till personal är dock ett genomgående problem över landet. Situationen är akut i storstäderna. Där råder det

Fel! Okänt namn på

framför allt brist på sjuksköterskor och undersköterskor. Extra uppmärksam-
mad är bristen på specialistsjuksköterskor som t.ex. barnmorskor. Förloss-
ningsvården i stora landsting eller regioner som Skåne och Stockholm har
haft stora problem med kapacitetsbrist och verksamheten haft svårt att hålla
tillräcklig standard.

Bristen på vårdpersonal leder till ett minskat antal vårdplatser och bidrar
till överbeläggningar. De flesta sjukhus beskriver att de har överbeläggningar
dagligen eller varje vecka och att de lika ofta utlokaliserar patienter. Social-
styrelsen har i sina granskningar av vården upprepade gånger pekat på pro-
blemet med överbeläggningar och de olika brister som uppstår när patienter
får vårdplatser som inte uppfyller deras vårdbehov.

De extra resurserna vi föreslår skulle användas för att avhjälpa personal-
bristen i landstingen. Med mer personal skulle stängda vårdplatser öppnas,
akutmottagningarna fungera bättre och kötiderna förkortas. Många landsting
skulle även anställa administrativ personal så att läkare och sjuksköterskor
skulle få mer tid för patienten. Kvaliteten och patientsäkerheten skulle öka
och arbetsmiljön förbättras. Det är en förutsättning för att personal ska vilja
stanna kvar och utvecklas inom vården.

Alla landsting kommer att lägga särskilt fokus på att säkerställa ett bra
omhändertagande av svårt sjuka äldre. På många håll krävs förbättringar av
hanteringen av svårt sjuka äldre patienter som ofta skickas fram och tillbaka
mellan sin bostad, primärvården, akutmottagningen och sjukhusets vårdav-
delningar. Lösningar för att kraftigt minska eller helt komma bort från åter-
kommande akutbesök på sjukhus kommer att innebära minskade kostnader
för samhället och minskat lidande för den enskilde. Det kan exempelvis
handla om att sjukvården gör hembesök, att det finns möjligheter till direktin-
läggning av äldre patienter eller att det finns äldrevårdsöverläkare i landsting-
en med övergripande medicinskt ansvar för vård av äldre sköra patienter.
Även behovet av specialistutbildad personal såsom äldresjuksköterskor bör
tillgodoses. Sådana insatser skulle också avlasta äldreomsorgen.

För landstingen i glesbygdsområden är behovet att förstärka primärvården
stort. Tillgång till mer avancerad sjukvård och hög kompetent är viktigt för att
förhindra resurskrävande resor till större sjukhus, resor som i värsta fall kan
riskera patientens hälsa.

Möjligheten att utveckla och effektivisera vårdmetoderna kommer att öka i
flera landsting. Exempelvis kommer några landsting att satsa på utveckling av
digital hälsa och mobila vårdlösningar och hälsocentraler i speciella bostads-
områden. För flera landsting kommer det att vara möjligt att förbättra villko-
ren för unga genom att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri såväl
som att minska avgifterna för unga inom vården.

Vi avsätter 2 miljarder kronor 2015 för att stärka sjukvården i Sverige.

Säkra den framtida kompetensförsörjningen inom vården.

Sjukvården står inför stora utmaningar att klara generationsväxlingen när de
stora pensionsavgångarna nu kommer samtidigt som det behövs fler anställda
i vården. Vi kan redan i dag förutse växande arbetskraftsbrist inom vård och

omsorg. Redan hösten 2014 föreslår vi 100 fler platser inom barnmorskeutbildningen.

En oroande utveckling som hotar kompetensförsörjningen inom vården är att andelen specialistsjuksköterskor minskar. I dag råder det stora olikheter i landet när det gäller villkor för sjuksköterskor som vill studera till specialist-sjuksköterska. Staten bör samla arbetsgivarna, lärosätena och Socialstyrelsen och diskutera utformningen av ett nationellt system med lika villkor för sjuksköterskornas specialistutbildning.

Undersköterskor är den yrkesgrupp som är utbildad för det patientnära arbetet och som spenderar mest tid och finns närmast den sjuka patienten. Var fjärde undersköterska har försvunnit i Sverige sedan mitten av 1990-talet. Vi vill göra det möjligt för undersköterskor att gå vidare och specialisera sig till exempelvis rehabiliteringsundersköterska eller demensundersköterska. Dessa specialiseringar bör vara nationella.

Vi föreslår att en delegation för framtidens kompetensförsörjning i vården tillsätts. Delegationen ska bestå av parterna och lägga fram förslag och rekommendationer på nationell nivå liksom på insatser som kan genomföras lokalt eller regionalt.

En jämlik hälso- och sjukvård

En jämlik hälso- och sjukvård är en av grundvalarna i den svenska välfärden. Ingen som söker vård inom den offentligt finansierade hälso- och sjukvården ska behöva riskera att lönsamhetskalkyler görs innan behandling sätts in. Vi motsätter oss varje lösning som innebär att man med privata medel, t.ex. genom privata försäkringar, tillåts köpa sig förtur till offentligt finansierad vård. Därför måste det finnas regler för privata utförarens medverkan i den offentligt finansierade hälso- och sjukvården. Vi föreslår att gräddfiler för privatbetalande patienter inte ska vara tillåtna i den offentligt finansierade vården. Detta bör regleras i lag.

De gällande lagarna LOV (lagen om vårdval) och lagen om vårdval i primärvården har stora och avgörande brister och bör ses över. Den fria etableringsrätten riskerar att leda till ett ineffektivt och ojämnt resursutnyttjande inom vården. LOV möjliggör även för privata utförare (men inte för offentliga) att sälja tilläggstjänster. Det öppnar för en tudelning av vården som leder till att det blir plånboken och inte behoven som styr.

Ekonomiska ersättningsmodeller i sjukvården måste ta hänsyn till vårdtyngd och sjuklighet. Detta bör lagregleras. Styrsystem får inte leda till felaktiga prioriteringar. Kömiljarden ska finnas kvar men måste ändras så att inte viktiga patientgrupper trängs undan. Professionens kompetens och yrkesetik måste respekteras och beaktas i vårdens regel- och styrsystem.

Nästan alla svenska sjukhus som finansieras gemensamt drivs i dag offentligt. Så ser det också ut i många jämförbara länder. Många av sjukhusen utgör komplexa och högt kvalificerade nav i sjukvårdens vårdkedjor, och förändringar av dessa påverkar vården i många andra delar. Att bryta ut och avhända sig ansvaret för sjukhusen riskerar att slå sönder fungerande vårdkedjor för patienten och försämra samverkan inom alla delar av vården. Vi kommer

Fel! Okänt namn på

därför att motsätta oss varje initiativ till att sälja ut, stycka upp eller privatisera sjukhus.

Gräddfiler för privatbetalande patienter ska inte vara tillåtna i den offentligt finansierade vården. Detta bör regleras i lag.

Nationella kvalitetslagar för en bättre välfärd utan vinstjakt

Vi ska ställa samma krav på all välfärd vare sig det gäller offentligt eller privat utförd verksamhet. Erfarenheterna av stora vinstuttag, avknoppningar av verksamheter till underpris, skolkonkurser och vårdskandaler visar att styrningen av privata aktörer som vill verka inom välfärden måste skärpas.

Vi socialdemokrater vill införa nationella kvalitetslagar. Lagarna kommer att städa upp den röra som regeringen har ställt till med i välfärden. Det behövs hårda och tydliga regler för vilka privata alternativ i välfärden som får etablera sig och högre krav på kvalitet och insyn i verksamheterna när de är igång. Vi vill även förtydliga och stärka den rätt som kommuner och lands-ting redan har att hålla inne ersättning, kräva vite och även stänga verksamheter som inte uppfyller sitt uppdrag.

Utveckla den svenska modellen

Den generella välfärden är en grundläggande del av den svenska modellen. Idén är att allas framgång är Sveriges framgång. Generell välfärdspolitik handlar om mer än att bara korrigera orättvisor som skapats av det ekonomiska livet. Välfärdspolitik handlar om att öka människans makt över sitt eget liv.

Väl fungerande försäkringar

En bra arbetslöshetsförsäkring bidrar till omställning i ekonomin, lägger grunden för ordning och reda på arbetsmarknaden och är en viktig beståndsdel i ett modernt välfärdssamhälle. En stark försäkring vid arbetslöshet gör att den inhemska konsumtionen hålls uppe även vid internationella ekonomiska kriser. Att regeringen tvingade ut en halv miljon svenskar från a-kassan innan finanskrisen, gjorde att krisen slog hårdare och blev djupare för Sveriges del än den hade behövt bli.

I många kommuner är det tydligt hur försämringarna av socialförsäkringarna har lett till en övervältring av kostnader när människor gått från försäkringar till bidrag, främst försörjningsstöd. Kostnaderna för försörjningsstöd har ökat, vilket slår direkt mot kommunernas och landstingens möjligheter att upprätthålla kvaliteten i vård, skola och omsorg. Det finns flera goda skäl för såväl den enskilde som välfärdens finansiering och för hela samhällsekonomin att förbättra arbetslöshetsförsäkringen.

Regeringen har förändrat sjukförsäkringen i grunden. Försämringarna har slagit särskilt hårt mot kvinnor. Försämringarna äventyrar tilltron till den gemensamma försäkringen. När löntagarna inte längre kan lita på att försäkringen träder in växer behovet av att teckna privata kompletterande försäk-

Fel! Okänt namn på

ringar. På så sätt luckras det generella systemet upp och blir mer kostsamt, för såväl individen som för samhällsekonomin.

Vårt alternativ är en sjukförsäkring som ger ekonomisk trygghet och samtidigt erbjuder rehabilitering som gör det möjligt för människor att återkomma i arbete.

Vi kommer att stärka sjukförsäkringen, med högre tak och bättre ersättning, samt ta bort den bortre tidsgränsen och stärka rehabiliteringen. Vi kommer också att förbättra arbetslöshetsförsäkringen – med höjd ersättningsnivå och höjt tak.

Äldres villkor

Regeringens misslyckande med jobben drabbar varje generation i dag. Det är den höga arbetslösheten som får bromsen i pensionssystemet att slå till, så att många äldre får mindre i plånboken. Regeringen har dessutom skapat en skatteklyfta mellan pensionärer och löntagare, till pensionärernas nackdel.

Att säkerställa en god och högkvalitativ äldreomsorg är en av de stora välfärdsutmaningarna för Sverige. Allt fler blir allt äldre och andelen äldre i befolkningen kommer att öka under de närmaste årtiondena. Utmaningarna och behovet av planering är mycket stora och omfattande. Det handlar om att hålla hög kvalitet i verksamheten samtidigt som vi möter ökade behov av resurser och personal. Kvaliteten i vården och omsorgen om de äldre ska vara så hög att de inte blir beroende av att deras barn går ned i arbetstid för att hjälpa till.

En långsiktig kvalitetsplan för den svenska äldreomsorgen ska tas fram. Kvalitetsplanen behöver sträcka sig fram till 2025 med etappvisa mål och delmål. Planen ska stimulera innovationer i äldreomsorgen, åtgärda kvalitetsbrister och öka inflytandet och valfriheten för de äldre samt innehålla ett program för generationsväxling för personalen.

Vår politik tar sin utgångspunkt i att även äldre som behöver vård och omsorg ska få bestämma själva över sitt liv och sin vardag. Vår inriktning på äldrepolitiken är att den som är äldre och behöver hjälp från hemtjänsten eller på äldreboendet har samma rätt som alla andra att bestämma över sitt liv och sin vardag.

Att reducera valfrihet och inflytande till en fråga om att välja hemtjänst från en kommunal eller privat utförare är fel. Diskussionen borde i stället handla om innehållet i den vård eller omsorg som ska ges. Äldre ska ha verklig valfrihet och i högre grad än i dag kunna bestämma vad de vill ha utfört under sina hemtjänsttimmar. De ska kunna bestämma när de ska stiga upp, lägga sig, komma utomhus och andra viktiga delar i vardagen på äldreboendet, liksom välja mellan olika maträtter och om de t.ex. vill ha vin till maten.

För att värna den äldres oberoende och möjligheter att bo så länge de vill och orkar i sin hemmiljö bör inriktningen vara att det blir lättare att få hjälp även om behoven inte är så stora att man har rätt till biståndsbedömd insats. Det ökar tryggheten, livskvaliteten och oberoendet för de äldre och är lönsamt på sikt för samhället. Flera kommuner har redan infört s.k. förenklad biståndsbedömning som gör att alla äldre över en viss ålder får ett antal hem-

Fel! Okänt namn på

tjänsttimmar bara genom att anmäla sig. Vi vill att fler äldre ska ha denna möjlighet.

Vi vill att äldre med rätt till hemtjänst eller boende på äldreboende ska få möjlighet till ett rikare liv. Många kommer att leva en lång tid av sitt liv med hemtjänst eller på äldreboende. På sikt måste hemtjänsten och insatserna på äldreboendet utvecklas så att de inte bara handlar om det allra nödvändigaste utan också kan rymma det som gör livet värt att leva. Hur möjligheten till egen tid ska utformas och vilka insatser som ska inrymmas är upp till varje kommun att bestämma, men i dag är det alltför stora skillnader mellan kommunerna.

För äldre som har hemtjänst är kontinuiteten av avgörande betydelse. Statistiken visar att äldre, i den kommun där kontinuiteten är som lägst, kan träffa mer än 20 olika anställda från hemtjänsten under en tvåveckorsperiod. Vi vill stärka kontinuiteten i hemtjänsten.

Vi vill att pension ska beskattas som lön. Vi är kritiska till att regeringen skapat en klyfta i beskattningen mellan löntagare och pensionärer. Vårt mål är att skatteklyftan ska slutas. Vi föreslår att skatten för pensionärer ska sänkas redan nästa år. Vårt förslag innebär att en garantipensionär får ungefär 50 kronor i månaden i sänkt skatt nästa år.

Vi kommer att föreslå en skatteväxling 2015 där skatten för miljoninkomster höjs och skatten för pensionärer sänks. Skatteväxlingen omsluter 1,5 miljarder och är neutral för de offentliga finanserna.

En aktiv förvaltningspolitik

Socialdemokraterna har höga ambitioner för den offentliga sektorn. Klasserna i skolan ska bli mindre, tågen ska gå i tid, fler ska ges möjlighet att studera vid högskolor, universitet och yrkeshögskolor, och vi ska ha en välfärd vi kan vara stolta över. För att klara dessa högre ambitioner krävs omprioriteringar. Ineffektiva skattenedsättningar och vissa befintliga utgifter behöver prioriteras bort.

Den svenska offentliga sektorn är framgångsrik och på många sätt en förebild för andra länder. Våra offentliga institutioner förmår att leverera god myndighetsutövning och bra välfärdstjänster till en rimlig kostnad – också i jämförelse med många andra länder. Tilliten till våra myndigheter är hög. Men det saknas inte möjligheter att förbättra våra gemensamma verksamheter ytterligare. Arbetet med att modernisera och effektivisera den offentliga sektorn för att ge bättre service åt medborgarna till en lägre kostnad måste alltid vara högt prioriterat.

Behovet av att ständigt utveckla den offentliga sektorn

Legitimiteten hos de offentliga institutionerna är välfärdssamhällets fundament. Medborgarnas vilja att betala skatt är beroende av att skattemedlen används till viktiga ändamål på ett effektivt sätt. Redan den socialdemokratiske socialministern Gustav Möller visste att varje skattekrona som inte används effektivt är en stöld från folket. Det är fortfarande Socialdemokraternas inriktning.

Fel! Okänt namn på

Tillväxt och välstånd i ett land som Sverige beror till syvende och sist av produktivitetens utveckling. Eftersom den offentliga sektorn i Sverige utgör en betydande del av ekonomin får produktivets- och kvalitetsutveckling inom sektorn stora effekter på vårt välstånd. Att genom en god förvaltningspolitik säkerställa att den offentliga sektorn ständigt utvecklas är därför en viktig uppgift för regeringen.

Den borgerliga regeringens lösning på dessa utmaningar består i att privatisera verksamheter, sänka skatter och att lämna över en större del av kostnaderna till medborgarna. Vi socialdemokrater har en annan syn. Vi tror att den offentliga sektorns utmaningar måste mötas med mer resurser – men också med medvetna insatser för att modernisera och effektivisera våra gemensamma verksamheter. Samtidigt får en sådan strävan aldrig överskugga andra centrala värden i en socialdemokratisk välfärdsstat. Att försöka utveckla offentlig verksamhet med näringslivets produktivetslogik har under den borgerliga regeringen lett till en rad problem i den offentliga verksamheten.

Såväl svenska som internationella exempel visar att effektiviseringspotentialen kan vara betydande. Ett exempel: Bara på Trafikverket fanns 2010 över 1 000 konsulter anlitade i verksamheten. Att ersätta dessa med anställda innebär kostnadsbesparingar om hundratals miljoner kronor – samtidigt som det ökar tryggheten för dem som arbetar i verksamheten. Tidigare utredningar, vars resultat den nuvarande regeringen valt att inte ta till sig, visar att en bättre förvaltning av de statliga fastigheterna skulle kunna spara belopp i miljardklassen. Likaså visar flera sammanställningar att svenska myndigheter lägger växande resurser på marknadsföring och PR.

Innovationsrådet tar i sitt slutbetänkande upp den stora utvecklingspotential som finns i att minska det som kallas onödig efterfrågan⁶. Med onödig efterfrågan menas att medborgaren eller företaget tvingas återkomma till en myndighet i ett ärende som en följd av att t.ex. ett beslut eller en blankett är obegriplig eller för att myndigheten har gjort fel. Mätningar har visat att onödig efterfrågan ofta kan uppgå till 20–40 procent av alla medborgarkontakter. Detta medför kostnader såväl för myndigheterna som för medborgare och företag.

Välfärdstjänsterna har genomgått en dramatisk utveckling under de senaste 20 åren. Intentionerna bakom förändringarna har ofta varit goda men resultaten är allt annat än tillfredställande. Ett tydligt resultat är att människor som arbetar i välfärden har gått från att vara självständiga proffs till att vara detaljstyrda utförare. Många yrkesgrupper i välfärden slår i dag larm om att deras arbete har kidnappats av ekonomiska ersättningsmodeller, administration och detaljreglering. Åtgärder som var tänkta att effektivisera välfärden har i många lägen i stället byråkratiserat den och fått motsatt resultat.

Den förvaltningspolitiska trend som ofta kallas new public management har bidragit till nya administrativa arbetsuppgifter. Samtidigt har välfärden öppnats för aktörer som primärt är vinstorienterade. Krav på högre avkastning

⁶ SOU 2013:40, Att tänka nytt för att göra nytta.

Fel! Okänt namn på

kan hota kvaliteten. För att motverka att vinstintresset sätts före kvaliteten krävs nationella kvalitetslagar. Dessutom bör professionerna ges större möjligheter att utnyttja sin yrkeskompetens.

Inriktning för utveckling av de statliga myndigheterna

Stor delar av det offentliga åtagandet är komplexa samhällsuppdrag som inte kan avgränsas till enskilda myndigheter. Rättsprocessen innefattar såväl polisen som kriminalvården, åklagarna och domstolsväsendet. Rehabiliteringsfrågor berör såväl Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen som landstingen.

Ofta styrs emellertid verksamheten utifrån mer avgränsade synsätt. Dagens sätt att styra är en av förklaringarna till att vi ofta läser om enskilda individer som hamnar mellan stolarna eller bOLLAS fram och tillbaka mellan myndigheter. Denna bristande samverkan mellan myndigheter skapar inte bara problem för enskilda medborgare och företagare som kommer i kontakt med det offentliga. Det medför också onödiga kostnader för staten. Den fragmenterade förvaltningen har påtalats av forskare såväl som statliga utredningar i många år. Men ändå händer väldigt lite.

En ökad samordning utgör en av de stora utvecklingspotentialerna i den offentliga förvaltningen. Vi vill se en ökad samordning och utveckling av arbetsprocesser direkt mellan myndigheter men vi vill också utveckla Regeringskansliets förmåga att koordinera olika myndigheters arbete. Ett närmare samarbete mellan Regeringskansliet och myndigheterna är därför centralt.

Förslag för ett bättre myndighetsväsende

Inrätta en ny enhet i Regeringskansliet för detaljerad verksamhetsgenomlysning

I dag justeras myndigheternas resurser i huvudsak genom två mekanismer. Den årliga pris- och löneomräkningen (PLO) innebär att anslag till myndigheterna räknas upp med en väntad kostnadsutveckling med avdrag för en effektiviseringskomponent. Dessutom förändras anslagen när myndigheternas åtaganden förändras.

Effektivitets- och produktivitetskravet i PLO är bra och bör finnas kvar. Men det hanterar inte situationer där effektiviseringspotentialen i verksamheten är större eller mindre än 1 procent per år. Särskilt problematiskt blir det när en insats som leder till stora förbättringar i kostnadseffektivitet kräver initiala investeringar – det kan röra sig om investeringar i it-lösningar, sammanslagningar av kontor eller större förändringar i arbetssätt.

I vårpropositionen för 2014 presenterade regeringen ett allmänt besparingsbeting. Besparingen går över hela linjen, enligt osthyvelprincipen. Det innebär att regeringen slipper peka ut verksamheter med större eller mindre besparingspotential. Samtidigt riskerar det att sätta en orimlig press på verksamheter som redan har genomfört effektiviseringar. Betinget slår lika hårt mot olika verksamheter oberoende av hur stor påverkan dessa verksamheter har på medborgarnas eller företagens kostnader, eller andra offentliga utgifter.

Fel! Okänt namn på

Besparingar i offentliga verksamheter riskerar att leda till ökade kostnader för företag och medborgare om servicen försämras. På samma sätt kan neddragningar i en myndighets verksamhet driva upp kostnader i en annan myndighets. Därför är det viktigt att genomföra effektiviseringar utifrån en helhetsanalys.

För att arbeta mer systematiskt föreslår vi att en ny expertenhet inrättas. Enheten ska genomlysna 4–5 myndigheter per år för att tillsammans med myndighetsledningen, berört fackdepartementet och Finansdepartementet identifiera metoder att sänka kostnader och frigöra resurser på ett mer verksamhetsfokuserat sätt än vad som görs i dag. Dessa resurser kan sedan antingen investeras i höjd kvalitet i den egna verksamheten eller i annan offentlig verksamhet där behoven bedöms vara större. Möjligheter till effektiviseringar kan föreligga i att reducera myndigheters användning av externa konsulter, att effektivisera lokalanvändning och att använda sig av bättre it-lösningar.

Socialdemokraterna kommer, vid ett regeringsskifte, att inrätta en expertenhet för verksamhetsgenomlysningar.

En effektivare upphandling

Det allmännas kostnader för köp av verksamhet från privata utförare har ökat markant under de senaste tio åren. Värdet av alla varor och tjänster som utförs på uppdrag av det allmänna och som finansieras med allmänna medel motsvarar i dag över 500 miljarder kronor eller drygt 30 procent av de offentliga utgifterna.

Sverige saknar i dagsläget en nationell upphandlingsstrategi och en genomtänkt politik för hur offentliga upphandlingar ska användas strategiskt. Vårt land är i stort behov av en aktiv förvaltningspolitik med tydliga mål. Strategisk styrning av offentliga upphandlingar bör vara en viktig del av denna förvaltningspolitik. En nationell upphandlingsstrategi bör antas och staten bör fördjupa samarbetet med landets kommuner och landsting i strategiska upphandlingsfrågor med fokus på fem dimensioner:

sänkta kostnader för upphandlade varor och tjänster

ökade miljökrav i offentlig upphandlingar

ökade krav på sociala hänsyn (t.ex. krav om kollektivavtalsenliga villkor eller att leverantörer ska erbjuda praktik- eller lärlingsplatser)

ökad användning av innovationsupphandling

ökad möjlighet för små och medelstora företag att delta i upphandlingar.

Regeringen samlar under 2014 hela det statliga upphandlingsstödet och tillsynen hos Konkurrensverket. Tidigare arbetade Konkurrensverket, Kammarkollegiet, Vinnova och Miljöstyrningsrådet med upphandlingsfrågor. Det är positivt att samla upphandlingsstödet i en myndighet. Konkurrensverket är samtidigt tillsynsmyndighet i konkurrens- och upphandlingsrättsliga frågor och driver rättsprocesser mot bl.a. kommuner och landsting. Det finns en risk

Fel! Okänt namn på

för intern målkonflikt inom myndigheten och samarbetsvårigheter med landets kommuner och landsting.

Tre nya EU-direktiv om offentliga upphandlingar har antagits under våren. Dessa direktiv ger inom flera områden ett relativt stort handlingsutrymme till medlemsstaterna i utformningen av de nationella detaljerade upphandlingsreglerna. Möjligheterna att ta miljö- och innovationshänsyn samt sociala hänsyn vid offentliga upphandlingar vidgas med de nya direktiven. Den svenska implementeringen av direktiven har en avgörande betydelse. Sverige måste använda handlingsutrymmet på rätt sätt för att säkerställa att strategiska krav tillåts ställas i så stor uträkning som möjligt vid offentliga upphandlingar. Det utrymme som de nya direktiven ger och EU-domstolens praxis på området bör tas till vara.

Ett av den sittande regeringens mål för det nya upphandlingsstödet har varit att uppmuntra den innovationsfrämjande upphandlingen. Utvecklingen under de senaste decennierna visar dock en betydande minskning av innovationsupphandling som fenomen i Sverige. Med undantag av förvarsmaterielupphandling är det ett fåtal myndigheter som i dag bedriver strategiska innovationsupphandlingar.

Den nya upphandlingsstrategin ska innehålla en tydlig förstärkning av den innovationsvänliga upphandlingen. Vid utformningen av denna strategi måste erfarenheterna från den sittande regeringens uppdrag till statliga myndigheter att verka för innovationsupphandlingar användas. Med utgångspunkt i dessa erfarenheter bör regeringen ge samtliga statliga myndigheter med stora inköp av varor och tjänster i uppdrag att genomföra innovationsvänliga upphandlingar. Detta arbete förutsätter koordinering och erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna. En särskild kommission med ansvaret att koordinera och öka andelen innovationsvänliga upphandlingar från kommuner och statliga myndigheter bör inrättas.

Vi föreslår en nationell upphandlingsstrategi med målet att sänka kostnaderna, främja innovationen och öka kraven på miljö och sociala hänsyn vid kommuners, landstings och statliga myndigheters upphandlingar.

Minska antalet sektorsspecifika analysmyndigheter

Inom statsförvaltningen finns ett stort antal analys- och granskningsmyndigheter. Trafikanalys, Myndigheten för kulturanalys, Tillväxtanalys, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Inspektionen för socialförsäkringarna, Inspektionen för arbetslöshetskassorna och Myndigheten för vårdanalys är några.

De sektorsspecifika analysmyndigheterna bedriver ibland verksamhet som ofta överlappar den analysverksamhet som den ansvariga myndigheten på området själv bedriver. Som exempel kan man ta Trafikanalys vars utredningar inom transportpolitiken ibland kan ligga nära de utredningar som Trafikverket självt behöver göra för att planera investeringar och reinvesteringar i infrastrukturen.

Innovationsrådet (SOU 2013:40) har varit kritiskt till sektorsvisa tillsyns- eller utvärderingsmyndigheter som arbetssätt då dessa kan motverka en sam-

verkande förvaltning. Vissa av dessa analysmyndigheter har även i uppdrag att kontrollera och bedriva tillsyn över andra statliga myndigheters interna arbete. Det är en granskning som delvis redan genomförs av JO, JK och Riksrevisionen.

I en utredning från Statskontoret (2014:7) har man tittat på sektorsspecifika utvärderingsmyndigheter som företeelse men kommit med väldigt få konkreta rekommendationer. Statskontoret bör därför åter ges uppdraget att utifrån tidigare övergripande översyn komma med förslag på vilka myndigheter som bör inkorporeras i respektive sektorsmyndighet, slås ihop med andra analysmyndigheter, bibehållas i sin nuvarande utformning eller om dess uppdrag kan utföras av särskild utredare, fristående forskare vid våra universitet och högskolor eller andra befintliga myndigheter såsom Statskontoret.

Vid ett regeringsskifte kommer Socialdemokraterna att tillsätta en utredning för att kartlägga hur de sektorsspecifika analysmyndigheternas verksamhet kan organiseras på ett effektivt sätt.

Ökad användning av Statens servicecenter

Statens servicecenter har potential att sänka overheadkostnader för statliga myndigheter för såväl serverhallar, som ekonomiredovisning eller löneadministration. Skalfördelarna i verksamheten är tydliga. Ju större volym desto större är effektiviseringspotentialen för många av de tjänster som i dag erbjuds och som skulle kunna erbjudas i framtiden. I dag finns vissa brister i SSC:s förmåga att leverera värde till de större myndigheter som överväger att lämna över vissa delar av sin administration till SSC. Flera myndigheter uttrycker att den ekonomiska uppsidan alltför ofta är för liten för att motivera minskad egen kontroll över de administrativa tjänsterna.

Övergången från tidigare etablerade system kan dock medföra initiala omställningskostnader för den enskilda myndigheten. Regeringen bör aktivt se över hur Statens servicecenter kan säkerställa att det innebär produktivitetsvinster för större myndigheter att ansluta sig.

Finansieringsförslag

Ovan diskuteras mer betydande förslag för de kommande åren: En aktiv näringspolitik, 90-dagarsgarantin för unga, insatser för att vända utvecklingen i skolan med mindre klasser och bättre villkor för lärare, behovet av att inleda ett kunskapslyft och behovet av att investera för fler jobb. Nedan följer en sammanställning av de viktigaste förslagen på inkomstsidan.

Våra finansieringsförslag stärker de offentliga finanserna med 32 miljarder kronor årligen. Knappa 23 miljarder kronor härrör från förslag som Socialdemokraterna tidigare fört fram. Därutöver föreslår Socialdemokraterna samma finansiering som i vårpropositionen – med tre undantag:

1. Regeringen väljer att höja skatten på snus mycket mer än på cigaretter. Socialdemokraterna föreslår i stället att skatten på cigaretter höjs lika mycket som på snus. Förslaget stärker de offentliga finanserna med samma belopp som regeringens förslag.

Fel! Okänt namn på

2. Regeringens förslag om att avskaffa gruppregistreringen för moms i finanssektorn avslås, men en skattehöjning med samma belopp ska genomföras i denna sektor.

3. Besparingsprogrammet för statliga myndigheter minskas med 101 miljoner kronor, eftersom besparingen på försvaret är orimlig. Därutöver bör programmet genomföras på ett mer effektivt sätt – inte enligt osthyvelprincipen.

Finansieringsförslag i vårmotionen	(mdkr, prel.)
Avskaffa nedsättningen av socialavgifter för unga som har ett jobb	14,8
Avskaffa nedsatt krogmoms	5,3
Övriga förslag som presenterats tidigare	
Rättvisare skatter	2,0
Punktskatter för miljön	0,5
Finansieringsförslag från vårpropositionen och nya förslag	9,3
SUMMA, offentlig sektor	32

Avskaffa nedsättningen av socialavgifter för unga som redan har ett jobb

Nedsättningen av socialavgifter för unga kostar skattebetalarna ungefär 15 miljarder kronor netto varje år. Nedsättningen har skapat få jobb och bedömts vara mycket ineffektiv av de flesta expertmyndigheter – Finanspolitiska rådet, Ekonomistyrningsverket, Riksrevisionen, Konjunkturinstitutet, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) med flera.

Avskaffa nedsatt krogmoms

Den borgerliga regeringen har sänkt momsen på restauranger och catering till 12 procent. Flertalet bedömare, såsom Konjunkturinstitutet, konstaterar att sysselsättningseffekten av den sänkta krogmomsen varit begränsad. Den svaga effekten beror bl.a. på att jobb i andra branscher riskerar att trängas undan.

Andra förslag som presenterats tidigare

Rättvisare skatter

Höjd skatt för miljonärer. Jobbskatteavdraget avskaffas för dem som tjänar allra bäst, genom att det trappas ned steg för steg så att det är helt borta vid miljoninkomster. Avtrappningen genomförs från 60 000 kronor i månaden, i en takt som innebär att den högsta marginalskatten för den som betalar genomsnittlig kommunalskatt inte överstiger 60 procent. Denna skattehöjning stärker de offentliga finanserna och används för att sänka skatten för pensionärer.

Avskaffat avdrag för gåvor. Den borgerliga regeringen har infört ett skatteavdrag för de som skänker pengar till vissa ideella organisationer. Systemet med avdrag gör skattesystemet krångligt. Det är dessutom inte rimligt att staten ska subventionera enskilda individers gåvor till ideella organisationer.

Avskaffat avdrag för förvaltningsavgifter. De privatpersoner som haft förvaltningsutgifter över 1 000 kronor på ett år får göra avdrag för detta. Vi anser inte att det är prioriterat att de privatpersoner som har stora utgifter för kapitalförvaltning ska beviljas avdrag för detta, och föreslår därför att avdraget avskaffas.

RUT-avdraget behålls – med halverat tak. Vi föreslår att RUT-avdraget kvarstår. Skattereduktionen ska dock begränsas till 25 000 kronor per person och år, vilket är en halvering från dagens nivå. Läs-RUT ska avskaffas.

Punktskatter för miljön

Flera miljöstyrande skatter har inte höjts sedan 2006. Det är lämpligt att dessa skatter följer med den allmänna prisutvecklingen. Skatten på handelsgödsel avskaffades av den borgerliga regeringen – i strid med regeringens egna expertmyndigheters rekommendationer – och bör återinföras. Ett av klimatberedningens förslag var att införa en skatt som stimulerar utbyte av stora kyl- och frysanläggningar och luftkonditioneringsanläggningars köldmedium från fluorerade gaser. Vi föreslår att skatten införs. Därutöver föreslår vi höjd punktskatt på avfall, bekämpningsmedel m.m.

Förslag från vårpropositionen som Socialdemokraterna ställer sig bakom

Avskaffat avdrag för pensionssparande. Regeringen föreslår i vårpropositionen att avdraget för privat pensionssparande slopas. Socialdemokraterna ställer sig bakom detta förslag. Avdraget gynnar främst dem med höga inkomster. Tjänstepensionerna omfattas inte av förslaget.

Höjd fordonsskatt för lätta fordon. Regeringen föreslår i vårpropositionen höjd fordonsskatt genom att koldioxidbeloppet höjs och gränsen för när koldioxidbelopp börjar tas ut sänks. Socialdemokraterna ställer sig bakom detta förslag.

Höjd skatt på alkohol. Vi föreslår att skatterna på alkohol höjs på samma sätt som regeringen för fram i vårpropositionen.

Nya förslag

Höjd skatt på tobak. Vi föreslår att skatterna på tobak höjs. Regeringens förslag innebär att skatten på snus höjs betydligt mer än skatten på cigaretter. Skatten på snus höjs i regeringens förslag med 22 procent, medan skatten på cigaretter höjs med blotta 4 procent. Det är inte rimligt ur ett folkhälsoperspektiv. Vi föreslår i stället att skatten höjs på ett neutralt sätt. Det innebär att skatten på både cigaretter och snus höjs med 8 procent. Detta förslag stärker de offentliga finanserna med samma belopp som regeringens förslag.

Höjd skatt på finanssektorn. De lokala sparbankerna driver en unik verksamhet. Deras betydelse är stor för många små och medelstora samhällen, då verksamheten är lokalt anknuten och väl förankrad i den bygd där sparbankerna verkar. Det står i stark kontrast till de stora affärsbankerna som under senare tid har lagt ned lokala kontor främst i landsbygdsregionerna. Mot denna bakgrund är regeringens förslag om att slopa gruppregistrering av moms mycket märkligt. Förslaget drabbar framförallt lokalt och regionalt förankrade banker och försäkringsbolag.

Finansiella tjänster är befriade från moms. Det är riktigt att beskatta finanssektorn hårdare, och vi ställer oss bakom regeringens intention att höja

Fel! Okänt namn på

skatten för denna sektor. Däremot är regeringens förslag om att avskaffa gruppregistrering till moms fel väg att gå. Regeringen måste dra tillbaka det förslaget och återkomma med ett förslag som inte är direkt riktat mot den regionala tillväxten. Vi kommer att höja skatten på finanssektorn med samma belopp som regeringen – och uppmanar regeringen att återkomma med en mer konkurrensneutral utformning.

Minskade anslag till myndigheternas verksamhet. Regeringen föreslår en besparing på centrala myndigheter genom att, enligt osthyvelprincipen, spara proportionellt sett lika mycket på alla myndigheter. Vi kommer ytterligare att genomlysa hur sådana besparingar kan genomföras på ett mer effektivt sätt. Vi ställer oss inte bakom regeringens besparing på försvaret. Den är inte motiverad. Det innebär att vårt effektiviseringsprogram är 101 miljoner kronor mindre än regeringens.

4. Alternativ vårändringsbudget

Investera i mindre klasser redan i höst

Forskningen visar att det är effektivt att göra tidiga investeringar i barns lärande. Varje elev ska ges verkliga förutsättningar att nå sin fulla potential i skolan. Då måste stora klasser bli mindre. Mindre klasser möjliggör en högre kvalitet på undervisningen. Det ger mer tid för lärarna med varje enskild elev och möjliggör att varje elev ges stöd i sin utveckling. Det krävs för att höja resultaten i skolan. Vårt besked är: Mindre klasser – mer kunskap.

Socialdemokraterna har i flera års tid föreslagit mindre klasser i de lägre åldrarna. Regeringen har dessvärre röstat ned våra förslag, och i stället valt att sänka skatten. Nu uppger regeringen att den anslutit sig till vår linje. Det är välkommet. Tyvärr måste svenska föräldrar, lärare och elever vänta till nästa höst innan regeringens insatser genomförs. Det är en onödig väntan.

Vi avsätter redan i vårändringsbudgeten resurser för att minska klasstorleken i förskoleklass och årskurs 1–3. Alla skolor kommer inte att hinna genomföra reformen redan i höst. Det tar tid att hitta rätt personal och att anpassa lokaler. Men med vårt förslag är det inte resurserna som sätter gränsen för mindre klasser redan i höst.

Vi avsätter 775 miljoner kronor redan under andra halvåret 2014 för att minska klasstorleken i förskoleklass och åk 1–3. Vi finansierar detta genom att föreslå att höjningen av tobaks- och alkoholskatten införs från den 1 juli 2014.

Inför utbildningskontraktet redan i år

Ett första led i vår politik mot ungdomsarbetslöshet är att säkerställa att alla unga minst har den utbildningsnivå som krävs för att etablera sig långvarigt på arbetsmarknaden – gymnasiekompetens. I dag kräver svensk arbetsmarknad gymnasieutbildning. Sveriges jobbpolitik för unga måste vara långsiktig och rusta var och en för ett långt arbetsliv. Därmed måste fokus ligga på att alla unga arbetslösa avslutar sin gymnasieutbildning.

Unga arbetslösa utan gymnasieutbildning har en mycket svag ställning på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland dem som saknar gymnasieutbildning är ungefär dubbelt så hög som bland dem som har en sådan. Vi föreslår därför att ett utbildningskontrakt införs för alla arbetslösa under 25 år som inte har fullgjort sina gymnasiestudier.

Fel! Okänt namn på

Figur 39: Arbetslöshet (20–24 år) per högsta utbildningsnivå

Procent av arbetskraften

Källa: Eurostat.

Kontraktet innebär att ungdomar som blir arbetslösa snarast anvisas en individuellt utformad plan, där studier kan kombineras med praktik eller arbete, som leder fram till gymnasieexamen. När en person under 25 år som saknar gymnasieexamen söker stöd på Arbetsförmedlingen slussas denne direkt in i utbildningskontraktet och en individuell utbildningsplan upprättas. Utbildningen är ett krav för att få ekonomiskt stöd från samhället. En modell, som använts i Västerås, innebär att ungdomar får arbeta halvtid på avtalsenliga villkor samtidigt som de läser in gymnasieexamen.

Som ett första steg i 90-dagarsgarantin föreslår Socialdemokraterna ett utbildningskontrakt, som fasas in under andra halvåret 2014. Fullt utbyggt kommer utbildningskontraktet att omfatta 10 000 utbildningsplatser, varav hälften – 5 000 platser – väntas vara på plats i slutet av 2014. Inom utbildningskontraktet ska unga människor vid behov kunna kombinera deltidsjobb med deltidsstudier. Kostnaden för offentlig sektor för förslaget är 200 miljoner kronor 2014.

Obligatorisk sommarskola och möjlighet till sommarjobb

Var åttonde elev lämnar grundskolan utan behörighet för att komma in på gymnasieskolans nationella program. Det är ett misslyckande för samhället och ett svek mot dessa ungdomar. Vi har en skyldighet att se till att varje elev får reella möjligheter till fullständiga betyg. På samma sätt har eleverna själva en skyldighet att ta vara på de möjligheter som ges.

Sommarlovet är ungefär tio veckor långt. Vi vill använda dessa veckor klokt. Idealet är att inga elever ska behöva gå i skolan på sommaren. Men för de elever som lämnar eller riskerar att lämna grundskolan utan fullständiga betyg ska en del av sommarlovet ägnas åt att lära sig det man inte lärt sig under året. De ska få mer undervisningstid med professionella lärare.

Den utökade undervisningstiden under sommaren ska gälla elever i årskurserna 6–9. Dessa elever ska ges utökad undervisningstid i upp till 20 dagar under sommaren. Därmed ska alltså skolplikten omfatta delar av sommarlovet. Här och nu är det viktigaste att de elever som går ut nionde klass utan behörighet kompletterar sina betyg. Därför riktar vi insatsen i vårbudgeten 2014 till niondeklassarna.

De som studerar på sommaren bör ges möjlighet att kombinera studierna med sommarjobb. Ett sommarjobb är ofta ungdomars första kontakt med arbetslivet. Genom sommarjobb får ungdomar lära sig vilka krav som ställs på en arbetsplats, de får praktisk arbetslivserfarenhet och referenser för sitt framtida jobbsökande.

Flera kommuner genomför särskilda insatser för att erbjuda ungdomar sommarjobb. Ett sommarjobb är för många ungdomar ett första steg in på arbetsmarknaden. Ett jobb på sommaren är en möjlighet att knyta kontakter och samla erfarenhet inför framtida jobbsökande. Enligt en utredning från IFAU ger kommunala sommarjobb effekt på framtida arbetsinkomster. Vi vill

stimulera de kommuner som erbjuder sommarjobb till dem som läser klart kurser på sommaren.

Vi föreslår obligatorisk sommarskola. De som studerar på sommaren bör ges möjlighet att kombinera studierna med sommarjobb. Vi vill stimulera de kommuner som erbjuder sommarjobb till dem som läser klart kurser på sommaren.

Vi vill investera 70 miljoner kronor 2014 för att de niondeklassare som inte nått behörighet under vårterminen ska kunna läsa upp betygen under sommarlovet.

För att locka så många som möjligt att läsa på sommaren riktas en särskild stimulans om 80 miljoner kronor till de kommuner som erbjuder sommarjobb till dem som studerar på sommarlovet.

Stimulera förstagångsexportörer

Kreditrisker tillhör de främsta hindren för etablering för små och medelstora företag på nya marknader. Exportkrediter är en framgångsrik metod för det offentliga att främja export. Vi vill utveckla Exportkreditnämndens verksamhet i syfte att ytterligare sänka trösklarna för små och medelstora företags i samband med export genom att pröva möjligheten till subventionerade garantiavgifter för förstagångsexportörer. Modellen förutsätter att tillvägagångssättet är förenligt med gällande statsstödsregler (EU och OECD) och innebär att EKN behöver tillföras medel som kompenserar för uteblivna garantiavgifter.

Vi avsätter 20 miljoner kronor 2014 för subvention av garantiavgifterna för förstagångsexportörer.

Stärk läsutvecklingen genom folkbildning

Folkbildningen har en viktig roll att spela för att stärka läsutvecklingen i Sverige. Redan från i höst vill vi avsätta medel för detta ändamål. Medlen ska fördelas av Kulturrådet och gå till läsfrämjande projekt som kan visa på dokumenterat goda resultat. Medlen ska kunna sökas av ideella föreningar och organisationer i samarbete med t.ex. folkbiblioteken och arbetsplatsbiblioteken för att nå nya grupper.

Vi föreslår att 5 miljoner kronor tillförs Kulturrådet för att stödja läsfrämjande projekt under andra halvåret 2014.

Stärk matchningen – investera i bristyrkesutbildning

Matchningen på arbetsmarknaden fungerar inte tillräckligt bra. Trots att nästan 400 000 personer söker jobb, har många arbetsgivare svårt att hitta rätt arbetskraft. Sverige lider av ett rekryteringsgap.

När konjunkturen tar fart ökar antalet lediga jobb. Om matchningen inte fungerar tillräckligt bra kommer arbetsmarknaden att stärkas långsammare än nödvändigt. De lediga jobben riskerar att inte tillsättas i tillräckligt hög takt. Därmed riskerar rekryteringsgapet att vidgas i konjunkturuppgången. En ansvarsfull politik tar sikte på att stärka matchningen på arbetsmarknaden.

Fel! Okänt namn på

Arbetsförmedlingen är en helt central aktör i detta arbete. Dessvärre har Arbetsförmedlingen lågt förtroende hos såväl arbetslösa och arbetsgivare som hos många av sina anställda. När varken arbetslösa eller arbetsgivare förväntar sig något utbyte, utan kanske till och med drar sig för att använda förmedlingens tjänster, måste något göras. Arbetsförmedlarnas professionella kompetens behöver tas bättre till vara. Vi vill utveckla och göra om Arbetsförmedlingen till en matchningsspecialist tillsammans med andra aktörer.

Arbetsförmedlingens arbete bygger på att både arbetsgivare och arbetslösa känner ett förtroende för verksamheten, att arbetsgivare ser förmedlingen som en naturlig samarbetspartner och att arbetslösa vill och förmås att jobba hjärtat för att hitta ett jobb. För att detta ska bli verklighet föreslår vi följande förändringar:

Utbilda för bristyrken. Vi vill utforma en satsning på bristyrken i nära samverkan med det privata näringslivet och andra arbetsgivare. Huvuddelen av utbildningen förväntas ske inom ramen för den arbetsmarknadsutbildning som finns, men vi vill därtill öppna upp mellan den reguljära utbildningen och arbetsmarknadsutbildningen. På så sätt blir det möjligt att ta större delar av utbildningssystemet i anspråk för en satsning på bristyrkesutbildning. Yrkesutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar är av stor vikt för att arbetsgivare ska hitta rätt personal och är samtidigt ett snabbt sätt för den enskilde att hitta ett kvalificerat arbete.

Arbetsgivarnas krav måste sättas i centrum. Arbetsförmedlingens kontakter med näringslivet måste intensifieras. Arbetsgivare ska vara med och styra och kvalitetssäkra utbildning och andra insatser – enbart insyn och rådgivande räcker inte. Arbetsgivar- och arbetstagarrepresentanter på regional och nationell nivå bör ha en större representation och inflytande över verksamheten.

Arbetslösa ska ha rätt till det stöd som krävs från första dagen. Regeringens regler om hur många dagar någon måste gå i arbetslöshet innan denne kan få kvalitativt stöd och hur många dagar som måste gå innan arbetsförmedlaren har rätt att anvisa en åtgärd, en utbildning eller en praktikplats ska därför tas bort.

Regelstyrningen ska minska. Arbetsförmedlingen ska i stället styra mot och följa upp resultatet – om människor kommer i arbete eller inte. Arbetsförmedlarna är experter på arbetsförmedling. De måste få använda sin professionella kompetens.

Ge alla som söker jobb ett professionellt stöd – oavsett om man är tjänsteman eller arbetare, vilken utbildning man har eller vad man har gjort tidigare. Stödet från Arbetsförmedlingen måste anpassas till varje individ och behöver också kunna se olika ut beroende på geografisk ort, sektor eller yrke.

Samarbetet med andra aktörer behöver breddas och fördjupas. Genom att använda kompetens och kontaktvägar från flera olika aktörer ökar möjligheterna att ge varje individ just den hjälp han eller hon behöver. Det finns såväl arbetsgivare som fackliga organisationer som redan i dag gör ett gott och utvecklat arbete för sina medarbetare och medlemmar, själva och genom gemensamma organ. Därför ska Arbetsförmedlingen ha ett nära samarbete med utomstående aktörer.

Fel! Okänt namn på

Undanröj vattentäta skott mellan arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning. I dag bedrivs ett fåtal utvalda yrkesutbildningar som arbetsmarknadsutbildning, huvudsakligen inom de mansdominerade delarna av arbetsmarknaden, detta trots att efterfrågan på andra utbildningar också är stor. Vi föreslår att de vattentäta skotten mellan arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning ska tas bort. Arbetsförmedlingen ska kunna upphandla platser inom yrkesvux, yrkeshögskola, vuxenutbildning och högskola för att skräddarsy kortare utbildningar som gör att arbetssökande hittar jobb.

Vi investerar 70 miljoner kronor under andra halvåret 2014 i nya platser inom bristyrkesutbildning. Platserna fasas in under perioden och når volymen 2 000 platser vid årets slut.

Utbilda fler barnmorskor – redan i höst

Bristen på personal är synnerligen svår inom förlossningsvården. Den höga arbetsbelastningen får allvarliga konsekvenser för vårdkvaliteten. Många barnmorskor vittnar om en utsatt och osäker arbetssituation. En så livsavgörande händelse som en förlossning ska ske under trygga omständigheter.

Tryggheten och tiden med en barnmorska under hela förlossningen har i studier visat sig vara det mest avgörande för en bra förlossning. Därmed krävs att antalet barnmorskor ökar. Det går inte att skjuta frågan om kompetensförsörjning inom förlossningsvården framför sig. Regeringens satsningar kommer för sent. Det råder brist på personal nu och risken är att fler barnmorskor blir sjukskrivna eller tvingas gå ned i arbetstid om arbetsmiljön inte förbättras och personalförsörjningen säkras.

Socialdemokraterna föreslår fler utbildningsplatser på barnmorskeutbildningen under hösten 2014, för att möta den brist som råder och kommer att råda. I hela landet beräknas 100 fler utbildningsplatser kunna tillföras.

Vi föreslår 100 nya platser på barnmorskeutbildningen redan till höstterminen, till en sammantagen kostnad av 10 miljoner kronor under andra halvåret 2014.

Kontinuitetsatsning i äldreomsorgen

Den svenska äldreomsorgen behöver en långsiktig kvalitetsplan. Kvalitetsplanen ska omfatta åren 2015–2025 med etappvisa mål och delmål. Planen ska stimulera innovationer i äldreomsorgen, ett hälsofrämjande arbete på alla nivåer, en ökad tillgänglighet, åtgärda kvalitetsbrister och öka jämlikheten, inflytandet och valfriheten för de äldre samt innehålla ett program för generationsväxling för personalen. Personalen ska ha tillgång till utvecklingsmöjligheter, kompetensutveckling, en bra arbetsmiljö och bra arbetsvillkor. Äldreomsorgen kommer att behöva mer personal, mer kompetens och mer investeringar. Det kräver en långsiktig och uthållig planering över en 10-årsperiod för att ge resultat.

För äldre som har hemtjänst är kontinuiteten av avgörande betydelse. Kontinuitet är en av de indikatorer som mäts i Öppna jämförelser – Vård och omsorg om äldre. I mätningen ingår personer som är 65 år och äldre och som har två eller fler besök av hemtjänsten varje dag, förutom trygghetslarm och

Fel! Okänt namn på

matleveranser. Statistiken visar att äldre, i den kommun där kontinuiteten är som lägst, kan träffa mer än 20 olika anställda från hemtjänsten (hemsjukvårdspersonal ej medräknad) under en tvåveckorsperiod. I den kommun som uppvisar högst kontinuitet träffar den äldre endast sex anställda från hemtjänsten under motsvarande period. I de flesta kommuner rör det sig om att 10–16 olika anställda besöker den äldre under en tvåveckorsperiod.

Även om personalen är kvalificerad innebär ständigt nya ansikten en otrygghet. Skillnaderna i kontinuitet mellan kommuner visar att det går att förbättra kontinuiteten med en bättre arbetsplanering för personalen. Vi vill därför införa ett stimulansbidrag för kommuner som genomför kvalitetsprogram för bättre kontinuitet i äldreomsorgen.

Vi föreslår att 50 miljoner kronor investeras i en stimulans för bättre kontinuitet i äldrevården redan under andra halvåret 2014.

Ökad övningsverksamhet och stärkt materieförsörjning

Från Socialdemokraternas sida anser vi att de internationella insatserna är viktiga. Sverige ska som nation vara beredd att delta tillsammans med andra länder i operationer som syftar till gemensam säkerhet och fred. Vårt engagemang är långsiktigt och tydligt på denna punkt.

Vi står dock inför en nedtrappning i flera av de operationer vi deltar i. Kosovomissionen avvecklas och engagemanget i Afghanistan trappas ned. Situationer då missioner behövs kan uppstå och nya åtaganden kan bli aktuella.

Den ekonomiska ram som föreslogs för internationella insatser i höstens budgetproposition kommer inte att tas i anspråk. Socialdemokraterna föreslår att 400 miljoner kronor från halvårsskiftet förs över till dels förbandsverksamheten, dels materielanslaget. 200 miljoner kronor kan därmed specificeras till en ökad övningsverksamhet i förbanden och 200 miljoner kronor kan specificeras till av försvarsmakten redovisade behov när det gäller förbandens materiel.

Socialdemokraterna vill också markera att den administrativa besparing som regeringen har föreslagit och som omfattar 101 miljoner kronor inte kan accepteras.

Vi föreslår att 400 miljoner kronor förs från anslaget för Försvarsmaktens insatser internationellt till anslaget för anskaffning av materiel samt anslaget för förbandsverksamhet och beredskap.

Finansiering

Vi anser att det är viktigt att sätta igång insatser för jobb och utbildning här och nu. Det kräver att vi prioriterar inom statens utgifter. Vi föreslår att ett antal av regeringens insatser som bedöms vara ineffektiva eller lågprioriterade avvecklas eller trappas ned.

I vårändringsbudgeten avräknas från biståndet medel som går till flyktmottagandet. För att finansiera detta görs neddragningar på verksamheter inom biståndsramen, utan att dessa redovisas för riksdagen. De förändringar som görs bör tydligt framgå i förslaget till riksdagen, som annars inte har ett fullgott beslutsunderlag. Regeringen lovade i höstas att anslå medel till den

Fel! Okänt namn på

gröna klimatfonden från biståndsanslaget. Vårpropositionen är dock otydlig om huruvida regeringens löfte kvarstår, eller om det infrias först nästa år. Vi anser att regeringen ska stå fast vid Sveriges åtaganden gentemot den gröna klimatfonden.

Vi vill prioritera sommarskola för niondeklassare och att stimulera sommarjobb för ungdomar. Vi vill också påbörja stimulansen av utbildningskontraktet redan i år. Dessutom råder brist på barnmorskor, och det är angeläget att öppna nya utbildningsplatser redan i höst. Därutöver anser vi att det är angeläget att investera i kontinuitet inom äldreården. Därför föreslår vi följande besparingar eller omdispositioner:

Avveckla Urban15. Vi avvecklar regeringens urbana prestationsbidrag. Detta stärker de offentliga finanserna med 99 miljoner kronor 2014.

Trappa ned "Skogsriket" och "Matlandet". Vi vill avveckla projektet Skogsriket – dock ej rådgivningsverksamheten. Vi har presenterat andra förslag för att stärka miljöarbetet i skogsbruket. Vi vill också trappa ned de delar av Matlandet Sverige-satsningen som enligt regeringens egen utvärdering har låg målpuppfyllelse. Detta stärker de offentliga finanserna med sammantaget 25 miljoner kronor 2014.

Nej till stimulansmedel för sammanslagningar av universitet och högskolor. Detta stärker de offentliga finanserna med 42 miljoner kronor.

Ändra inriktning på medel till regeringens disposition för att starta utbildningskontraktet redan i höst, för att investera i obligatorisk sommarskola och för att investera i sommarjobb. Vi vill använda medel regeringen har avsatt för egen disposition. Sammantaget stärker detta de offentliga finanserna med 354 miljoner kronor 2014.

Fel! Okänt namn på

Appendix 1 – Alternativ vårändringsbudget, reformer och finansiering

Intäkter	(miljoner kronor)
Höjd alkohol- och tobaksskatt från den 1 juli 2014	775
Nej till Urban15	99
Avtrappning av Matlandet och Skogsriket	25
Nej till stimulansmedel för sammanslagningar	42
Ändrad inriktning på medel för regeringens disposition	354
 Summa	 1 295
 Utgifter	 (miljoner kronor)
Mindre klasser redan från höstterminen	775
Starta utbildningskontraktet redan i höst	200
Sommarskola för årskurs 9	70
Sommarjobb	80
Stimulera förstagångsexportörer	20
Utbilda barnmorskor redan i höst	10
Investera i bristyrkesutbildning	70
Stärk läsutvecklingen genom folkbildning	5
Kontinuitetssatsning i äldreomsorgen	50
 Summa	 1 280
 Netto, offentlig sektor	 15

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 29 april 2014

Stockholm den 6 maj 2014

Mikael Damberg (S)

Berit Högman (S)

Hans Hoff (S)

Björn von Sydow (S)

Jennie Nilsson (S)

Veronica Palm (S)

Peter Hultqvist (S)

Lena Hallengren (S)

Ibrahim Baylan (S)

Matilda Ernkrans (S)

Ylva Johansson (S)

Agneta Gille (S)

Eva Sonidsson (S)

Fredrik Olovsson (S)

Morgan Johansson (S)

Urban Ahlin (S)

Tomas Eneroth (S)

Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S)

Anders Ygeman (S)

Leif Jakobsson (S)

Marie Granlund (S)